

Provincie Noord-Holland

Voorverkenning Agenda agrarische
toekomst van de Beemster

Rho

—
ADVISEURS
VOOR
LEEFRUIMTE

Provincie Noord-Holland

Voorverkenning Agenda agrarische toekomst van de Beemster

identificatie

projectnummer:

98004.20191860

projectleider:

Luc Verschueren

auteur(s):

Joost Jansen

datum:

17-02-2020

opdrachtgever:

In opdracht van Gemeente Beemster en
provincie Noord-Holland

Inhoud

1. Inleiding	3
1.1. Aanleiding	3
1.2. Agenda als bouwsteen voor Koersdocument agrarische toekomst de Beemster	3
1.3. Agenda als eerste stap	4
1.4. Leeswijzer	4
2. Bestaande beleidsambities	5
2.1. Rijk	5
2.1.1. UNESCO Werelderfgoed (1999)	5
2.1.2. Barro (2012)	7
2.1.3. Visie Landbouw, Natuur en Voedsel: Waardevol en Verbonden (2018)	8
2.2. Provincie Noord-Holland	13
2.2.1. Omgevingsvisie NH2050 (2019)	13
2.2.2. Provinciale ruimtelijke verordening Provincie Noord-Holland (2019)	19
2.2.3. Leidraad landschap en cultuurhistorie (2018)	21
2.2.4. Ruimtelijke beleidskader De Beemster & De Stelling van Amsterdam (2012)	26
2.3. Gemeente Beemster	28
2.3.1. Structuurvisie Beemstermaat (2012)	28
2.3.2. Bestemmingsplan Buitengebied 2012 (2013)	33
2.3.3. Omgevingsnota Beemster 2012 (2012)	37
2.3.4. Beemster ervenis WereldERFgoed, 2010	38
2.3.5. Beleidsnota zonnepanelen in Beemster 2019	44
2.3.6. Uitvoeringsagenda Duurzaamheid Beemster 2019-2022 (2019)	45
2.4. Regionaal beleid en programma's	48
2.4.1. Regiovisie Waterland (2009)	48
2.4.2. Economische visie en agenda Zaanstreek-Waterland (2018)	49
2.4.3. Programma Voedsel Verbindt (2019, niet bindend)	52
2.4.4. Manifest Landbouw en Landschap in de Metropoolregio Amsterdam (2018, niet bindend)	53
2.4.5. Gebiedsaanpak Zon op Agrarische Daken (2019)	59
3. Wensen, opgaven en ontwikkelingen	61
3.1. Vereniging Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer Water, Land & Dijken	61
3.2. Stichting Plattelandsvernieuwing Beemster	62
3.3. Cono Kaasmakers	63
3.4. Stichting Landzijde	64
3.5. Mooi Noord-Holland	65
3.6. LTO afdeling Land van Leeghwater	66
3.7. Rabobank Waterland	68
3.8. Jonge agrariër, lid Nederlands Agrarisch Jongeren Contact	69
3.9. Beemster Ondernemer	71
3.10. Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier	71
4. Samenvatting	75
4.1. Samenvatting uitkomsten voorverkenning	75
4.2. Dilemma's	78
4.3. Discussie	79

1.1. Aanleiding

De Beemster is niet alleen bijzonder door zijn ontstaansgeschiedenis en de wijze waarop die nog steeds herkenbaar is in het landschap, maar ook door het feit dat het een duidelijk begrensd gebied is. De Beemster functioneert al meer dan 400 jaar als een agrarisch productiegebied en vraag is wat de toekomst gaat brengen voor de Beemster. Net als elders in Nederland wordt ook de Beemster geconfronteerd met vragen ten aanzien van de balans tussen economie, landschap, maatschappij en ecologie.

Het gezamenlijk beantwoorden van deze vragen door de agrariërs uit de Beemster, de bewoners, gebruikers, overheden en andere stakeholders moet nieuwe perspectieven voor de Beemster opleveren. Perspectieven die kaders bieden voor een succesvolle toekomst van de Beemster in de komende 400 jaar.

1.2. Agenda als bouwsteen voor Koersdocument agrarische toekomst de Beemster

De provincie Noord-Holland heeft samen met de gemeente Beemster het initiatief genomen om te onderzoeken hoe de agrarische sector een bestendige toekomst tegemoet kan gaan. Dit idee is dat dit resulteert in een Koersdocument voor de agrarische toekomst van de Beemster. Dit Koersdocument vormt vervolgens een bouwsteen voor het op te stellen omgevingsplan voor het buitengebied van de Beemster, voor de economische visie Beemster en voor het managementplan voor het werelderfgoed.

De nu voorliggende Agenda voor de agrarische toekomst van de Beemster is een eerste bouwsteen voor het Koersdocument. Deze Agenda geeft niet alleen een overzicht van bestaand beleid, bestaande ontwikkelingen en ambities van betrokkenen, maar bevat ook een plan van aanpak voor het vervolg.

Het uiteindelijke Koersdocument moet antwoord geven op de vraag wat de toekomstige rol van de agrarische sector in de Beemster is in het voedselsysteem van de metropoolregio en de rest van Nederland. Hierbij is het ook de vraag hoe de toekomst van de agrarische sector in de Beemster samen kan gaan met ecologische en maatschappelijke opgaven die er spelen. De koers moet antwoord geven op de vraag hoe de wenselijke balans tussen economie, landschap, maatschappij en ecologie er voor de Beemster uitziet. Wat het meest wenselijk is, verschilt per persoon of groep. De gemeenteraad heeft een belangrijke rol in de afweging van alle belangen. In de zoektocht naar een antwoord op deze vraag moet niet alleen rekening worden gehouden met de fysieke aspecten van de agrarische sector. Er moet ook aandacht worden besteed aan de koppeling met het onderwijs, de werelderfgoedstatus, de gemeentelijke dienstverlening aan agrariërs, de zichtbaarheid van de sector in Beemster en directe omgeving, de verbinding tussen landschap en stedelijke omgeving, de verbreding van de agrarische sector, etc..

Belangrijk hierbij is dat het Koersdocument ook vertaald gaat worden in concrete acties. Hiervoor zal een uitvoeringsprogramma opgesteld moeten worden.

Figuur De Beemster

1.3. Agenda als eerste stap

Om te komen tot het Koersdocument Beemster is een eerste belangrijke stap het in beeld brengen van bestaand beleid en ambities, de trends en ontwikkelingen die op het gebied afkomen en wensen uit het gebied. Deze eerste stap resulteert in een agenda voor het landelijke gebied van de Beemster.

Hieruit komen dilemma's en keuzes bovendien die in een volgende stap worden geagendeerd. Tot slot is een doorkijk gegeven naar het vervolgproces.

1.4. Leeswijzer

De Agenda voor de Beemster bestaat de volgende onderdelen:

- Hoofdstuk 2: Analyse van bestaande beleidsambities (het speelveld)
- Hoofdstuk 3: Interviews (in beeld brengen van wensen, opgaven en ontwikkelingen)
- Hoofdstuk 4: De rode draad uit deze ophaalfase en een plan van aanpak voor het vervolgproces (hoe komen we tot een koersdocument)

2. Bestaande beleidsambities

Het beleidskader dat van toepassing is op De Beemster is omvangrijk. Er zijn veel regels maar ook veel ambities. In dit hoofdstuk zijn de belangrijkste beleidsstukken, agenda's en programma's beoordeeld en geanalyseerd op relevantie voor de toekomst van de Beemster. De relevante hoofdlijnen uit deze beleidsstukken zijn samengevat. Hiermee komt het speelveld voor De Beemster in beeld. Daarbij is onderscheid gemaakt in rijks-, provinciaal-, gemeentelijk en regionaal niveau. Niet alle documenten hebben even veel status. Sommige zijn direct bindend, andere een visie of een handreiking. De optelsom geeft een goed beeld van de ambities. Overigens is het overzicht van beleidsstukken etc nog niet helemaal compleet. In de vervolgfase moet daarom bekeken worden welke aanvullingen wenselijk zijn.

2.1. Rijk

2.1.1. UNESCO Werelderfgoed (1999)

De Beemster

Het Werelderfgoedcomité van UNESCO besloot in 1999 de Droogmakerij de Beemster in te schrijven op de Werelderfgoedlijst. De argumentatie hiervoor is beschreven in het besluit 'Statement of Outstanding Universal Value (SoOUV)'¹.

Dit zijn de criteria waarom Droogmakerij de Beemster aan de UNESCO werelderfgoedlijst is toegevoegd.

Criterion (i): The Beemster Polder is a masterpiece of creative planning, in which the ideals of antiquity and the Renaissance were applied to the design of a reclaimed landscape.

Criterion (ii): The innovative and intellectually imaginative landscape of the Beemster Polder had a profound and lasting impact on reclamation projects in Europe and beyond.

Criterion (iv): The creation of the Beemster Polder marks a major step forward in the interrelationship between humankind and water at a crucial period of social and economic expansion.

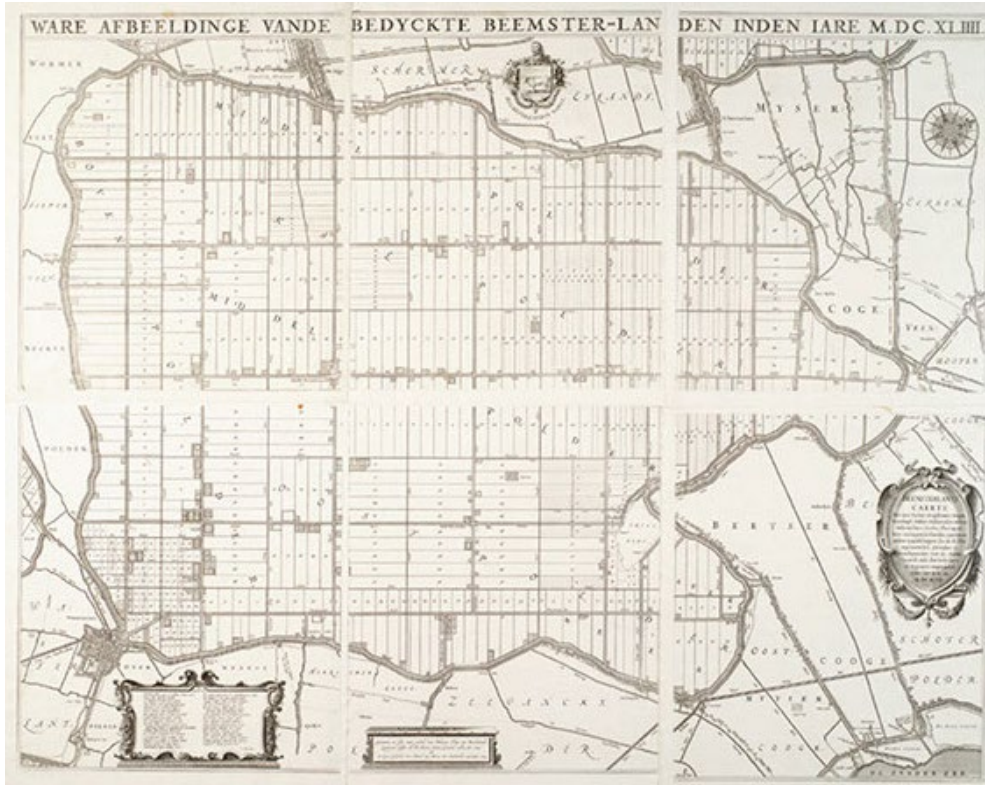
De Beemster wordt gekenmerkt door de volgende unieke universele waarden:

- Polder de Beemster is een meesterwerk van creatieve planning, waarin de idealen van de Oudheid en Renaissance zijn toegepast in het ontwerp van een droogmakerijlandschap.
- Het innovatieve en visionaire landschap van de polder De Beemster heeft diepe en blijvende invloed gehad op droogmakingsprojecten in Europa en daarbuiten.
- De totstandkoming van de polder De Beemster markeert een grote stap vooruit in de relaties tussen mens en water in een belangrijke periode van sociale en economische ontwikkeling.
- Droogmakerij de Beemster is daarmee een door mensen geschapen creatief meesterstuk, waarbij de 17-eeuwse idealen nog steeds goed waarneembaar zijn in het totale gebied.

Het intellectuele en architectonische concept, dat ten grondslag heeft gelegen aan de ruimtelijke indeling van de Droogmakerij de Beemster is sinds het moment van zijn aanleg niet in zijn essentie veranderd. De essentiële kernwaarden zoals het cultuurhistorisch sloten- en wegenpatroon met beplanting, ringvaart met ringdijk, ligging van de boerderijen, de historische structuur en ligging van de nederzettingen, de bebouwingslinten en het functionele, agrarische gebruik van deze droogmakerij en

¹ <https://www.beemster.net/content/publicatie-uitzonderlijke-universele-waarden-de-beemster>

de originele maatvoering en verkaveling zijn nog steeds intact. Vrijwel overal is de typische ruimtelijke visuele weidsheid, de openheid van het landschap als een van de kernwaarden herkenbaar. De koperplaatgravure dus door Balthasar Florisz van Berkenrode (1643/1644) komt bijna perfect overeen met het patroon van hoofdwegen, waterwegen en percelen in het huidige situatie. De ongeveer vijftig landelijke buitenplaatsen verdwenen echter in de loop van de 18e en 19e eeuw.

Figuur Afdruk Kopergravure met de essentiële waarden

De Stelling van Amsterdam

De Stelling van Amsterdam, ook een werelderfgoed, loopt voor een deel door De Beemster. Een unieke combinatie van twee werelderfgoederen. In De Beemster gaat het om vijf fort en een inundatiesluis. Een deel van de agrarische grond zou in geval van vijandelijke dreiging onder water worden gezet. De doelen voor De Stelling van Amsterdam zijn ondergeschikt aan de doelen voor De Beemster.

Achtergrond

De Beemster staat niet zonder reden op de UNESCO-lijst van Werelderfgoed. Deze droogmakerij uit 1612 kan als een schoolvoorbeeld dienen van hoe de Nederlanders grote delen van hun land – in het noorden, het westen en het zuidwesten – zelf hebben ‘gemaakt’. Nederland heeft door menselijk ingrijpen in de natuur vorm gekregen. Dat begon met kleinschalige landaanwinning en bedijking in de Middeleeuwen, nam vanaf de zestiende eeuw steeds grootschaliger vormen aan met het droogleggen van meren en veenplassen, en kende zijn voorlopige afronding in de twintigste eeuw met de aanleg van de Flevopolders en de Maasvlakte.

In 1607 besloot een groep Amsterdamse kooplieden en stadsbestuurders de Beemster, toen nog een groot meer, droog te leggen. Het belooft een financieel lucratief project te worden dat bovendien een bijdrage kon leveren aan de voedselvoorziening van het snel groeiende Amsterdam. Er werd een hoge en stevige dijk van 42 kilometer lang om het meer gelegd, en daar weer omheen de ringvaart. Daarna begon het leegpompen van het meer, met maar liefst 43 windmolens. Ingenieur Jan Adriaenzoon Leeghwater was verantwoordelijk voor de bouw en de plaatsing van de molens. Er moesten molengangen worden gebouwd: molens op een rij, steeds een stapje hoger, die het water van het meer trapsgewijs naar de ringvaart moesten brengen.

In 1612 viel het meer droog en kon de inrichting van de polder beginnen. Er werden wegen aangelegd, wegsloten en kavelsloten gegraven en boerderijen gebouwd. Dat alles gebeurde volgens een ordelijk en strak geometrisch patroon. Aan deze rationele verkaveling en inrichting heeft de Beemster zijn roem te danken.

Droogmakerij de Beemster onderscheidt zich van andere droogmakerijen elders op de wereld door de originele aanwezigheid en zichtbaarheid van het in 1612 (het jaar van de droogmaking van het Bamestrameer) toegepaste verkavelingspatroon. Dat patroon bestaat uit een raster van vierkanten. Volgens de klassieke opvattingen is dat een volledig harmonieus geheel, een symmetrie die in de Gouden Eeuw als de absolute perfectie gold en strookte met de renaissanceïstische opvattingen over landschapinrichting. De Beemster was het eerste grootschalige landschapsproject in de wereld waarin het principe van de Gulden Snede van Da Vinci volledig werd toegepast. Deze is nu nog steeds terug te vinden in De Beemster.

Het grondgebied van de gemeente Beemster omvat het gehele cultuurlandschap van UNESCO werelderfgoed Droogmakerij de Beemster. Daarin liggen het centrumdorp Middenbeemster en de woonkernen Noordbeemster, Westbeemster en Zuidoostbeemster. Verder is er een aantal buurtschappen zoals de Klaterbuurt, Halfweg, De Blikken Schel. De Beemster in de 21ste eeuw is een eigentijdse, agrarische gemeente die haar ontstaansgeschiedenis en haar status als bijzondere droogmakerij met zijn stolpboerderijen en historische kernen koestert.

Hoofdpijnen voor Beemster

Nieuwe ontwikkelingen zijn mogelijk als ze het raamwerk niet schaden:

- De Beemster is een agrarisch werklandschap, geen museum.
- De structuur/ verkaveling van De Beemster is cultuurhistorisch zeer waardevol, vooral het wegen en slotensysteem en de openheid van de ruimte binnen het raster. De kopergravure geeft de essentiële waarden weer.
- Nieuwe ontwikkelingen moeten passen binnen het cultuurhistorisch waardevolle ruimtelijke raamwerk, dat nu al meer dan 400 jaar toekomstbestendig is.
- De doelen voor De Stelling van Amsterdam zijn ondergeschikt aan de doelen voor De Beemster.

2.1.2. Barro (2012)

In het Barro² zijn In bijlage 8) de kernkwaliteiten van het werelderfgoed De Beemster en De Stelling van Amsterdam vastgesteld als uitwerking van de uitzonderlijke universele waarden van UNESCO.

De Beemster

1. Het unieke, samenhangende en goed bewaard gebleven, vroeg zeventiende-eeuwse (landschaps)architectonische geheel van de Droogmakerij de Beemster, bestaande uit:

- het vierkante gridpatroon van wegen en waterlopen en rechthoekige percelen;
- de ringdijk en ringvaart (continuïteit en eenheid in vormgeving);
- het centraal gelegen dorp (Middenbeemster) op een assenkruis van wegen;
- bebouwing langs de wegen;
- de relatief hooggelegen wegen met laanbeplanting;
- de monumentale en typerende (stolp)boerderijen en restanten van buitens;
- de oude negentiende-eeuwse gemalen en molengangen;
- de structuur en het karakter van het (beschermde) dorpsgezicht van Middenbeemster;

2. Grote openheid;

3. Voor zover het werelderfgoed De Beemster samenvalt met het werelderfgoed De Stelling van Amsterdam, zijn de uitgewerkte universele waarden van het werelderfgoed De Stelling van Amsterdam tevens van toepassing op het werelderfgoed De Beemster.

² <https://wetten.overheid.nl/BWBR0030378/2018-01-01#Bijlage8>

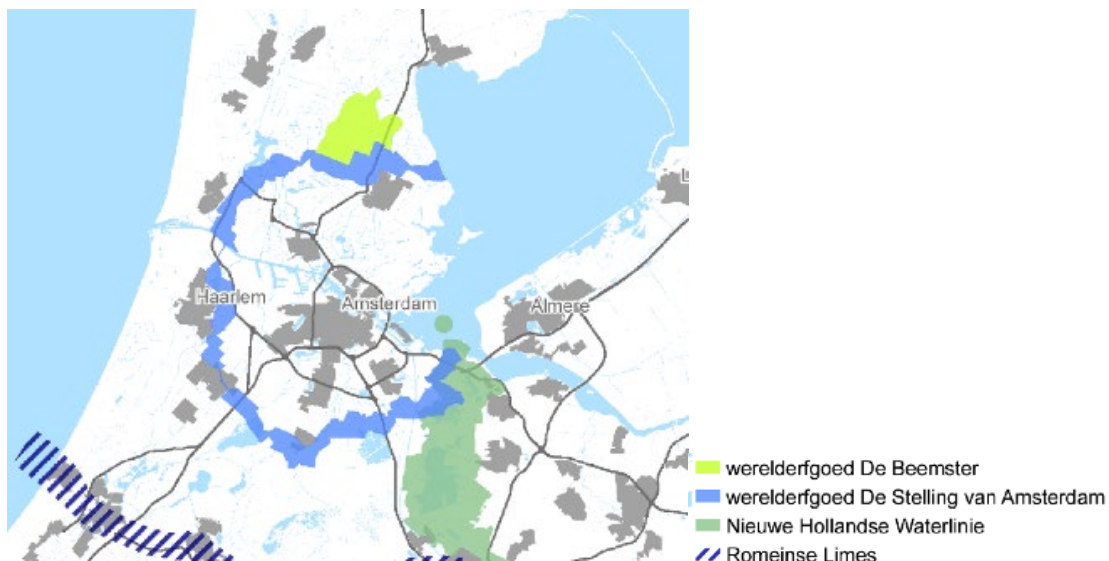
De Stelling van Amsterdam

1. Het unieke, samenhangende en goed bewaard gebleven, laatnegentiende-eeuwse en vroegtwintigste-eeuwse hydrologische en militair-landschappelijke geheel, bestaande uit:

- een doorgaand stelsel van linedijken in een grote ring om Amsterdam;
- sluizen en voor- en achterkanalen;
- de forten, liggend op regelmatige afstand, voornamelijk langs dijken;
- inundatiegebieden;
- voormalige schootsvelden (visueel open) en verboden kringen (merendeels onbebouwd gebied);
- de landschappelijke inpassing en camouflage van de voormalige militaire objecten;

2. Relatief grote openheid;

3. Groene en relatief stille ring rond Amsterdam.

Figuur Werelderfgoed

Hoofdpijnen voor Beemster

Nieuwe ontwikkelingen zijn mogelijk als ze het raamwerk niet schaden:

- het vierkante gridpatroon van wegen en waterlopen en rechthoekige percelen;
- de ringdijk en ringvaart (continuïteit en eenheid in vormgeving);
- het centraal gelegen dorp (Middenbeemster) op een assenkruis van wegen;
- bebouwing langs de wegen;
- de relatief hooggelegen wegen met laanbeplanting;
- de monumentale en typerende (stolp)boerderijen en restanten van buitens;
- de oude negentiende-eeuwse gemalen en molengangen;
- de structuur en het karakter van het (beschermde) dorpsgezicht van Middenbeemster;
- de grote openheid;
- de forten met schootsvelden, de inundatiegebieden en inundatiesluis.

2.1.3. Visie Landbouw, Natuur en Voedsel: Waardevol en Verbonden (2018)

De visie Landbouw, Natuur en Voedsel: Waardevol en Verbonden van het ministerie van LNV³ beschrijft de omslag naar kringlooplandbouw en wat het van Nederland zal vragen, om de toekomst van onze voedselvoorziening veilig te stellen.

De Nederlandse land- en tuinbouw en visserij is wereldwijd toonaangevend. Het is de ambitie van het kabinet deze positie te behouden. Tegelijkertijd staat Nederland voor een aantal grote maatschappelijke

³ <https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-landbouw-natuur-en-voedselkwaliteit/documenten/beleidsnota-s/2018/09/08/visie-landbouw-natuur-en-voedsel-waardevol-en-verbonden>

uitdagingen. Zo dreigt onze bodem, de belangrijkste hulpbron voor de boer, uitgeput te raken. Heeft Nederland te maken met een verlies aan biodiversiteit en heeft Nederland zich gecommitteerd aan het klimaatakkoord. Om deze uitdagingen het hoofd te bieden kiest minister Schouten van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit voor een omslag naar kringlooplandbouw in 2030. Hierbij komt zo min mogelijk afval vrij, is de uitstoot van schadelijke stoffen zo klein mogelijk en worden grondstoffen en eindproducten met zo min mogelijk verliezen benut.

Doelen

We moeten van voortdurende verlaging van de kostprijs van producten naar voortdurende verlaging van het verbruik van grondstoffen door een efficiëntere benutting in kringlopen. De huidige keten – met een begin, een einde en lekken in schakels – moet veranderen in een systeem met minimale onnodige verliezen. Landbouw, tuinbouw en visserij worden dan onderdeel van een circulair voedselsysteem.

Figuur kringlooplandbouw

De inzet van het kabinet is dat kringlopen van grondstoffen en hulpbronnen in 2030 op een zo laag mogelijk – nationaal of internationaal – schaalniveau zijn gesloten en dat Nederland koploper is in kringlooplandbouw. Om dit perspectief te realiseren stelt het kabinet drie aanvullende doelen voor een sterk, duurzaam voedselsysteem:

De **economische positie** van boeren, tuinders en vissers in de keten moet zo worden, dat zij in de kringlooplandbouw een goed inkomen verdienen, kunnen innoveren en gezonde bedrijven in stand kunnen houden en door kunnen geven.

Onze **waardering voor voedsel** moet groter worden. Dat geldt voor individuele consumenten, voor grootgebruikers en voor horeca. Verspilling is uit den boze. De afstand tussen primaire producenten en burgers moet kleiner worden.

Nederland moet een prominente rol houden in de **vernieuwing van productiemethoden**, zowel in eigen land als op wereldwijde voedselmarkten. Met onze kennis en producten kan Nederland voor andere landen een voorbeeld zijn in het efficiënt produceren van voedsel in kringlopen zodat schade aan het ecosysteem (water, bodem, lucht) voorkomen en hersteld wordt.

Kenmerken kringlooplandbouw

In een stelsel van kringlooplandbouw gebruiken akkerbouw, veehouderij en tuinbouw in de eerste plaats grondstoffen uit elkaars ketens en reststromen uit de voedingsmiddelenindustrie en voedingsketens. Die circulaire ketens kunnen binnen een bedrijf, een regio, Nederland of grensoverschrijdend zijn ingericht. Het motto is: lokaal wat kan, regionaal of internationaal wat moet. Resten uit de agrarische sector en de voedselketen (gewasresten, voedselresten, procesafval, mest, compost) worden opnieuw benut of verwerkt tot nieuwe (hulp)producten. Kringloopbedrijven verbruiken zo min mogelijk energie en gebruiken zo veel mogelijk hernieuwbare energie.

Vee wordt in de eerste plaats gevoed met gras, voedergewassen of gewasresten van het eigen bedrijf of uit de directe omgeving en resten uit de voedingsindustrie. De grondgebondenheid – de band tussen de bedrijfsvoering en de grond die voor landbouw beschikbaar is – wordt weer sterker en de ondernemer kan beter rekening houden met de cultuurhistorische waarden van het landschap.

Bij het bodembeheer wordt toegewerkt naar het toepassen van bewerkte dierlijke mest en steeds minder kunstmest. Akkerland en weilanden krijgen zo hoogwaardige organische mest op basis van gewasresten of dierlijke mest. Daarmee neemt de nu nog belangrijke rol van kunstmest steeds verder af. Doordat een einde komt aan het gebruik van kunstmest op basis van fossiele schaarse grondstoffen (fosfaat, kalium, aardgas), worden ook broeikasgasemissies uit de productie van kunstmest verder teruggedrongen.

De bodem vormt de basis van kringlooplandbouw. Bodembeheer is een zaak van wederkerigheid: de mens onttrekt mineralen en water aan de bodem voor productie en voedt de bodem met organisch materiaal, water en voedingsstoffen om de groeikracht te behouden. Een goede bodemkwaliteit vraagt een evenwichtig en verantwoord gebruik van mest en gewasbeschermingsmiddelen, uitgekiende bouwplannen en bewerking met machines die afgestemd zijn op het draagvermogen van de bodem. De bodem draagt dan niet alleen bij aan een hogere opbrengst, maar kan ook als buffer dienen voor extreme weersomstandigheden. Een bodem die veel organische stof bevat, kan veel beter water opnemen en is beter bestand tegen droogte. Ook kan zo'n bodem meer stikstof en mineralen vasthouden, hij biedt een rijk bodemleven en draagt bij aan gezonde gewassen.

De Bodemstrategie gaf al het belang aan van goede bodemkwaliteit voor verschillende maatschappelijke opgaven. Deze strategie is daarmee een van de bouwstenen voor kringlooplandbouw. Aspecten die het functioneren van de bodem vooral bepalen zijn: beheer van organische stof en bodemvruchtbaarheid, beheer van bodemstructuur en beheer van bodemleven en weerbaarheid. Bodembeheer is daarmee ook cruciaal voor het (zoet)waterbeheer, met name bij het voorkomen van schade door droogte of wateroverlast.

Veehouderij

De veehouderij levert in de kringloopbenadering een belangrijke bijdrage aan efficiënt grondstoffengebruik. De inzet van het kabinet voor de periode tot 2030 is de nutriëntenkringlopen in de veevoeding te verkleinen en op het laagst mogelijke niveau te sluiten. Daarnaast streeft het kabinet, ook in de veehouderij, naar het zo veel mogelijk voorkomen van verliezen van voedsel, reststromen, koolstof, energie en water. In de genoemde periode vindt een omslag plaats waardoor veehouders steeds meer voer gebruiken dat zij zelf hebben geteeld of hebben aangekocht van bij voorkeur lokale of regionale producenten. Ook benutten zij in het veevoer steeds meer rest- en bijproducten uit de humane voedingsindustrie.

De omslag naar kringlooplandbouw en verduurzaming zal veel van het aanpassingsvermogen van deze sector vergen, maar er is op een aantal plaatsen ook al ervaring mee opgedaan. Bij verdere verduurzaming van de veehouderij past ook de overgang naar integraal duurzame en emissiearme stal- en houderijsystemen. Deze verbeteren het leefklimaat voor mens en dier en verlagen of voorkomen de emissies van broeikasgassen, ammoniak, geur en fijnstof.

De huisvesting van dieren biedt ruimte aan hun natuurlijke gedrag en wordt gecombineerd met een goede zorg vanuit hun specifieke behoeften. Ook wordt bij het ontwerp van stallen, bij de stalrichting en bij de voederpraktijk expliciet aandacht gegeven aan het voorkomen van ziektes. Hierdoor, en met een goede verzorging, zal het antibioticagebruik nog verder beperkt kunnen worden. Voor de melkveehouderij blijft de koe in de wei het uitgangspunt: weidegang wordt maatschappelijk gewaardeerd, onder andere uit oogpunt van dierenwelzijn en landschap.

Plantaardige teelten

Voor de plantaardige teelten betekent kringlooplandbouw dat steeds nauwkeuriger geteeld wordt naar draagkracht van de bodem en met uitgekiende bouwplannen, bemesting op maat en preventie van ziekten, plagen en onkruiden. Precisielandbouw met behulp van moderne veredeling, sensortechnologie en robotica gaat hierbij helpen. Er zijn veelbelovende nieuwe initiatieven met betrekking tot strokenteelt, *agroforestry* en permacultuur.

Daar waar gewasbeschermingsmiddelen worden gebruikt, is dit conform de principes van geïntegreerde gewasbescherming, nagenoeg zonder emissies naar het milieu en zonder residuen. Veredeling, preventie, goed bodem- en waterbeheer, inzet van biologische plaagbestrijders en inzet van laagrisico-middelen maken onderdeel uit van een geïntegreerde aanpak. Onkruidbestrijding gebeurt in principe met mechanische of ecologische technieken. De inzet van chemische middelen geldt als laatste (precisie)ingreep.

Landbouw en natuur

De grootste opgave om te komen tot een gezond ecologisch systeem in Nederland ligt op dit moment in het agrarisch gebied. Denk daarbij aan de achteruitgang van de populaties insecten en weide- en akkervogels.

De kringloopbenadering en het streven naar minimale emissies van schadelijke stoffen naar de omgeving zijn cruciaal voor een betere verbinding van landbouw en natuur. En andersom is de natuur van cruciaal belang voor het streven naar een kringlooplandbouw. Een optimaal gebruik van de biodiversiteit in de bodem en op en rond het bedrijf werkt mee aan het sluiten van kringlopen. In de natuur is immers alles onderdeel van een kringloop. En met een zorgvuldige combinatie van natuur en bedrijfsvoering kunnen ook veel natuurwaarden gerealiseerd worden. Bovenop alle inspanningen voor de bescherming van natuurgebieden, heeft de landbouw de sleutel in handen voor verdere verbetering van de natuurwaarden in Nederland. De kabinetsinzet is dat in 2030 de natuur in de natuurgebieden, op de landbouwgronden en in de wateren rijker en veelzijdiger is: de landbouw benut biodiversiteit voor bijvoorbeeld bestuiving, bodemvruchtbaarheid en ziekte- en plaagwering en creëert tegelijk leefgebied voor allerlei soorten dieren.

Een werkwijze die goed aansluit bij kringlooplandbouw is natuurinclusieve landbouw. Natuurinclusieve landbouw gaat ervan uit dat het heel goed mogelijk is om de natuur te verbeteren via landbouw en in te zetten voor de landbouw. Bij zowel natuurinclusieve als kringlooplandbouw staat het streven naar een zorgvuldig gebruik van natuurlijke hulpbronnen, het duurzaam beheren van de bodem en het minimaliseren van emissies centraal. Waar bij kringlooplandbouw het accent ligt op het sluiten van kringlopen van mineralen en grondstoffen, ligt dat bij natuurinclusieve landbouw op een verantwoord gebruik daarbij van natuur en natuurlijke processen.

De combinatie van de twee werkwijzen leidt tot een sterkere biodiversiteit die nuttig is voor de bedrijfsvoering. Zij veroorzaakt minder verliezen naar de omgeving en schept betere condities voor specifieke, aan het agrarisch gebied gebonden soorten, waaronder akker- en weidevogels.

In het regeerakkoord is afgesproken dat met boeren in de directe omgeving van Natura 2000-gebieden bekeken wordt of agrarisch natuurbeheer een bijdrage kan leveren aan minder intensief landgebruik en daarmee aan de klimaatopgave en natuurherstel. Het kabinet gaat betrokken partijen hiervoor compenseren en benut daarbij de mogelijkheden van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). Daarnaast valt te denken aan het stimuleren van functionele agrobiodiversiteit, agrarisch natuurbeheer, biologische landbouw, zorg voor akkerranden en voor landschapselementen en vormen van landbouw die combinaties zoeken met bomen en meerjarige gewassen (*agroforestry*).

Dit is allemaal goed voor zowel de natuur als de landbouw. Samen met betrokken partijen uit de samenleving zoals landbouw- en natuurorganisaties, provincies en de wetenschap zal deze ambitie de komende tijd verder worden uitgewerkt.

Natuurinclusieve landbouw kan lokaal worden ingericht, maar wint aan kracht als daar op regionale schaal voor wordt gekozen. Dan kan het ook leiden tot de ontwikkeling van een natuurinclusief boerenlandschap met een hoge belevingswaarde (en een basis voor streekproducten) en een grotere waarde voor de natuur en natuurgebieden in de regio.

Regionale schaal

De kringloop in de samenhangende veehouderij, akkerbouw en tuinbouw zal zich vaak uitstrekken tot meerdere bedrijven in een grote of kleine regio. De ondernemers kunnen daar zelf vorm aan geven. Een veehouder kan met collega-akkerbouwers in zijn regio samenwerken door afspraken te maken over het

produceren van voer voor het vee in hun regio en over de productie van een goede kwaliteit organische mest. Op deze manier kunnen boeren gezamenlijk hun plan trekken en bereiken zij dat de kringloop van voedingsstoffen korter wordt.

Een dergelijke samenwerking op regionale schaal kan ook breder worden opgezet. Een regionaal samenwerkingsverband kan in overleg gaan met gemeenten, waterschappen, natuurbeheerders, toeleveranciers en de detailhandel. Een regio kan zich onderscheiden met typische producten en smaken die 'haar' sector voortbrengt. De kenmerken en gesteldheid van bodem, water en landschap kunnen per regio zeer uiteenlopen. Daarom zullen zij van grote invloed zijn op de manier waarop regionaal het beste kan worden samengewerkt.

Wegens het belang van een regionale aanpak is in het Interbestuurlijk Programma (IBP) een basis gelegd voor samenwerking van rijk, gemeenten, provincies en waterschappen. Het voortouw ligt in de regio: daar ziet het kabinet initiatieven voor een gebiedsgerichte aanpak van opgaven tot stand komen die verder gaan dan landbouw, natuur en voedsel. Deze initiatieven kunnen worden gekoppeld aan middelen uit de regeerakkoord-enveloppes en middelen in het kader van het Interbestuurlijk Programma, thema Vitaal Platteland. Met de Regioportefeuille speelt het kabinet in op deze beweging. Zo kunnen initiatieven voor kringlooplandbouw ontstaan die een voorbeeld kunnen zijn voor andere regio's.

Randvoorwaarden

Er zijn drie randvoorwaarden voor de beoogde omslag:

- Agrarisch ondernemen
- Waardering voor voedsel
- Innovatieve wereldspeler

Van koers naar uitwerking

Het kabinet vertrouwt op de kracht van de samenleving om de omslag naar kringlooplandbouw te maken. Het nodigt iedereen in het bedrijfsleven, de maatschappelijke organisaties en andere overheden uit mee te denken, ideeën in te brengen en initiatieven te nemen. Ook de Rijksoverheid zelf heeft een rol. Zij zal naast de boeren en tuinders gaan staan. Zij zal meedenken en waar nodig faciliteren. Waar nodig zal zij de regie nemen, maar in veel situaties zal het aan de partijen zelf zijn dat te doen. Als de omslag stagneert of te traag gaat, zal de overheid vanuit haar publieke verantwoordelijkheid wet- en regelgeving toepassen.

Het is zaak de komende jaren het handelen van overheid, ondernemers en maatschappelijke partijen te richten op meetbare doelen en resultaten. Op basis daarvan kunnen ondernemers investeren in houdbare verdienmodellen en kunnen coalities worden gesloten waardoor Nederland in 2030 koploper is in kringlooplandbouw. De eerste stap is dat overheid en maatschappelijke partijen afspraken maken over de resultaten die de komende jaren bereikt moeten worden, hoe deze gemeten gaan worden en welke inzet dat van eenieder vraagt. Voor bepaalde opgaven zullen afspraken op gebiedsniveau de juiste schaal zijn. De overheid zal zelf, zoals ook is gebeurd bij de totstandkoming van deze koers, weer actief de verbinding zoeken met partijen om samen de doelen te concretiseren en afspraken te maken over manieren waarop de doelen bereikt gaan worden.

De meeste afspraken zullen voortbouwen op de vele initiatieven die er al zijn. Het eindbeeld is nadrukkelijk niet één alomvattend document dat alle thema's en domeinen omvat. Het gaat om afspraken in aanvulling op bestaande verduurzamingsplannen en al gemaakte afspraken, zoals sectorale en regionale uitvoerings- en actieprogramma's. Daarbij zal rekening moeten worden gehouden met de verscheidenheid aan producenten: van koplopers tot degenen die de gewenste veranderingen niet kunnen of willen meemaken, van bestaande bedrijven tot nieuwkomers. Van jong tot oud.

Verbeterde wet- en regelgeving, kennis en innovatie en financieel instrumentarium zullen op de afgesproken doelen en op consistentie getoetst en zo nodig aangepast worden. Nu hindert regelgeving

vaak innovaties. Inzet moet zijn te sturen op doelen en zoveel mogelijk vrijheid te bieden in hoe die doelen worden bereikt.

Toetsingskader voor beleid en plannen

1. dragen ze bij aan het sluiten van kringlopen, het terugdringen van emissies en het verminderen van verspilling van biomassa in het gehele voedselsysteem?
2. versterken ze de sociaaleconomische positie van de agrarisch ondernemer in de keten?
3. leveren ze een bijdrage aan de klimaatopgave voor landbouw en landgebruik?
4. bevorderen ze de aantrekkelijkheid en vitaliteit van het platteland en dragen ze bij aan een bloeiende regionale economie?
5. leveren ze winst op voor ecosystemen (water, bodem, lucht), biodiversiteit en de natuurwaarde van het boerenlandschap?
6. is het dierenwelzijn meegewogen?
7. leveren ze een bijdrage aan de erkenning van waarde van voedsel en het versterken van de relatie tussen boer en burger?
8. versterken ze de positie van Nederland als ontwikkelaar en exporteur van integrale oplossingen voor klimaatslimme en ecologisch duurzame voedselsystemen?

Naast deze toetsingscriteria gelden voedselveiligheid en -kwaliteit altijd als basisvoorwaarden.

Hoofdlijnen voor Beemster

- De agrarische/foodsector staat voor een grote opgave. De Beemster heeft altijd een belangrijke rol gehad in de voedselproductie en moet een belangrijke rol vervullen in de omslag naar kringlooplandbouw.

Randvoorwaarden zijn:

- Efficiënt produceren van voedsel in kringlopen zodat schade aan het ecosysteem (water, bodem, lucht) voorkomen en hersteld wordt.
- Uitdagingen zijn een gezonde bodem, een goede waterkwaliteit, een goede biodiversiteit, gezonde lucht.
- Waardering voor voedsel vergroten zodat er ook voor wordt betaald: imago verbeteren.
- Toetsingskader voor initiatieven: sturen op doelen zodat er veel vrijheid is in hoe de doelen worden bereikt.
- Regelgeving aanpassen zodat innovatie niet wordt gehinderd.

2.2. Provincie Noord-Holland

2.2.1. Omgevingsvisie NH2050 (2019)

De provincie heeft in haar omgevingsvisie⁴ aangegeven dat ze balans wil tussen economische groei en leefbaarheid. Dit betekent dat in heel Noord-Holland een basiskwaliteit van de leefomgeving wordt gegarandeerd. Er zijn randvoorwaarden geformuleerd hoe om te gaan met klimaatverandering. De provincie ontwikkelt zoveel mogelijk natuurinclusief en met behoud van (karakteristieke) landschappen, clustert ruimtelijke economische ontwikkelingen rond infrastructuur en houdt rekening met de ondergrond.

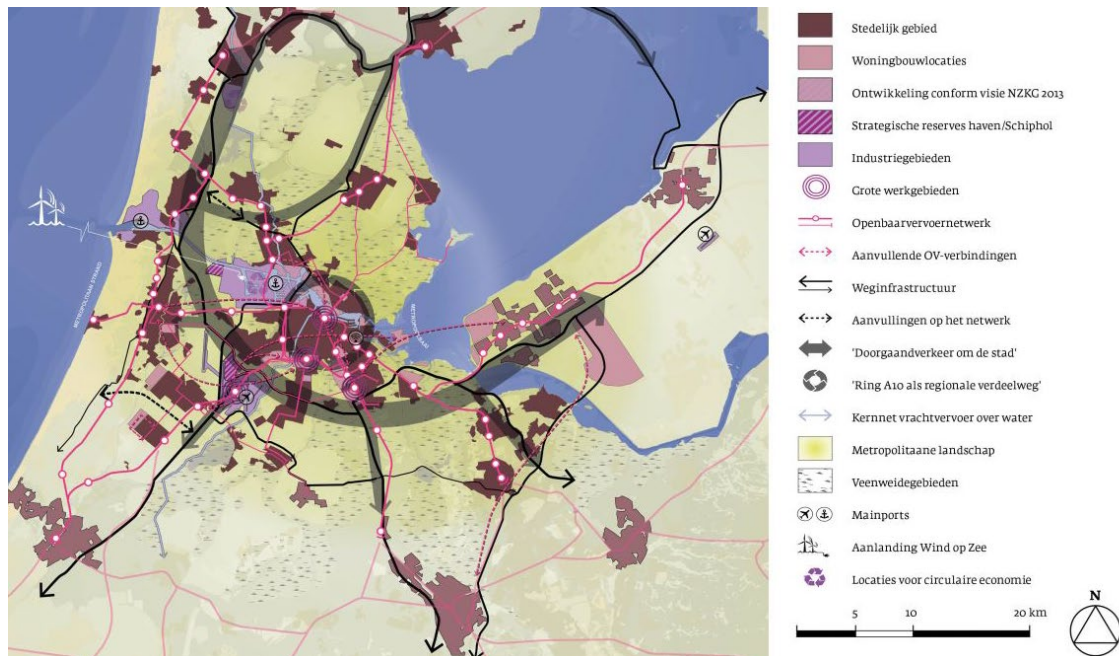
5 bewegingen

In de visie zijn 5 bewegingen met ontwikkelprincipes beschreven voor de ontwikkeling van de leefomgeving.

De gemeente Beemster is onderdeel van het 'metropolitaan landschap'. Het metropolitaan landschap is een van de grote bouwstenen van de beweging Metropool in ontwikkeling. Hier spelen de doelen uit de

⁴ https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Ruimtelijke_inrichting/Projecten/Omgevingsvisie/Publicaties/Omgevingsvisie_NH2050_vastgesteld_op_19_november_2018.org

beweging Natuurlijk vitaal landelijke omgeving een grote rol. Het gaat om onderwerpen als vergroten van de natuurwaarden en het tegengaan van bodemdaling in veenweidegebieden. De groter wordende recreatieve druk op het gebied, de inpassing van energietransitie-opgaven uit de beweging Nieuwe energie en kansen voor gedeeltelijk nieuwe agrarische activiteiten en klimaatadaptatie. Een complex aan vraagstukken komt dus samen. In alle delen van de metropoolregio zoals Amstel-Meerlanden, Spaarnwoude, het Groene Hart en in geheel Laag Holland waaronder Waterland en de Zaanstreek.

Figuur Metropool in ontwikkeling

De diverse beleidsdoelen met relevantie voor De Beemster zijn hierna weergegeven.

Ontwikkelingen en beheer zijn passend bij de waarden, de karakteristiek en het draagvermogen van het landschap

Noord-Holland beschikt over een unieke en rijke variatie aan (open) landschappen, ruimtelijke structuren, aardkundige en archeologische waarden, cultuurhistorie en gebouwd (wereld)erfgoed. De provincie onderscheidt zich door haar openheid, de grote afwisseling en de contrasten in het landschap. Deze karakteristieken reflecteren de rijke ontstaansgeschiedenis en maken het aantrekkelijk voor mensen om hier te wonen, voor bedrijven om zich hier te vestigen en voor recreanten en toeristen om hier te verblijven.

Voor de leefomgevingskwaliteit is het essentieel deze waarden en karakteristieken van landschap en cultuurhistorie te benoemen, te behouden, waar nodig adequaat te herstellen en waar mogelijk te versterken en te ontwikkelen. En het gaat er om ontwikkelingen en transitie te benutten om een goede landschapskwaliteit in stand te houden en zo nodig te creëren.

De provincie maakt onderscheid in draagvermogen van de diverse landschappen. Mede op basis daarvan weegt ze zorgvuldig af welke ruimtelijk-economische ontwikkelingen op welke plek en op welke wijze ontwikkeld kunnen worden. Denk aan zonneparken, windmolens, verstedelijking, vergroting van agrarische bebouwing en waterberging. In gebieden met grotere structuren en relatief geringere aanwezigheid van cultuurhistorie zijn meer en grotere ontwikkelingen mogelijk. In gebieden waar de waarden van bijvoorbeeld cultuurhistorie, openheid of ecologie hoog zijn en/of waar de betekenis voor de stad groot is, is alleen ruimte voor ontwikkelingen die bijdragen aan de instandhouding of versterking van deze kernkwaliteiten. Tegelijkertijd investeert ze gebiedsgericht in de landschappelijke, cultuurhistorische, recreatieve en ecologische kwaliteiten. In alle gevallen is ruimtelijke kwaliteit het

uitgangspunt. Deze benaderingswijze betekent een vereenvoudiging van het landschappelijk beleid met minder regimes.

Er zijn ook karakteristieke en gewaardeerde landschappen die niet stabiel zijn of waar veel dynamiek op afkomt en waar een integraal perspectief op een nieuwe balans tussen de opgaven, waarden, beleving en (economisch) gebruik noodzakelijk is.

Randvoorwaarden

- Behoud kernkwaliteiten behorend bij werelderfgoederen (UNESCO), in dit geval de Beemster en de Stelling van Amsterdam;
- De Europese Landschapsconventie voor de bescherming van het landschap. De provincies dragen hiervoor een belangrijke verantwoordelijkheid
- Rijksmonumenten, provinciale monumenten en beschermde stads- en dorpsgezichten (oa Middenbeemster)

Nieuwe ontwikkelingen zijn zo veel mogelijk natuurinclusief

Bij alle ontwikkelingen wordt gestreefd naar het vergroten van de biodiversiteit. Meer biodiversiteit draagt bij aan een duurzame agrifoodsector en een gezonde leefomgeving. Het gaat daarbij niet alleen om het vergroten van het aantal hectares aan natuur, maar ook om het maken van slimme combinaties waarmee kwaliteit wordt toegevoegd. Natuurinclusiviteit heeft in verschillende omgevingen verschillende verschijningsvormen (agrarisch gebied, bebouwde omgeving, water). Biodiversiteit draagt bij aan vruchtbare bodems en een natuurlijke bescherming van de gewassen. Natuurinclusief ontwikkelen in het agrarisch gebied bestaat onder meer uit het gebruik van natuurlijke plaagbestrijding, circulaire landbouw, het bieden van ruimte aan natuur (bijvoorbeeld in oevers en randen door ecologisch slootbeheer, natuurvriendelijke oevers en ecologisch randenbeheer) en het stimuleren van vismigratie. In de bebouwde omgeving kan de soortenrijkdom aan planten en dieren toenemen door de vergroening van waterbergingen, het nemen van maatregelen voor faunavoorzieningen in infrastructuur en het aanleggen van natuurvriendelijke bermen langs wegen. Groen en water in de stad dragen bij aan het voorkomen van hittestress, klimaatadaptatie en een gezonde leefomgeving. Biodiversiteit in en om het watersysteem kan zich ontwikkelen in ecologische oevers en in groen ingerichte waterbergingen. De waterkwaliteit vaart wel bij een vergroting van de biodiversiteit. Om die redenen stimuleert de provincie meer ruimte voor groen en blauw in en om de stad. Specifiek nabij natuurgebieden stimuleert ze dat er meer ruimte komt voor de combinaties waterberging, natuur en recreatie, als antwoord op de verwachte groei in recreatie.

Randvoorwaarde

- Natuurnetwerk Nederland (NNN) blijft de basis van de natuurstructuur

Kritische succesfactoren

- Kwalitatief sterke natuurgebieden functioneren als brongebieden voor biodiversiteitsontwikkeling in het landelijk en stedelijk gebied
- Daar waar mogelijk worden groene zones en gebieden verbonden om soorten de kans te geven zich te verspreiden en te ontwikkelen
- Natuurinclusief ontwikkelen is een proces van samen optrekken met verschillende betrokken partijen met verschillende doelstellingen

Bij nieuwe ontwikkelingen worden de effecten op de ondergrond meegewogen

De manieren waarop de ondergrond wordt gebruikt, nemen nog steeds toe, mede door ruimtetekort boven de grond. Daardoor wordt het belangrijker dat er goede afwegingen worden gemaakt tussen ruimtegebruik boven- en ondergronds, maar ook tussen functies onderling onder de grond. Bescherming van de kwaliteit van het grondwater, mede voor de drinkwaterwinning, is daarbij cruciaal. De provincie is daarvoor medeverantwoordelijk. De ondergrond levert grondstoffen en bodemenergie, vormt de basis voor voedselproductie (bodemvruchtbaarheid) en natuurontwikkeling (bodembiodiversiteit), vervult een bufferfunctie (bijvoorbeeld het bergen van water) en een

draagfunctie (voor bouwwerken als woningen en wegen), biedt ruimte voor het realiseren van ondergronds ruimtegebruik (tunnels, kabels en leidingen, maar ook opslag van gas, CO₂ in onderzeese gasvelden en warm water). Maar de bodem 'vertelt' ook de ontstaansgeschiedenis van het huidige landschap, bevat veel archeologische waarden en vervult een regulatiefunctie (natuurlijke CO₂-opslag, zoals in veenbodems). De provincie zet in op het optimaal benutten van al deze functies.

Tevens weegt ze veiligheidsaspecten mee en zet ze waar mogelijk in op het beschermen van de aardkundige en archeologische waarden. Duurzame bronnen (grondwater, bodemenergie) gaan boven bronnen voor eenmalig gebruik (delfstoffen). Initiatieven kunnen in principe in de ondergrond naast elkaar plaatsvinden, mits ze elkaars functionaliteit niet schaden. Tussen koude- en warmtebronnen moet bijvoorbeeld voldoende afstand zitten voor het optimaal benutten van duurzame energie en tussen warmtenetten en drinkwaterleidingen is ook een bepaalde afstand noodzakelijk. Waar initiatieven niet naast elkaar kunnen liggen, is een belangenafweging nodig tussen alle overheden, maatschappelijke organisaties en inwoners. De provincie voert hier de regie.

Randvoorwaarden

- Beschermen van de kwaliteit van het grondwater en de drinkwaterwinning (inclusief aandacht voor gewasbeschermingsmiddelen, medicijnresten en microplastics)
- (Inter)nationale regels ter bescherming van archeologische waarden

Kritische succesfactor

- Gezien de grotere druk op de ruimte onder de grond en de vele betrokken partijen, zijn nieuwe vormen van afstemming en samenwerking nodig

Versterken van het landschap als onderdeel van het metropolitaan systeem

Behoud en versterking van het landschap is cruciaal voor de metropool

Een uniek kenmerk van de metropool is de grote diversiteit aan landschappen met hoge ecologische, recreatieve en cultuurhistorische waarden. Daarnaast is er een sterke verwevenheid tussen stad en landschap. Het groenblauwe gebied ligt tussen de kernen, die daarmee karakteristiek en onderscheidend blijven. Het biedt ook een plek voor relatieve rust ten opzichte van de stad. Tegelijk biedt het landschap nog veel ruimte voor landbouw en kleinschalige experimenten voor de productie van duurzame energie. Het landschap is als drager van deze waarden cruciaal voor het vestigingsklimaat en het woon- en leefmilieu in de metropool.

Ontwikkeling van een metropolitaan landschap

Het landschap staat onder druk door de ruimtevraag van stedelijke functies, energietransitie, schaalvergroting in de landbouw, toenemende recreatie en toerisme, en klimaatadaptatie. Aan de functie van het groenblauwe gebied als primair natuur- en agrarisch gebied worden op plekken nieuwe functies toegevoegd. Deze functieverbreding biedt kansen voor het combineren van functies, zoals in het veenweidegebied (bij het tegengaan van de bodemdaling) of recreatie met natuur. Het benutten van deze kansen is ook noodzakelijk. Dit kan ook tot nieuwe economische dragers voor een gebied leiden. Niet overal is elke functie mogelijk. De provincie wil een balans tussen rust en drukte. Dit is gebiedsgericht maatwerk. Bijvoorbeeld door OV-knooppunten te ontwikkelen tot buitenpoorten naar het landschap.

Voor deze opgaven is het noodzakelijk dat het landschappelijke raamwerk in de metropool wordt versterkt, bijvoorbeeld door het verbinden van gebieden. Verdichting in de stad vraagt ook om versterking van groen in en om de stad.

Door de ontwikkelingen staan deze waarden wel onder druk. Ontwikkelingen zijn mogelijk, mits onder strikte voorwaarden. Het metropolitane landschap zal steeds vaker verschillende opgaven moeten stapelen en diverse belangen moeten verenigen.

Kritische succesfactoren

- Het metropolitane landschap wordt adequaat beschermd
- Het landschap is goed bereikbaar, zeker met de fiets, te voet of met het openbaar vervoer
- Waar mogelijk is het landschap openbaar toegankelijk

- Waar mogelijk combineren van functies. Dit vraagt om een gebiedsgerichte benadering en samenwerking, rekening houdend met de kernkwaliteiten van het gebied
- Voldoende beschikbare middelen voor investeringen en beheer, door aanwending van de verdien capaciteit in de metropool (kosten en baten voor en over de hele metropool beschouwen)
- Bij noodzakelijke ontwikkelingen in het landschap zoeken naar integrale versterking van het gebied (zoals het beter inpassen en opheffen van doorsnijdingen bij aanpassing van infrastructuur)

Energie

De regionale optimale energiemix voor opwekking van hernieuwbare energie in de ondergrond, op de bovengrond en in de bebouwde omgeving past bij de regionale landschappelijke en gebiedskwaliteiten en de economische kansen

Vraag en aanbod van hernieuwbare energie worden zodanig gebundeld dat sprake is van efficiënte benutting van bestaande en nieuwe energie-infrastructureur en van restwarmte

De agrifoodsector wordt gefaciliteerd bij de duurzame en economische ontwikkeling

Agrifood is de verzameling van (economische) activiteiten van zaadje tot gereed product dat de consument bereikt.

De provincie Noord-Holland biedt ruimte aan toekomstgericht en duurzaam ondernemerschap, inspeland op de maatschappelijke vraag en marktbehoeftes. De ambitie is de ontwikkeling van een toekomstbestendig agribusinesslandschap: een landschap waarin de agrarische keten optimaal functioneert en innoveert, passend binnen andere maatschappelijke doelstellingen.

Kritische succesfactoren

- Klimaatadaptief vermogen van de sector, waaronder voldoende zoet water (zelfvoorziening)
- Bereidheid van de sector tot verduurzaming, rekening houdend met natuur, landschap en biodiversiteit
- Behoud en versterking van de kennisinfrastructuur innovatiemogelijkheden
- Schaalvergroting alleen als die samengaat met economische, maatschappelijke en duurzame ontwikkeling
- Ruimte voor functiemenging en functiestapelings, mits die bijdragen aan duurzaamheid en aan een economisch sterke sector
- Clustering van sectoren die van elkaars nabijheid kunnen profiteren en waar dit vanuit duurzaamheidsperspectief voordelen biedt: glastuinbouw, permanente bollen, zaadteelt en veredelingsbedrijven
- Logistieke ruimte en fysieke en digitale bereikbaarheid
- Mogelijkheden voor alternatieve teelten, bijvoorbeeld in de veenweidegebieden
- Benutten van vrijkomende agrarische bebouwing voor andere functies of verduurzaming van omliggende bedrijven
- Voldoende tijdelijke huisvesting en voorzieningen voor arbeidsmigranten

Natuurlijke processen zijn richtinggevend voor inrichting en beheer van nieuwe en bestaande natuurgebieden

De provincie streeft naar gezonde en natuurlijke ecosystemen, die een stootje kunnen hebben. In Noord-Holland zijn natuurlijke processen voornamelijk bepaald door het watersysteem, zowel langs de drie kusten, als in het poldersysteem. In veel gebieden is het historische landbouwkundige gebruik bepalend voor de aanwezige natuurwaarden. Extensieve vormen van landbouwkundig gebruik worden ook nu nog benut voor het beheer van natuurgebieden. Natuur is niet statisch, natuurdoelen kunnen wijzigen onder invloed van fysieke en maatschappelijke ontwikkelingen van buitenaf. Dat betekent bijvoorbeeld dat de natuurdoelen zullen mee veranderen met veranderingen die op lange termijn te verwachten zijn in het watersysteem, als gevolg van klimaatverandering, specifiek in de veenweidegebieden. De veranderingen zijn gebiedsspecifiek, maatwerk is dus van belang. Hierbij wordt wel vastgehouden aan de bescherming van de natuurwaarden van Europees belang, zoals vastgelegd in het Natura 2000-beleid.

Natuur- en waterdoelen worden in het vervolg altijd in gezamenlijkheid gerealiseerd

Waterbeheer, natuurbeheer en recreatie worden meer in samenhang aangepakt. Aanvullend op het natuurnetwerk streeft de provincie naar multifunctionele groene ruimten waarin natuur, water, recreatie en landbouw worden gecombineerd. Zoals (piek)waterbergingsgebieden die worden ingericht als natuur en recreatiegebied, en die ondersteunend kunnen zijn voor landbouwkundig watergebruik. Of overgangen tussen land- en waternatuur, die de kansen voor biodiversiteit en een betere waterkwaliteit vergroten. Groene verbindingen tussen stad en landelijk gebied kunnen waterberging, recreatie, klimaatadaptatie, gezondheid en natuur combineren. Zo ontstaan multifunctionele groene ruimten met een grotere biodiversiteit.

De landbouw draagt verder bij aan de verbetering van de kwaliteit en vermindering van emissies van gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen naar natuurgebieden en oppervlaktewater door nieuwe en innovatieve teeltsystemen (naast doorvoering van rendementsverbeteringen).

Kritische succesfactoren

- Draagvlak bij gebruikers om het bedrijfssysteem aan te passen aan de beschikbaarheid van zoetwater
- Kleinschalige agrarische kavelruil om ruimte voor nieuwe natuur en sterke landbouw vrij te maken
- (Stimulering van) agrarisch natuurbeheer op de juiste locatie
- Gebiedsgerichte ontwikkeling bedoeld om slimme combinaties te maken, bijvoorbeeld ruimte voor recreatie, natuur en waterberging
- Goede afstemming tussen water- en natuurbeheer (zoals natuurvriendelijke oevers)

Om een robuust ecosysteem te realiseren worden verbindingen tussen natuurgebieden verbeterd en functies slim gepositioneerd

Daar waar mogelijk wordt agrarisch natuurbeheer geconcentreerd rond natuurgebieden, wat bijdraagt aan betere bescherming van de natuurwaarden in de NNN.

Een gebiedsgerichte aanpak kan de verwachte groei van recreatiedruk opvangen. Deze aanpak combineert ruimte voor natuurontwikkeling, recreatie, waterberging en landbouw. Ook wordt bij de locatiekeuze en clustering van functies rekening gehouden met de gevolgen voor water. Bijvoorbeeld met het waterpeil en de zoetwatervraag (opdat die niet toeneemt).

Randvoorwaarden

- Kaderrichtlijn Water (KRW)
- Ontwikkelingen dienen minimaal waterneutraal te zijn: ze mogen in geen enkel geval een verslechtering betekenen voor het watersysteem. Dat betekent: geen achteruitgang van de waterkwaliteit, geen afname van de hoeveelheid open water, geen afname van het waterbergend vermogen, geen toenemende bodemdaling of versnippering in peilvakken.

Kritische succesfactoren

- Daadwerkelijke realisatie van de bestaande NNN en N2000 doelen
- Extra inzet op KRW
- Functiestapelingsmanier om middelen te genereren voor het (gebiedsgericht) behalen van meerdere doelstellingen
- Goede geleiding van de recreatiegroei om zo een negatief effect op de natuurgebieden te voorkomen

Hoofdlijnen voor Beemster

- Beemster is onderdeel van het metropolitane landschap maar valt niet op in de kaart.
- Het landschap staat onder druk door de ruimtevraag van stedelijke functies, energietransitie, schaalvergroting in de landbouw, toenemende recreatie en toerisme, en klimaatadaptatie.
- Rekening houden met de kernkwaliteiten behorend bij werelderfgoederen (UNESCO).

- Ruimte voor ontwikkeling van een toekomstbestendig agribusinesslandschap: een landschap waarin de agrarische keten optimaal functioneert en innoveert, passend binnen andere maatschappelijke doelstellingen.
- Klimaatadaptief vermogen van de sector, waaronder voldoende zoet water (zelfvoorziening)
- Bereidheid van de sector tot verduurzaming, rekening houdend met natuur, landschap en biodiversiteit.
- Behoud en versterking van de kennisinfrastructuur innovatiemogelijkheden.
- Schaalvergroting alleen als die samengaat met economische, maatschappelijke en duurzame ontwikkeling.
- Ruimte voor functiemenging en functiestapelning, mits die bijdragen aan duurzaamheid en aan een economisch sterke sector.
- Clustering van sectoren die van elkaars nabijheid kunnen profiteren en waar dit vanuit duurzaamheidsperspectief voordelen biedt: glastuinbouw, permanente bollen, zaadteelt en veredelingsbedrijven.
- Logistieke ruimte en fysieke en digitale bereikbaarheid (ook logistieke ruimte in Beemster?).
- Mogelijkheden voor alternatieve teelten (ook in Beemster?).
- Benutten van vrijkomende agrarische bebouwing voor andere functies of verduurzaming van omliggende bedrijven.
- Vergroten van de biodiversiteit. Meer biodiversiteit draagt bij aan een duurzame agrifoodsector en aan een gezonde leefomgeving. Natuurinclusief ontwikkelen in het agrarisch gebied bestaat onder meer uit het gebruik van natuurlijke plaagbestrijding, circulaire landbouw, het bieden van ruimte aan natuur (bijvoorbeeld in oevers en randen door ecologisch slootbeheer, natuurvriendelijke oevers en ecologisch randenbeheer) en het stimuleren van vismigratie.
- Ontwikkelingen mogen het watersysteem niet verslechteren.
- De landbouw draagt bij aan de verbetering van de kwaliteit en vermindering van emissies van gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen naar natuurgebieden en oppervlaktewater door nieuwe en innovatieve teeltsystemen (naast doorvoering van rendementverbeteringen).
- Vraag en aanbod van hernieuwbare energie bundelen (ook agrarische productieruimte benutten voor energie?).

2.2.2. Provinciale ruimtelijke verordening Provincie Noord-Holland (2019)

De belangrijkste onderwerpen uit de Omgevingsvisie zijn verankerd in de Provinciale ruimtelijke verordening Provincie Noord-Holland⁵. Bescherming van de cultuurhistorische waarden van De Beemster en De Stelling van Amsterdam is vastgelegd in Artikel 20 tm 22 van de verordening.

Nieuwe functies en uitbreiding van de bebouwing van bestaande zijn alleen mogelijk als deze de kernkwaliteiten van de erfgoederen met uitzonderlijke universele waarde behouden of versterken, als bedoeld in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie.

In Artikel 26 Agrarische bedrijven in landelijk gebied is vastgelegd dat een agrarisch bouwperceel een omvang heeft van maximaal 2 hectare. Een agrarisch bouwperceel mag van de provincie groter dan 2 hectare zijn, mits de uitbreiding noodzakelijk is voor het primaire productieproces en de uitbreiding geen afbreuk doet aan de landschappelijke waarden van de betreffende omgeving.

Het gebied is vooral een agrarisch productielandschap. Slechts een klein deel van het gebied is aangemerkt als weidevogelleefgebied. Er zijn geen natuurgebieden aangewezen.

⁵ https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Ruimtelijke_inrichting/Omgevingsvisie_en_PRV/Beleidsdocumenten/Provinciale_Ruimtelijke_Verordening_juni_2019.org

Figuur UNESCO werelderfgoed Beemster en Stelling van Amsterdam

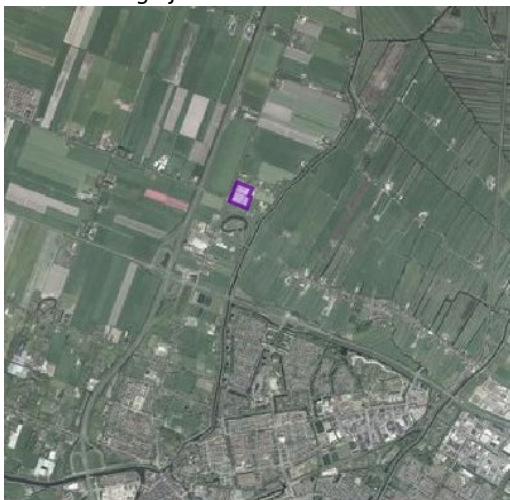
Figuur Weidevogelleefgebieden en natuurnetwerk Nederland: geen natuur, alleen een weidevogelgebied

Figuur Blauwe ruimte: regionale waterkeringen: alleen de ringdijken

Figuur Aardkundige waarden: alleen Kruisoord

Figuur Landbouwcluster (zaadveredelingsbedrijf)

Bij ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied, moet worden voldaan aan Artikel 15 Ruimtelijke kwaliteitseis in geval van een nieuwe ruimtelijke ontwikkeling in het landelijk gebied.

De nieuwe ruimtelijke ontwikkeling in het landelijk gebied moet worden getoetst aan de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie:

a. rekening wordt gehouden met:

- i. de ambities en ontwikkelprincipes van het toepasselijke ensemble, en;
- ii. de ambities en ontwikkelprincipes van de toepasselijke provinciale structuren, en;

b. hierbij wordt betrokken:

- i. de zaken zoals beschreven bij de ambities en ontwikkelprincipes, en;
- ii. de ontstaansgeschiedenis en de kernwaarden van het toepasselijke ensemble, en;
- iii. de ontstaansgeschiedenis en de kernwaarden van de toepasselijke provinciale structuren.

Gedeputeerde Staten kunnen de Adviescommissie Ruimtelijke Ontwikkeling (ARO) om advies vragen over ontwikkelingen die een grote impact kunnen hebben op de landschappelijke en cultuurhistorische waarden of indien wordt afgeweken van de ontwikkelprincipes.

Hoofdpijnen voor Beemster

- De bescherming van de werelderfgoederen werkt door in de verordening.
- De Beemster is primair agrarisch gebied, er is geen aangewezen natuur, alleen een weidevogelleefgebied in het zuidwesten van de Beemster. Naastgelegen natura2000 heeft wel invloed binnen de Beemster.
- Aardkundige waarden in Kruisoord (het enige oorspronkelijke veenweidegebied).
- Waterveiligheid: bescherming van de ringdijken.
- Cluster: Zaadveredelingsbedrijf.
- Ontwikkelingen toetsen aan de leidraad Landschap en cultuurhistorie.

2.2.3. Leidraad landschap en cultuurhistorie (2018)

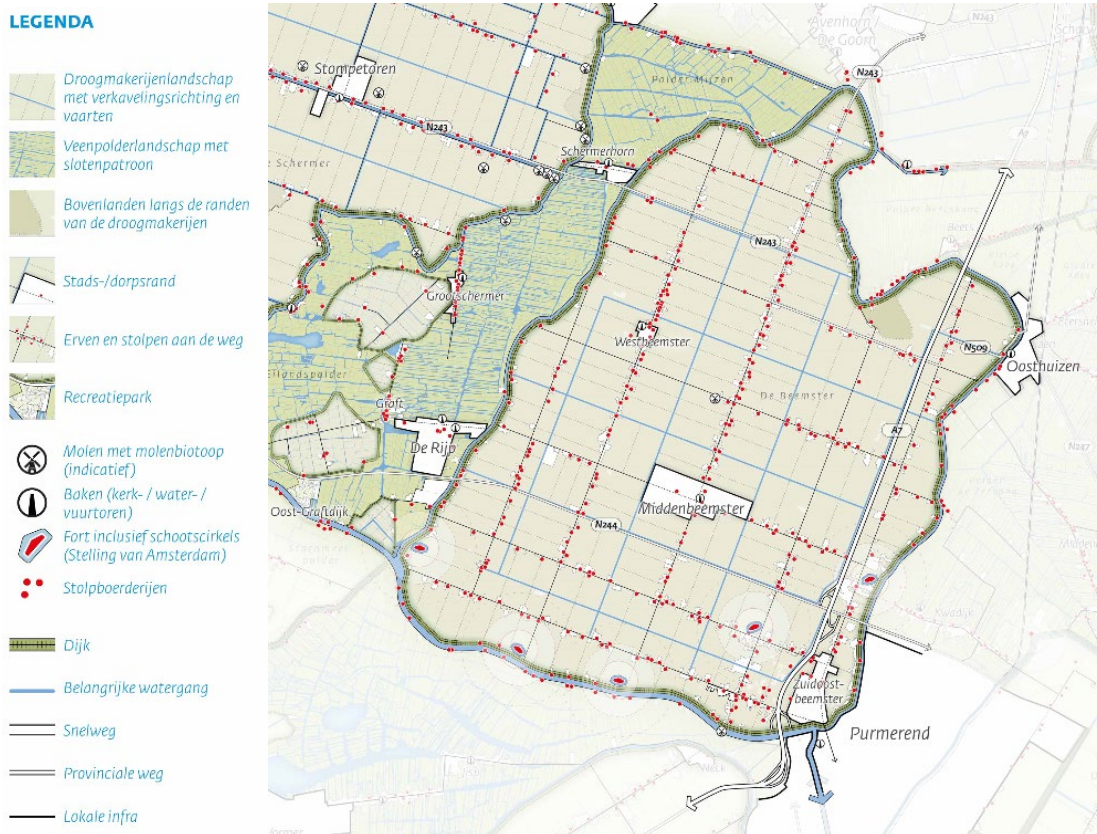
De Leidraad Landschap en Cultuurhistorie 2018⁶ is in de Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV) verankerd in artikel 15 (ruimtelijke kwaliteitseis). De leidraad beschrijft de kernkwaliteiten van de verschillende Noord-Hollandse landschappen.

De landschappelijke karakteristiek van de Beemster wordt gevormd door een raster met gelijkwaardige wegen en vaarten die allemaal beplant zijn. Dit zorgt voor een droogmakerij met zeer herkenbare indeling in vierkanten. Aan de rand zijn de Beemstervierkanten afgekapt door de ringdijk. De geometrische indeling komt op verschillende schaalniveaus terug in sloot- en wegenpatroon, kavelverdeling, -inrichting en de bebouwing. De vierkante opzet van de erven met een vaste situering van de boerderijen (stolpen) in de Beemster is uniek.

In de Beemster begrenzen de laanbeplanting en bebouwing langs rasterwegen de openheid. Hierdoor ontstaan grote vierkante 'kamers' met daarbinnen een verdere opdeling in rechthoekige kavels. Daarnaast liggen er in de Beemster vijf forten die onderdeel zijn van De Stelling van Amsterdam. Ze zorgen elk voor openheid door 'verboden kringen' met een straal van een kilometer vanaf het fort.

De ringdijk van de Beemster is in tegenstelling tot die van de Schermer beplant. Het polderraster bestaat uit hoger gelegen, beplante wegen. De hooggelegen en beplante snelweg A7 is aangelegd langs de Oostersloot en volgt daardoor deels het raster van de polder en is als zodanig beeldbepalend.

⁶ <https://leidraadlc.noord-holland.nl/>

Figuur Overzichtskartaal

Dynamiek

De verstedelijkingsdruk vanuit de Metropoolregio Amsterdam MRA veroorzaakt, mede door de goede bereikbaarheid, dynamiek in dit ensemble. Dit uit zich in een vraag naar woningen maar ook in bedrijvigheid en toeristisch recreatief medegebruik in het hele gebied. In kernen als Zuidoostbeemster, Middenbeemster en Stompvliet resulteert deze druk in woningbouwuitbreidingen en de bouw van steeds groter wordende, niet-agrarische bedrijfshallen (vooral in de nabijheid van de A7). Door schaalvergroting en verbreding van de bedrijfsvoering verandert het gebruik van boerderijen en erven. Deze ruimtelijke ontwikkelingen zijn van invloed op het landelijk karakter en de open structuur van het gehele ensemble. Druk op de wegen en daarmee samenhangende maatregelen voor verkeersveiligheid tasten al snel de karakteristieke structuur van de Beemster aan.

Ambities en Ontwikkelprijncipes

De algemene ambitie is om ruimtelijke ontwikkelingen:

- bij te laten dragen aan het zichtbaar en herkenbaar houden van de *landschappelijke karakteristiek*
- bij te laten dragen aan het versterken van (*de beleving van*) *openheid* en
- helder te positioneren ten opzichte van de *ruimtelijke dragers*.

Onderstaande ambities en de bijbehorende ontwikkelprincipes zijn vertrekpunt bij het streven naar ruimtelijke kwaliteit.

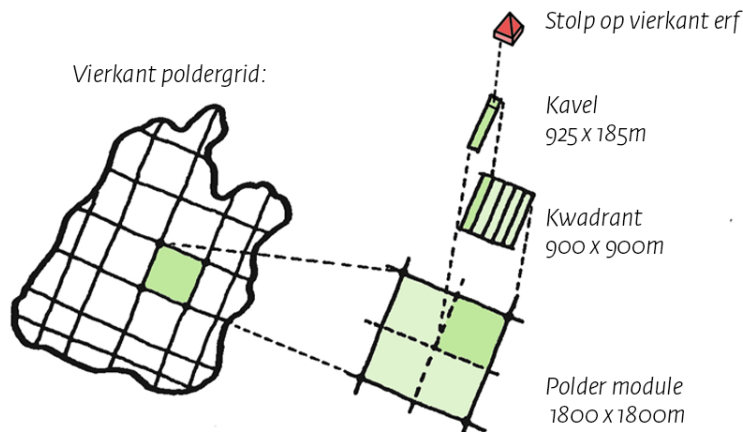
De Beemster: Werelderfgoed en droogmakerij met raster van vierkanten

Ruimtelijke kwaliteit is gebaat bij:

Beemster als geheel

- **behoud van het vierkante raster (grid) van waterlopen, wegen en rechthoekige poldervlak**
Het raster is gevormd door klassieke en renaissance ordeningsprincipes en werkt door in de erfinrichting en plattegrond van de stolpboerderij. Door deze opzet vormt de Beemster een samenhangend geheel.

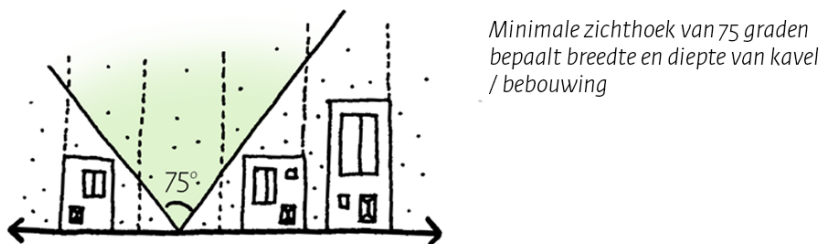
- > Behoud voorsloten en kavelsloten ('Kopergravure-sloten').
- > Behoud en herstel van de beplanting van de wegen.
- **behoud van de gelijkwaardigheid van de polderwegen en het transparant houden van (lint)bebouwing langs de wegen.**
 - > Voorkom hiërarchie in polderwegen. Richt ze steeds gelijkwaardig in, ook in verkeerstechnische zin.
 - > Ontwikkel bebouwing alleen aan de kopse kanten van percelen.
 - > Handhaaf op het erf de naar achterliggende rooilijn, plaats de bebouwing op vaste afstand van de weg.

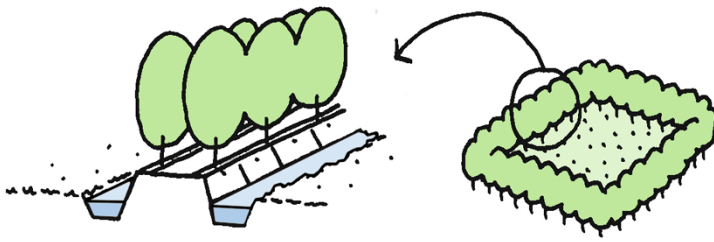
- **een eenduidige verschijningsvorm van ringdijk en ringvaart.**
Kenmerkend zijn een grillig verloop, een steil talud, een smalle kruin, een brede boezem en bomen aan de polderzijde. De dijk manifesteert zich als autonoom element.
 - > Houd het zicht op de ringdijk vanuit de droogmakerij open, zodat deze goed zichtbaar blijft.
 - > Handhaaf de bomen op de dijk.
 - > Plaats enkel individuele bebouwing aan de dijksloot, niet op kruinhoogte. Hanteer bij grotere bebouwingseenheden meer afstand tot de dijk.
- **het herkenbaar houden van het waterhuishoudingssysteem**
De oude 19e-eeuwse gemalen en molengangen horen bij de hoofdstructuur van de droogmakerij.
 - > Zorg dat de gemalen en restanten van molenplaatsen en -gangen herkenbaar blijven in het landschap.

Niveau Beemster kamer

- **het behouden van de openheid van de Beemster, gekenmerkt door transparante kamers.**
De Beemster wordt gekenmerkt door een zeer grote openheid, onderverdeeld in open kamers van 1800 bij 1800 meter.
 - > Behoud de openheid in de kamers.
 - > Houd het zicht vanaf de wegen op het landschap in de kamers open. Houd bij lintbebouwing in het buitengebied een zichthoek van minimaal 75 graden aan.

- > Versterk de beleving van deze omlijste polderkamers door behoud en herstel van de laanbeplanting.

Relatief hoger gelegen wegen met laanbeplanting creëren omzoomde 'kamers'.

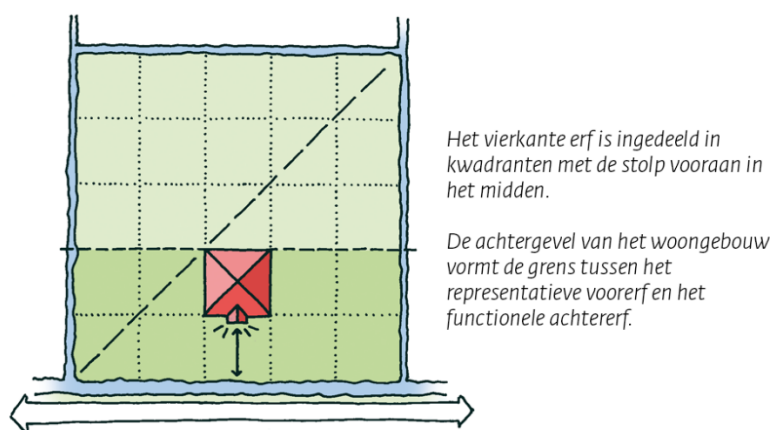
- **het ontwikkelen aan het raster of ter versterking van het kruisdorpprincipe.**
 - > Behoud het kleinschalige en groene karakter van de zuidoost Beemster. Bouw in de maat van het burgergrid.
 - > Verdicht het raster volgens het burgergrid-principe. Het burgergrid is een verfijning van het boerengrid. Zorg bij nieuwe invulling dat de hoofdstructuur van het boerengrid helder en herkenbaar blijft.
 - > Houd hierbij bij voorkeur de maatvoering van de open tussenruimte tussen wegen en sloten in de Kopergravure aan.

Niveau Beemster erf

- **behoud van monumentale en typerende (stolp)boerderijen en de groene erven.**

Het traditionele erf heeft een opzet in kwadranten, net als de Beemster zelf, en is vaak bebouwd met een stolp.

 - > Houd (stolp)boerderijen beeldbepalend (*zie structuur Stolpenstructuren*).
 - > Bebouwing op afstand van de wegsloot creëert een royaal karakter. Houd de rooilijnprincipes aan voor de bebouwing en plaats nieuwe agrarische bebouwing achter de stolp.
 - > Handhaaf het ordeningsprincipe van een raster van vierkanten en handhaaf het onderscheid in representatief voorerf en functioneel achtererf.
 - > Beplanting van het erf is een essentieel onderdeel van het weelderige beeld. Voeg nieuwbouw in met beplanting op de erfranden.
 - > De oevers van het traditionele voorerf zijn begroeid met gras en lopen door tot aan de slootkant. Voorkom het gebruik van hoge beschoeiingen.

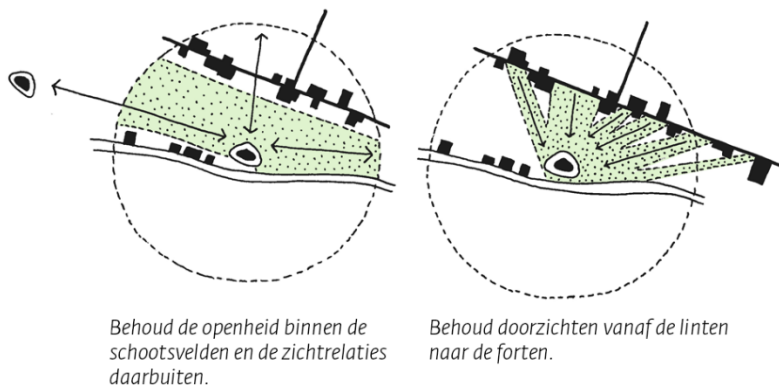

Stelling van Amsterdam: verdedigingslinie en Werelderfgoed

Ruimtelijke kwaliteit is gebaat bij:

- **Behoud van het contrast tussen de vijf forten van de Stelling van Amsterdam en de Beemster.**
 - > De forten vormen met hun verhoogde golvende wallen en beplanting een verrijking door hun afwijkende vorm en ligging ten opzichte van het grid van de Beemster.
 - > Koester het contrast tussen de dicht beplante forten en de lijnen van het poldergrid.

- > Behoud de openheid van de schootsvelden binnen het grid.
- > Sluit bij ruimtelijke ingrepen aan bij de vormtaal van het militair erfgoed.

Overige ontwikkelprincipes

De ruimtelijke kwaliteit is gebaat bij:

- **het behouden en het zichtbaar/beleefbaar blijven van de huidige verkavelingsstructuur (inclusief sloten) bij (semi-)tijdelijke functies en opstellingen in het landschap, zoals voor zonne-energie.** Zorg voor een ruime landschappelijke begrenzing van het terrein, die aansluit op het bestaande omringende landschap; vermijd hoge hekken in het landschap. Streef ernaar dat de opstelling kwaliteit toevoegt aan het bestaande landschap.
- **het behouden van de vrije ruimte (molenbiotopen) rond historische windmolens, in verband met de windvang en de zichtbaarheid van de molens in het landschap**

Hoofdlijnen voor Beemster

- Ontwikkelingen worden getoetst aan de leidraad landschap en cultuurhistorie.
- Ruimtelijke ontwikkelingen moeten bijdragen aan het zichtbaar en herkenbaar houden van de landschappelijke karakteristiek, aan het versterken van (de beleving van) openheid en helder worden gepositioneerd ten opzichte van de ruimtelijke dragers.
- Er gelden ontwikkelprincipes op het niveau van de Beemster als geheel, de polder en het erf.
- Voor de Stelling van Amsterdam, zonne-energie en windmolens gelden extra ontwikkelprincipes.
- Verkeersaantrekkende werking en verkeersveiligheid, schaalvergroting en steeds groter wordende, niet-agrarische bedrijfshallen zijn een bedreiging voor de kenmerkende openheid en het neutrale weggennet.

2.2.4. Ruimtelijke beleidskader De Beemster & De Stelling van Amsterdam (2012)

Bij de ontwikkeling van de landbouw zijn een aantal trends zichtbaar, zoals vergroting van de bedrijven, verbreding en in een aantal gevallen zie je nieuw vestiging van een bedrijf. Verbreding betekent dat er agrarisch aanverwante functies in het buitengebied verschijnen, zoals paardenhouderij of de verkoop van streekproducten. Vergroting en nieuw vestiging van het agrarisch bedrijf komt ook in De Beemster voor en past in principe in de beleidsuitgangspunten van De Beemster. Voor het gebied waar de Stelling en De Beemster elkaar overlappen geeft dit ruimtelijk kader aan waar nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen passen.

Beleidsuitgangspunten Beemster

Voor De Beemster zijn diverse plannen ontwikkeld waar de kernkwaliteiten zijn vastgelegd en waarin is aangegeven hoe in de toekomst met ontwikkelingen omgegaan moet worden in dit unieke landschap. Voor dit onderzoek zijn de belangrijkste (ruimtelijk relevante) beleidsuitgangspunten weergegeven.

Beemster als geheel: Als ruimtelijk kader geldt dat De Beemster van groot (de hele polder) tot klein (het erf met de bebouwing, hekken, bruggen en beplanting) een samenhangend geheel vormt. Spanning ontstaat bij veranderingen, dan moet bepaald worden hoe om te gaan met die samenhang. In de diverse beleidskaders is gezocht naar manieren om de kwaliteiten te gebruiken bij toekomstige ontwikkelingen, waardoor de identiteit van De Beemster behouden blijft of zelfs wordt versterkt. In de ontwikkelingsvisie ten aanzien van ruimtelijke kwaliteit speelt De Beemstermaat een belangrijke rol. 'De Beemster Bouwdoos' biedt Beemsterse spelregels die geënt zijn op de Beemstermaat. De Beemster is een hulpmiddel om te begrijpen dat iedere ingreep, groot of klein, van invloed is op het totale ruimtelijke beeld van de polder, en daarmee van invloed is op de kwaliteit van het UNESCO-erfgoed' (Bron ontwikkelingsvisie Des Beemsters).

Beemster grid: De ruimtelijke kernkwaliteiten op structuurniveau kennen een cultuurhistorische oorsprong, vastgelegd in de Kopergravure. De structuurwaarden van de Kopergravure zijn nog grotendeels bewaard en gaaf gebleven. De kopergravure wordt door de gemeente als uitgangspunt gehanteerd voor de bescherming en ontwikkeling van De Beemster. In het systeem van de vierkanten is een om-en-om patroon van afwateringssloten en wegen aangelegd. De wegen zijn beplant met laan beplanting, waarlangs de erven zijn gelegen. De oriëntatie van de blokken is noord-zuid of oost-west gericht. Dit levert een afwisselend beeld op in de aan de kop van kavels gelegen bebouwingslinten. Mogelijkheden voor nieuwe ontwikkelingen, zoals nieuwe bebouwing, worden gezocht aan de kopse kanten van de kavels.

Beemster erven: Langs de lanen, vooral op de kopse kanten van de kavels, kunnen nieuwe (agrarische) erven ontwikkeld worden. Ook is schaalvergroting van erven mogelijk, het beleid is gericht op de instandhouding van de (grondgebonden) landbouw ten behoeve van het beheer van de open weiden. Voor de ontwikkelingen van de erven in De Beemster is een onderzoek gedaan naar veranderingsprocessen op de erven. Deze visie bevat aanbevelingen waarmee de kwaliteiten van De Beemster als richtinggevende principes kunnen worden

Ontwikkelingen:

- schaalvergroting en schaalverbreding in de agrarische sector;
- nieuw vestiging in de linten;
- invloed van stedelijke functies;
- niet-agrarische functies, zoals wonen, recreatie.

Beleidsuitgangspunten Stelling van Amsterdam

In het deelgebied van De Beemster voegt de stelling zich naar het unieke symetrische patroon van het monumentale geometrische landschapspatroon van de Droogmakerij de Beemster. Er is geen aparte liniedijk gemaakt. De hoofdverdedigingslijn wordt gevormd door de boezemkade langs de ringvaart en door onderdelen van het wegenpatroon van De Beemster. De forten zijn markante elementen die als afwijkende objecten in het open landschap liggen alsof ze daar toevallig zijn geland. Bij nieuwe

ontwikkelingen moet het cultuurlandschap van De Beemster het belangrijkste aanknopingspunt vormen; het patroon van de Stelling is daaraan ondergeschikt (bron Beeldkwaliteitsplan Stelling van Amsterdam).

Stelling of liniezone: De stellingzone vormt het samenhangend geheel tussen de verdedigingswerken en het landschap. Voormalige inundatiegebieden maken hier deel van uit. De stellingzone wordt begrensd door het Nationaal Landschap Stelling van Amsterdam. Het beleid is gericht op de bescherming van de kernkwaliteiten van het gebied. Deze kernkwaliteiten zijn; een samenhangend systeem van forten, dijken, kanalen en inundatiekommen; een groene en relatief stille ring rond Amsterdam en een relatief grote openheid. In deze zone geldende volgende beleidskaders:

- gehele stelling als samenhangend geheel;
- behoud door ontwikkeling;
- ruimtelijke processen toetsen.

Schootscirkels, verbodenkring: De hoofdverdedigingslijn en de schootscirkels rond de forten zijn belangrijke elementen in het stellinglandschap. De “Verboden kringen” van markeren het gedeelte van de schootscirkel, dat niet bebouwd mocht worden. Hiervoor geldt:

- schootscirkel van 1000 meter;
- te behouden open gebied;
- ruimtelijke en planologische regie.

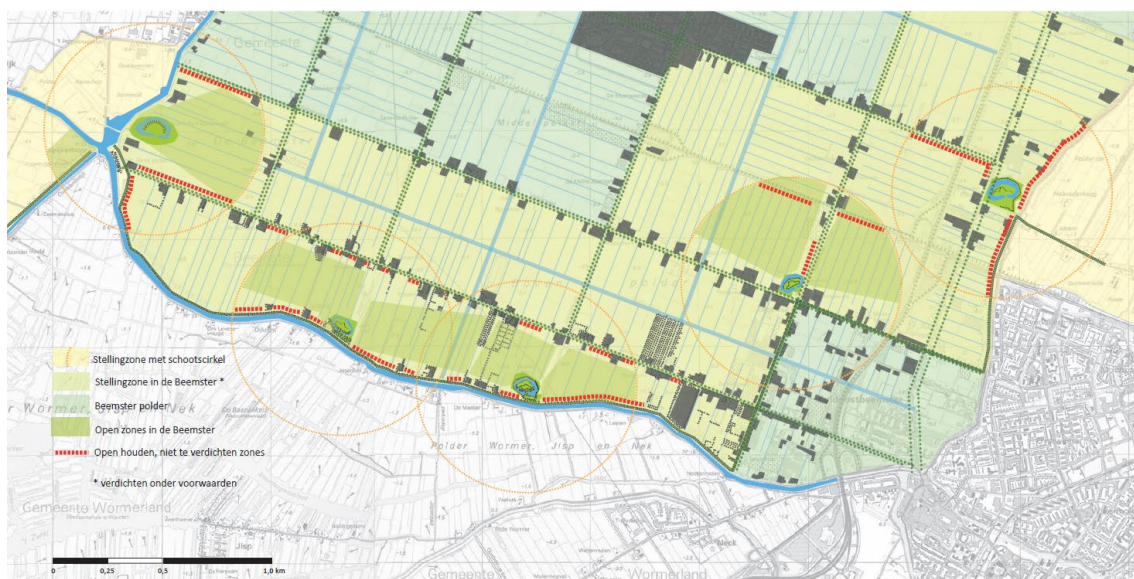
Kernzone: De kernzone is de invloedzone van de Stelling van Amsterdam. De hoofdverdedigingslijn markeert de grens aanval-verdediging en tevens de grens van de inundaties. In de kernzone kunnen nieuwe ontwikkelingen alleen plaatsvinden, als zij bijdragen aan de kwaliteit van het monumentale landschap.

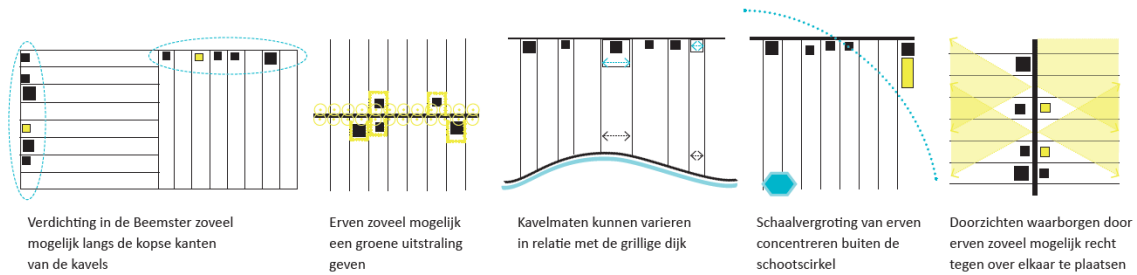
- directe belevingsomgeving, met een variabele afstand van 300 meter;
- ruimtelijke en planologische regie.

Ontwikkelingen:

- toenemende recreatie;
- nieuwe functies in en om de forten;
- veranderingen in de stedelijke en landelijke zone rondom de stelling.

Het kaartbeeld geeft een overzicht waar wel en geen verdichting mogelijk is in het gebied. Verdichting binnen de schootscirkels is alleen mogelijk, daar waar de zichtlijnen en het ritme van open/dicht niet wordt aangetast.

Figuur Overzichtsk kaart en erfprincipes

Hoofdlijnen voor Beemster

- Het patroon van de stelling is ondergeschikt aan dat van de Beemster.
- In het gebied is sprake van schaalvergroting en schaalverbreding in de agrarische sector, nieuwvestiging in de linten, toenemende druk van stedelijke functies, zoals wonen, recreatie.
- Verdichting binnen de schootcirkels is alleen mogelijk, daar waar de zichtlijnen en het ritme van open/dicht niet wordt aangetast.

2.3. Gemeente Beemster

2.3.1. Structuurvisie Beemstermaat (2012)

De structuurvisie⁷ is het strategisch document over de (verwachte) ruimtelijke en functionele ontwikkeling in de gemeente in de periode 2012 - 2037.

De Beemster bewijst al vierhonderd jaar over een ijzersterk ruimtelijk concept te beschikken. In vier eeuwen heeft het landschap van de droogmakerij vele ruimtelijke en economische veranderingen in zich op weten te nemen zonder dat er ingeleverd is op kwaliteit en schoonheid. Het imago en de identiteit van De Beemster vallen vrijwel helemaal samen. Kernbegrippen zijn weidsheid, ruimte, landschappelijke schoonheid en een hechte samenleving.

De gemeente is (samen met het waterschap) vanaf het moment van aanwijzing als UNESCO werelderfgoed in 1999 siteholder voor het duurzaam in stand houden en beschermen van de werelderfgoedstatus.

De gemeente doet dit door in haar (ruimtelijke) plannen regels te stellen voor instandhouding en versterking van de kernkwaliteiten conform de provinciale omgevingsverordening met de SoOUV als basis en het Barro. Omdat de droogmakerij geen statisch maar een dynamisch gebied is waarin zich steeds weer veranderingen voltrekken in het gebruik, heeft de gemeente de structuurvisie Beemstermaat opgesteld.

De kaart op de kopergravure van Balthasar Florisz van Berkenrode uit 1644 geldt als basis voor de bescherming van het werelderfgoed. Deze kaart laat de strakke geometrie zien aan de hand waarvan de droogmakerij direct na de droogmaking werd ingericht.

Twee gebieden binnen de droogmakerij onttrekken zich aan het karakteristieke, geometrische inrichtingspatroon. Het zuidoosten van De Beemster kent een afwijkende, meer gesloten structuur. De kleinschalige structuur leende zich vanaf het ontstaan van De Beemster voor vestiging van tuinders, die zich voornamelijk richtten op de Amsterdamse en Purmerendse markt. Het gevolg was een fijnmaziger structuur, minder strak, met meer bebouwing langs de wegen en verspreide kassen op het land. In deze hoek van de polder lag ook het merendeel van de buitenplaatsen en luthoven.

⁷ <https://www.beemster.net/sites/default/files/Structuurvisie%20Beemstermaat%2010-7-12.pdf>

Ook Kruisoord, een ouder veenpoldertje aan de noordrand van De Beemster, wijkt af van het mathematische systeem. Het heeft een kleinschaliger, brokkelig verkavelingspatroon. Het poldertje is van oorsprong een niet weggeslagen veengebiedje uit de tijd van het Beemstermeer. De Beemster bevolking vormt een hechte gemeenschap, die zich hier thuis voelt, een sterke betrokkenheid en verenigingsleven kent en een gezonde portie ondernemerschap bezit. De Beemster heeft een goed voorzieningenniveau en de gemeente is actief in haar omgeving en de regio als het gaat om gemeentegrens overstijgende zaken zoals recreatie, woon- en werkmilieu en een duurzame toekomst.

De Beemster is ook een florerend en hoogwaardig agrarisch productiegebied. De droogmakerij ligt gemiddeld 3,5 meter onder NAP en heeft een goed en modern bestuurd waterhuishouding die ook ten dienste staat van het agrarisch cultuurlandschap.

Voor de toekomst van de droogmakerij is het van belang de veelgeroemde ruimtelijke identiteit van De Beemster concreet te benoemen en hanteerbaar te maken voor de opgaven die nu en in de toekomst spelen. De Beemster is immers geen gebied onder een kaasstolp, maar een dynamische droogmakerij waarin verschillende opgaven en tendensen zoals agrarische schaalvergroting, waterberging, woningbouw en uitbreiding van bedrijven aan de orde van de dag zijn.

Kernwaarden

De kernwaarden van De Beemster zijn de openheid van het polderlandschap, het historisch sloten- en wegenpatroon met beplanting, de ringvaart met ringdijk, de structuur en ligging van de dorpen, het raster van de bebouwing, de indeling van de erven, het functionele, agrarische gebruik van deze droogmakerij en de originele maatvoering en verkaveling.

Op basis van de rijks- en provinciale criteria en kernkwaliteiten zijn de volgende kernkwaliteiten specifiek voor De Beemster geformuleerd en uitgewerkt in Structuurvisie, Omgevingsnota en bestemmingsplan Buitengebied:

- De grote openheid van het landschap.
- De inrichting van het cultuurhistorische wegen- en waterpatroon.
- De bufferzone: dijk en ringvaart.
- Het beschermd dorpsgezicht van Middenbeemster.
- De wegen met laanbeplanting.
- Monumentale stolpen en archeologische waarden.

Ambities

- Behoud en herstel van het landschapspatroon.
- Tegengaan van verrommeling.
- Behouden en versterken van de ruimtelijke structuur en karakteristiek.
- Recreatie en duurzaamheid versterken.
- Oplossen mobiliteitsdruk binnen neutraal raster.

Gouden regels

1. De Beemster is werelderfgoed en daarom moeten alle nieuwe ontwikkelingen voldoen aan de criteria van 'Des Beemsters'. Dat houdt in dat elk ruimtelijk initiatief (bebouwing, water, wegen, landschap) opgevat moet worden als ontwerpogave met de cultuurhistorische en landschappelijke kwaliteiten van De Beemster als uitgangspunt.
2. De Beemster is een werkpolder: binnen de historisch bepaalde hoofdstructuur moet (ruimtelijke en functionele) verandering mogelijk zijn.
3. De hiërarchie in de ruimtelijke structuur is van groot naar klein: van De Beemster als geheel naar het architectonisch detail.
4. De landschappelijke openheid is een belangrijke, maar kwetsbare kwaliteit van De Beemster. De droogmakerij bestaat visueel-landschappelijk uit een aantal 'kamers', begrensd door randen met bebouwing en opgaande beplanting: de dorpen, de beboomde wegen met agrarische erven en de

- ringdijk. Eventuele verdichting in het buitengebied vindt alleen plaats in dezelfde zones en langs dezelfde weggedelen waar nu bebouwing staat. De openheid van de kamers blijft zo gewaarborgd.
5. Het hiërarchisch opgebouwde watersysteem, lopend vanaf de kavelsloten via het grid van de hoofdafwatering tot de Beemsterringvaart, is de blauwdruk voor de structuur. Dit watersysteem, zoals in kaart vastgelegd op de Kopergravure (1644), moet gerespecteerd worden, zowel het tracé als het dwarsprofiel.
 6. De wegen vormen de functionele ontsluitingsstructuur van De Beemster en begrenzen de 'landschappelijke kamers' van de polder. De wegprofielen zijn van essentieel belang: de weg zelf, bermen en eventuele taluds, de doorgaande boomstructuur, flankerende sloten.
 7. Het erf is de ordenende bouwsteen van het buitengebied. Erfinrichting en bebouwing zijn onlosmakelijk verbonden met De Beemster als geheel.
 8. Bebouwingsstructuren worden vanuit het grotere geheel benaderd: vanuit het landschap naar de bebouwing. De randen van de dorpskernen zijn van groter belang dan de binnengebieden.
 9. Middenbeemster is vanuit cultuurhistorisch oogpunt de belangrijkste bebouwde structuur en moet letterlijk als middelpunt van De Beemster herkenbaar blijven.
 10. Forten en stolpen worden als gestolde cultuurhistorische artefacten in stand gehouden.
 11. Het ruimtelijk kwaliteitsbeleid is intensief waar het moet: namelijk op alles wat 'Des Beemsters' is en raakt aan deze Gouden Regels; en neutraal waar het kan: op alle overige aspecten.

Ambities

De gemeentelijke ambitie voor De Beemster is tweeledig:

- De Beemster als werelderfgoed instandhouden en toegankelijk en beleefbaar maken.
- De Beemster ontwikkelen als hoogwaardig agrarisch productiegebied en woon- en werkgebied.

Recreatie en duurzaamheid versterken

De mogelijkheden om de droogmakerij te beleven zijn nog niet sterk ontwikkeld en De Beemster vervult de functie die hij ooit had, als luthof voor Amsterdam, niet meer. De gemeente zet zich in om die recreatieve functie te versterken.

Duurzame energiewinning kan prima gecombineerd worden met landbouw. Zo levert het land meer op. Wel stelt de gemeente als voorwaarde dat het typisch des Beemsters manieren zijn van energieopwekking. Dat betekent dat zij moeten passen in het landschapsbeeld en aansluiten bij het agrarisch gebruik.

Agrarische sector

De gemeente gaat uit van een ruimtelijk tweesparenbeleid voor de agrarische sector, namelijk:

- Het bieden van voldoende ruimte voor passende schaalvergroting en innovatie.
- Het bieden van voldoende ruimte voor mogelijkheden tot verbreding.

Meervoudig gebruik van grond en gebouwen (duurzame energiewinning, recreatief medegebruik)

Vooraf binnen de agrarische sector bestaat grote belangstelling en ook economische noodzaak tot verduurzaming van het bedrijf. De gemeente wil in De Beemster, waar de landbouw een primaire functie heeft, ruimte geven aan agrarische ondernemers om in te kunnen spelen op trends en ontwikkelingen op het gebied van duurzaam energiegebruik, met name biovergisting en zonne-energie. Dat kan alleen als het past binnen de verhouding tussen volume, ruimtelijke kwaliteits- en welstandseisen, ligging in het bouwvlak en het erf als ruimtelijke drager in het open Beemsterlandschap.

Geen groei woonfunctie

Tweede bedrijfswoningen zijn niet toegestaan. Niet meer dan 1 woongebouw, met uitzondering van de tijdelijke huisvesting van arbeidsmigranten en mantelzorgfuncties in mobiele/ingebouwde woonfuncties op het - agrarisch - erf, binnen de eerste of tweede zone uit de Beemster Bouwdoos.

Nieuwe burgerwoningen in het buitengebied zijn niet toegestaan, met 2 uitzonderingen:

- Bij sanering van een agrarisch bedrijf kan, afhankelijk van de verkavelingsmogelijkheden aan het lint ter compensatie een of meer woningen in het bouwvlak worden geplaatst.

- Binnen het gebied Nekkerzoom kan als gevolg van de sanering/verplaatsing van glastuinbouw de mogelijkheid ontstaan ter compensatie woningen te plaatsen.

Nekkerzoom

De Nekkerzoom ontwikkelt zich tot een multifunctioneel, groen landschap waar overwegend in gewoond wordt. Sanering glasopstallen.

Gaswinning en duurzame energiewinning

Het gebruik van andere (duurzame) energiebronnen wordt niet uitgesloten (brongas en aardwarmte). Duurzame energieopwekking in de vorm van grote windmolens(parken) is niet toegestaan in het Beemster landschap.

Agrofood

De gemeente streeft naar een verdere profilering van de gemeente in de agrofood sector. De niet-agrarische bedrijfs- en kantoorfuncties moeten ook aan deze sector gelieerd zijn. Culinair genot kan een goede aanvulling zijn. Plukvers en rijpge oogste producten van het land en de boomgaarden binnen De Beemster kunnen direct worden bereid en opgegeten. Net van het land, nu op het bord. Ook verkoop aan huis hoort hierbij. Dit alles sluit aan bij het concept van het gezonde buiten leven. Complementair aan de agrofoodfuncties stimuleert de gemeente, behalve de ontwikkeling van nieuwe buitens, ook functies als wellness, sport en leisure. Een goed voorbeeld hiervan is de ontwikkeling (herbestemming) van het Fort Nekkerweg. Zo ondersteunen deze complementaire functies de agrofoodsector en versterken zij het merk Beemster. Tegelijkertijd zorgen zij voor een welkome verbreding van de lokale economie.

Schaalvergroting agrarische sector

In het bestemmingsplan Buitengebied 2012 wordt rekening gehouden met continuering en groei van agrarische bedrijvigheid. Zo kan een agrariër op basis van een bedrijfsplan zijn bouwvlak uitbreiden tot maximaal 2 hectare. Grotere uitbreiding acht de gemeente niet verantwoord binnen de schaal van het Beemster grondgebied en zijn kernkwaliteiten.

De Ervenstudie en het bestemmingsplan Buitengebied gaan uit van een sturing op positionering, locatie op het erf en volume. Schaalvergroting kan tot een maximum van 2 hectare bouwvlak, met 4 meter goothoogte en 12 meter bouwhoogte. Daarbij is nog een ontheffing van de goothoogte mogelijk naar 7 meter. Mede daardoor kunnen alsnog enorme volumes ontstaan. De gemeente zal daarom een kwaliteitstoets uitvoeren die een beoordeling mogelijk maakt van de wenselijkheid op basis van volume, locatie en positionering in samenhang.

Verbrede landbouw/combinatiefuncties

Verbreding van landbouwbedrijven is niet alleen belangrijk voor de versterking van landbouwbedrijven zelf maar ook bij functieverandering. Van verbrede landbouw is sprake als:

- De nevenfunctie een bijdrage levert aan het inkomensniveau
- De nevenfunctie ondergeschikt is aan de hoofdfunctie
- De nevenfunctie verbonden is aan het agrarisch perceel

Bij verbreding maakt de gemeente geen onderscheid in de functie landbouw en de andere functie. Het is aan de agrariër zelf te bepalen in welke mate de ene functie meer opbrengt dan de andere functie. De gemeente stelt bij toepassing van verbrede landbouw, het respecteren van cultuurhistorische- en landschappelijke waarden als voorwaarde.

Westbeemster

Binnen de bebouwde kom bevinden zich zes agrarische bedrijven, die als gevolg van steeds verder aanscherpende stankwetgeving zouden worden beperkt in hun eventuele groei. Door de aanwezigheid van agrarische bedrijven in de bebouwde kom zijn eventuele woningbouwplannen tot mislukken gedoemd. Boer en burger “gijzelen” elkaar.

Kernkwaliteiten zichtbaar maken

De Beemster laat zich als werelderfgoed moeilijk “lezen” als men in het gebied zelf staat. Dit beeld wil ze verbeteren.

Hoofdpijnen voor de Beemster

- De Beemster als werelderfgoed instandhouden en toegankelijk en beleefbaar/leesbaar maken.
- De Beemster ontwikkelen als hoogwaardig agrarisch productiegebied en woon- en werkgebied.
- De Beemster bestaat in grote lijnen uit drie gebieden: het gebied met de strakke geometrie, het meer gesloten zuidwestelijk deel (tuindersgebied) en een oud veenweidegebied Kruisoord (het enige gebied binnen de ringdijk dat al land was).

Kernkwaliteiten

- De grote openheid van het landschap.
- De inrichting van het cultuurhistorische wegen- en waterpatroon.
- De bufferzone: dijk en ringvaart.
- Het beschermd dorpsgezicht van Middenbeemster.
- De wegen met laanbeplanting.
- Monumentale stolpen en archeologische waarden.

Ambities

- Behoud en herstel van het landschapspatroon.
- Tegengaan van verrommeling.
- Behouden en versterken van de ruimtelijke structuur en karakteristiek.
- Recreatie en duurzaamheid versterken.
- Oplossen mobiliteitsdruk binnen neutraal raster.
- De recreatieve ‘lusthof’ functie van het gebied vergroten.
- Mogelijkheden voor passende duurzame energiewinning.
- Verdere profilering van de gemeente in de agrofood sector.
- Schaalvergroting agrarische sector onder voorwaarden tot 2 hectare toestaan.
- Mogelijkheden voor verbreding.
- Geen groei woonfunctie in het buitengebied.
- Agrarische bedrijven uit kernen uitplaatsen.

Gouden regels toepassen bij initiatieven

- De Beemster is werelderfgoed en daarom moeten alle nieuwe ontwikkelingen voldoen aan de criteria van ‘Des Beemsters’. Dat houdt in dat elk ruimtelijk initiatief (bebouwing, water, wegen, landschap) opgevat moet worden als ontwerpogave met de cultuurhistorische en landschappelijke kwaliteiten van De Beemster als uitgangspunt.
- De Beemster is een werkpolder: binnen de historisch bepaalde hoofdstructuur moet (ruimtelijke en functionele) verandering mogelijk zijn.
- De hiërarchie in de ruimtelijke structuur is van groot naar klein: van De Beemster als geheel naar het architectonisch detail.
- De landschappelijke openheid is een belangrijke, maar kwetsbare kwaliteit van De Beemster. De droogmakerij bestaat visueel-landschappelijk uit een aantal ‘kamers’, begrensd door randen met bebouwing en opgaande beplanting: de dorpen, de beboomde wegen met agrarische erven en de ringdijk. Eventuele verdichting in het buitengebied vindt alleen plaats in dezelfde zones en langs dezelfde weggedelen waar nu bebouwing staat. De openheid van de kamers blijft zo gewaarborgd.
- Het hiërarchisch opgebouwde watersysteem, lopend vanaf de kavelsloten via het grid van de hoofdafwatering tot de Beemsterringvaart, is de blauwdruk voor de structuur. Dit watersysteem, zoals in kaart vastgelegd op de Kopergravure (1644), moet gerespecteerd worden, zowel het tracé als het dwarsprofiel.

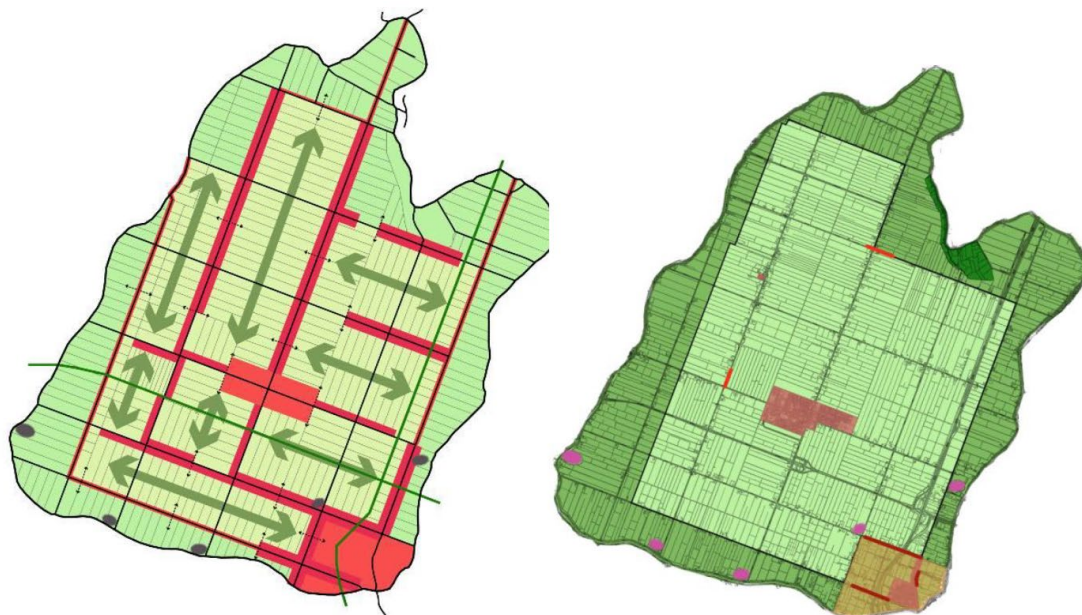
- De wegen vormen de functionele ontsluitingsstructuur van De Beemster en begrenzen de 'landschappelijke kamers' van de polder. De wegprofielen zijn van essentieel belang: de weg zelf, bermen en eventuele taluds, de doorgaande boomstructuur, flankerende sloten.
- Het erf is de ordenende bouwsteen van het buitengebied. Erfinrichting en bebouwing zijn onlosmakelijk verbonden met De Beemster als geheel.
- Bebouwingsstructuren worden vanuit het grotere geheel benaderd: vanuit het landschap naar de bebouwing. De randen van de dorpskernen zijn van groter belang dan de binnengebieden.
- Middenbeemster is vanuit cultuurhistorisch oogpunt de belangrijkste bebouwde structuur en moet letterlijk als middelpunt van De Beemster herkenbaar blijven.
- Forten en stolpen worden als gestolde cultuurhistorische artefacten in stand gehouden.
- Het ruimtelijk kwaliteitsbeleid is intensief waar het moet: namelijk op alles wat 'Des Beemsters' is en raakt aan deze Gouden Regels; en neutraal waar het kan: op alle overige aspecten.

2.3.2. Bestemmingsplan Buitengebied 2012 (2013)

Vrijwel het gehele buitengebied is in 1 bestemmingsplan opgenomen⁸.

Het gebied kent de volgende waarden op structuurniveau:

- assenkruis van Middenweg en Middensloot;
- orthogonaal patroon van wegen en water (inclusief profielen, o.a. twee dijken);
- stelsel van tochten, sloten en ringvaart (water/bemaling);
- bomenlanen en perspectiefwerking;
- blokmodules, grid van 926 x 926;
- neutraal ruimteschema, zonder hiërarchie;
- blokken van 1852 x 1852 tot 185 x 926 (perceel) en aanpassingen richting amorfe vorm van dijk/ringvaart (mantel). Harmonisch, modulair vierkant;
- oriëntatie van percelen;
- occupatiepatroon op de koppen van de percelen, als gevolg van de oriëntatie van de percelen;
- openheid en weidsheids (ruimtelijk patroon);
- kruispunten en plein(en).

Afbeelding Ruimtelijk patroon van de Beemster en de gebiedsindeling

⁸ <https://www.beemster.net/content/bestemmingsplan-buitengebied-2012-0>

Waarden op erfniveau

In de huidige inrichting en opzet van de agrarische erven in de Beemster is een samenhangende (beeld)karakteristiek waarneembaar. In hoofdzaak (nog) herleidbaar vanuit historische inrichtingsprincipes, mede gebaseerd op de renaissance idealen. De karakteristieke wijze van het inrichten van het Beemster erf is terug te voeren op negen kernkwaliteiten of spelregels. Gezamenlijk bepalen zij de samenhangende en unieke ruimtelijke beleving en identiteit van de Beemster op erfniveau. Kernkwaliteiten op erfniveau zijn vastgelegd in de rapportage "Beemster ervenis WereldERFgoed, Ruimtelijk kwaliteitskader voor het Beemster erf."

1. mathematische organisatie: De relatie tussen mens/gebruik en ruimte wordt via een geometrisch matenstelsel afgewikkeld. Kenmerkend voor de droogmakerij, maar ook bruikbaar voor de inrichting en de organisatie van het erf.
2. open representatieve voortuin: Het voorerf wordt tot aan de achtergevel van de woning vrij gehouden van (bij)gebouwen. Over een representatieve tuin, hét visitekaartje van de bewoners, heeft men vrij zicht op de woning.
3. zonering in gebruik: Het voorste gedeelte van de erf wordt gebruikt als tuin. Di-rect achter de achtergevel is een zone waarin het arbeidsintensieve en gemengde gebruik plaatsvindt. Vervolgens staan achterop het erf de grotere bedrijfsgebouwen.
4. erfpad, brug, entreemarkering en bomenlaan: Uniek voor de Beemster is het ensemble van toegangsbrug, poort (met hek), poortwachters (bomen) en een recht erfpad met zicht op het achterliggende landschap.
5. afbakening erf: Erven worden duidelijk afgebakend. Dit gebeurt met een sloot en streekeigen erfbepanting vaak bestaand uit in ieder geval een enkele bomenrij op de rand van het erf. Alle bouwwerken zijn compact gesitueerd binnen het bouwvlak.
6. stolp (of woning) met pronkgevel: Karakteristiek is de stolp (of woning) in een vooruitgeschoven positie voor op, en historisch gezien midden op, de kavel. Vaak hebben de stolpen een verbijzonderde 'stadse' voorgevel, met een verbijzondering centraal in de gevel (symmetrie).
7. kleine bijgebouwen direct achter achtergevel: In een zone direct achter de woning staan de kleinere bijgebouwen en/of bedrijfsgebouwen. In sommige gevallen is er sprake van een aangebouwde schuur (staart). In andere gevallen zijn het vrijstaande bouwwerken. Wel zijn zij ruimtelijk in balans met de woning.
8. grote bijgebouwen achter op het erf: De, vaak vrij recent gebouwde, grote bedrijfsgebouwen zijn op enige afstand van de woning gesitueerd. Het zijn gebouwen ten behoeve van de (moderne) bedrijfsvoering in directe verbintenis met het (productie)landschap.
9. boomgaard en solitaire bomen: Verspreid in de Beemster komen erven voor met een fraaie boomgaard voor op het perceel. Soms zelfs met sloot omrand. Vaker nog zijn prachtige monumentale bomen op het voorerf geplaatst. Soms zelfs bloeiend en niet streekeigen.

Waarden op gebouwniveau of bebouwingsensemble

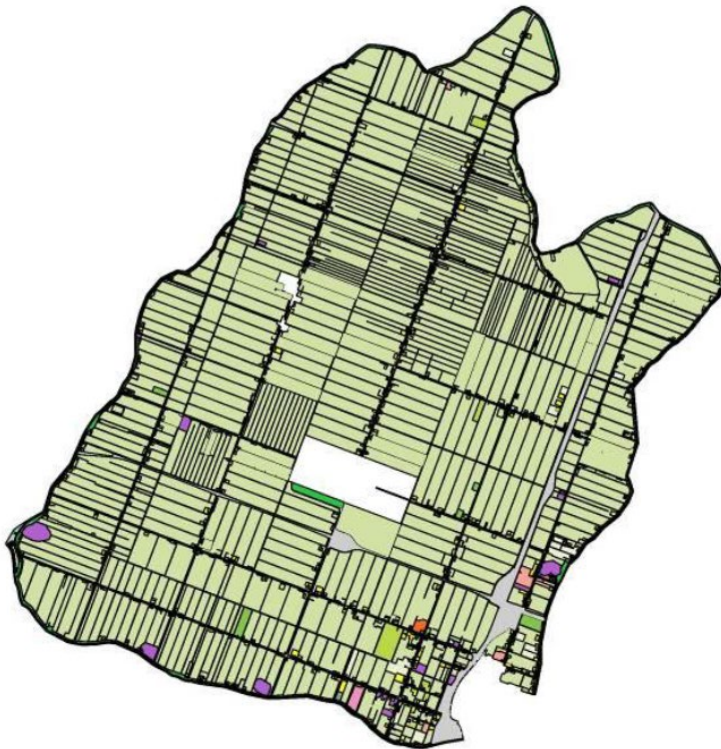
Het gebied kent de volgende waarden op gebouwniveau of bebouwingsensemble:

- molengangen/molens;
- buitens;
- forten;
- monumentale of beeldbepalende stolpboerderijen.

Van zowel de molens als de buitens zijn slechts nog restanten aanwezig of in de ondergrond leesbaar. Wellicht dat vanuit historisch perspectief op deze plekken nieuwe initiatieven ontplooid zullen worden die teruggrijpen op deze cultuurhistorisch waardevolle plekken. Op dit moment is dit niet aan de orde. De forten van de Stelling van Amsterdam zijn bijzondere historische relictten die onderdeel uitmaken van een militair-landschappelijke stelsel. Stolpen zijn voor de Noord-Holland en specifiek voor de Beemster kenmerkende bouwwerken. Zij passen in de renaissance-idealén, zo is het grondvlak vierkant, is de opbouw symmetrisch en gaat het symmetrische piramidedak op in de hemel. Daarmee vertaalt het grote vierkantspatroon in de polder zich rechtstreeks naar de maat van het erf en de daarop geplaatste stolp.

Bescherming op structuurniveau

- waterlopen en wegenpatroon van de Kopergravure zijn direct bestemd;
- zichten worden behouden doordat bebouwingmogelijkheden strikt zijn vastgelegd en beperkt. Verhouding open – gesloten blijft, ten opzichte van bestaande rechten, minimaal behouden en waar mogelijk verkleind;
- water, wegen (lanen) en dijken worden gekoppeld aan vastgelegde profielen;
- ringvaart en ringdijk : bestemming Groen en dubbelbestemming Waterkering;
- in de dubbelbestemming ‘Waarde - Cultuurhistorie’ is de bescherming en het vastleggen van de bestaande situatie het uitgangspunt, gecombineerd met:
 - erkenning van de bijzondere waarden;
 - toets aan landschappelijk en cultuurhistorische waarden;
 - ontwikkelingsruimte alleen mogelijk via ontheffing;
 - specifieke bestemmingen voor de afwijkende functies in het gebied (niet agrarische of wonen);
 - zonder aanlegvergunning niet afgraven/ ophogen.
- dwarsdoorsneden voor het merendeel van de wegen, legt het kenmerkende profiel vast.

Figuur Vereenvoudigde weergave verbeelding, verbeeldt de bescherming op structuurniveau

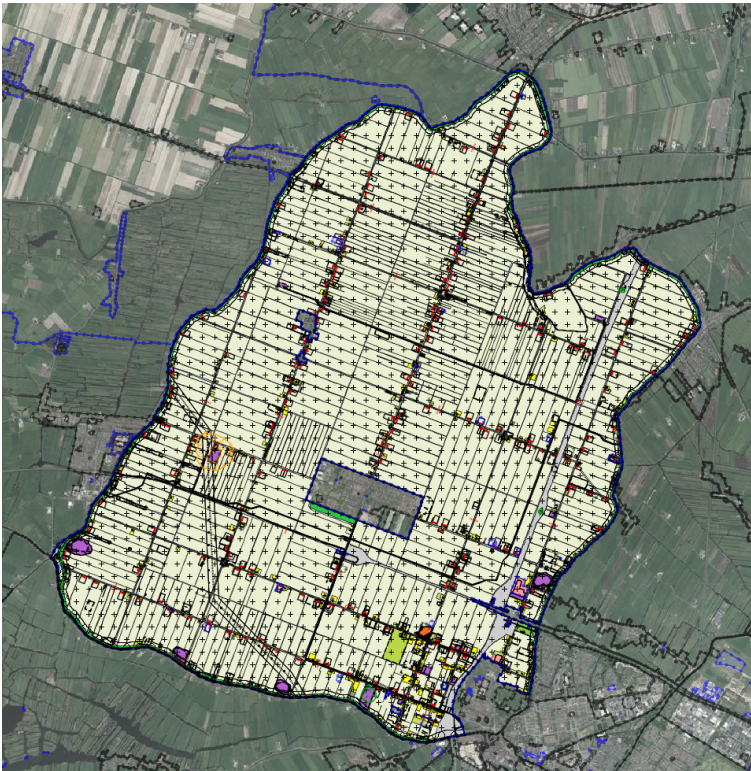
Bescherming op erfniveau

In het beleidskader “Beemster erven WereldERFgoed, Ruimtelijk kwaliteitskader voor het Beemster erf” is een integrale leidraad ontwikkeld gemaakt en zijn de verschillende voorgaande studies gebundeld tot één integrale waardebeoordeling en vervolgens concreet ruimtelijk ontwikkelingskader voor de agrarische erven.

Voor zover mogelijk en als harde randvoorwaarde opgenomen, zijn de kernkwaliteiten van de agrarische Beemster-erven in het bestemmingsplan vastgelegd. Dit ter bescherming van de bestaande kwaliteiten op structuur en erfniveau. De stringente regelingen hebben hoofdzakelijk betrekking op het voorerf. Op het achtererf wordt juist de ruimte geboden voor de agrarische bedrijfsvoering.

In het ruimtelijk beleidskader is de ruimtelijke kwaliteit voor het Beemster-erf ook uitgewerkt voor de tendensen van schaalvergroting en schaalverkleining in de agrarische sector, waarin ook aandacht voor

eventuele verbreding (recreatie, zorg, kantoor-aan-huis, hobbyboer e.d.) of functieverandering naar wonen (bij bedrijfsbeëindiging). Zowel bij wijzigingsbevoegdheden als bij ontheffingen zitten aanvrager en gemeente in een vroegtijdig stadium aan tafel om gezamenlijk de inrichting van het erf te bepalen. Om voor wijzigingsbevoegdheden (schaalvergroting) of ontheffingen in aanmerking te komen is een goedgekeurd inrichtingsplan vereist. Dit inrichtingsplan zal, evenals de benodigde omgevingsvergunning, worden getoetst op de in ontwikkeling zijnde omgevingsnota (herziening en verbreding welstandsnota). Het ruimtelijk kwaliteitskader voor het Beemster-erf wordt, naast de juridische regelingen in het bestemming ook in de Omgevingsnota verankerd. Zo vormen bestemmingsplan en omgevingsnota het gezamenlijk beoordelingskader bij deze en andere initiatieven waarvoor een omgevingsvergunning is vereist. De gemeente Beemster heeft sterk gestuurd op een nauwe relatie van beide planinstrumenten, zij vormen gezamenlijk het ruimtelijk kwaliteitsinstrumentarium van de gemeente. Drie verschillende situaties worden onderscheiden: bestaande situaties, veranderingen op het bestaande erf met behoud van functie en bouwvlak/bedrijfs grootte en nieuwvestiging of schaalvergroting, schaalverkleining of verbreding. In alle drie de gevallen geldt dat bestaande waarden het uitgangspunt vormen bij verandering. De erfinrichtingsprincipes gelden voor het gehele buitengebied van de Beemster, uitgezonderd de polder Kruisoord. Daarnaast wordt voor de Nekkerzoom, rekening houdend met deze erfinrichtingsprincipes, een verbijzonderd (beeld)kwaliteitskader opgesteld.

Figuur Bestemmingsplan Buitengebied 2012

Hoofdlijnen voor Beemster

- De ruimtelijke structuur is beschermd, daarbinnen zijn mogelijkheden onder voorwaarde van ruimtelijke kwaliteit.
- De stringente regelingen hebben hoofdzakelijk betrekking op het voorerf. Op het achtererf wordt juist de ruimte geboden voor de agrarische bedrijfsvoering.
- Het is hoofdzakelijk een rationeel agrarisch gebied met uitzondering van Kruisoord.
- De A7, N244, N243 en een hoogspanningsleiding houden zich niet aan de structuur van de Beemster. Ook valt een groengebied aan de zuidwestkant van Middenbeemster met ronde randweg op
- Er is voorgesorteerd op afronding vierde kwadrant Middenbeemster. Dit past binnen de structuur

- Er zijn meer kleinschalige en gemengde functies in de Nekkerzoom. Dit past binnen de structuur (tuindersgebied)
- De molens en buitens weer zichtbaar/leesbaar/beleefbaar maken?

2.3.3. Omgevingsnota Beemster 2012 (2012)

Het doel van de Omgevingsnota⁹ (welstandsnota) is het behouden en stimuleren van de ruimtelijke kwaliteit.

De Beemster is werelderfgoed. De Gemeente Beemster is als lokale overheid samen met het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier eerst verantwoordelijke voor het behoud van die uitzonderlijke kwaliteiten. Uiteindelijk is de Staat eindverantwoordelijke voor de Nederlandse werelderfgoederen. Maar De Beemster is geen museum, het gebied moet ook blijven functioneren in deze tijd. In dialoog met bewoners en ondernemers maakt het gemeentebestuur bij elke gewenste of noodzakelijke ingreep in de ruimte een afweging: kan het voorgestelde plan op die plek gerealiseerd worden zonder schade aan het werelderfgoed, en zo ja, hoe moet het dan worden uitgevoerd. Dit vraagt een zorgvuldig proces. Geen twee ingrepen zijn aan elkaar gelijk omdat de context altijd anders is. Ieder plan moet specifiek ontworpen, ontwikkeld en beoordeeld worden. De gemeente voert daarbij de regie, en dat is de essentie van het ruimtelijk kwaliteitsbeleid.

Er worden drie regieniveaus onderscheiden:

Beschermend: bij veranderingen en ontwikkelingen aan of nabij aangewezen monumenten of in het beschermde gezicht, is de regie gericht op het beschermen van die waarde. Nieuwe ontwikkelingen zijn mogelijk mits ze de te beschermen waarden ondersteunen. Bij beschermende regie is vaak – maar niet altijd – sprake van bescherming via de Monumentenwet.

Bijzonder: bij veranderingen en ontwikkelingen op plekken die primair ‘Des Beemsters’ zijn, is de regie gericht op het accentueren van de bijzonderheid: de betekenis van de ingreep voor de omgeving en zelfs voor De Beemster als geheel.

Licht: bij veranderingen of ontwikkelingen in de binnengebieden is de regie gericht op het voorkomen van ingrepen die ernstig afbreuk zouden doen aan de ruimtelijke kwaliteit. In deze woon- en werkgebieden is de vrijheid voor burgers en ondernemers groter. Omdat de meerderheid van de inwoners van de gemeente in deze binnengebieden woont, betekent deze indeling voor de meerderheid van de bevolking meer vrijheid dan de huidige welstandsnota biedt.

⁹ https://www.beemster.net/sites/default/files/Omgevingsnota%20Beemster%202012%20%28welstandsnota%29_0.pdf

Gebied	Regieniveau	Basis voor de criteria
Buitengebied	bijzonder	Kopergravure/Gouden regels/erfregels
Dorpskern Middenbeemster	beschermend	Gouden regels/erfregels/toelichting beschermd gezicht
Dorpslinten Noordbeemster, Westbeemster, Zuidoostbeemster (Zuiderweg en Purmerenderweg)	bijzonder	Gouden regels/erfregels
Buitenranden (bestaand/toekomstig)	bijzonder	Gouden regels/erfregels
Binnengebieden	licht	Uitgangspunt gemeente: hier grotere vrijheid

Figuur Overzicht gebieden en regieniveaus

Hoofdpijnen voor Beemster

- De Beemster is werelderfgoed. De Gemeente Beemster is als lokale overheid samen met het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier verantwoordelijk voor het behoud van die uitzonderlijke kwaliteiten. Maar De Beemster is geen museum, het gebied moet ook blijven functioneren in deze tijd.
- In dialoog met bewoners en ondernemers maakt het gemeentebestuur bij elke gewenste of noodzakelijke ingreep in de ruimte een afweging: kan het voorgestelde plan op die plek gerealiseerd worden zonder schade aan het werelderfgoed, en zo ja, hoe moet het dan worden uitgevoerd. Dit vraagt een zorgvuldig proces. Geen twee ingrepen zijn aan elkaar gelijk omdat de context altijd anders is. Ieder plan moet specifiek ontworpen, ontwikkeld en beoordeeld worden. De gemeente voert daarbij de regie, en dat is de essentie van het ruimtelijk kwaliteitsbeleid.
- Alleen in binnengebieden geldt een licht welstandsregime, voor de rest gelden kopergravure, gouden regels, erfregels en regels voor het beschermd dorpsgezicht Midden Beemster.

2.3.4. Beemster ervenis WereldERFgoed, 2010

In de rapportage Beemster ervenis WereldERFgoed, Ruimtelijk kwaliteitskader voor het Beemster erf¹⁰, worden de kernkwaliteiten van het Beemster Erf benoemd en verbeeld.

De Beemster is een duidelijk begrensd en authentiek voorbeeld van een ontworpen en geregisseerd landschap volgens de klassieke en Italiaanse 17e eeuwse stijl-idealen. Het droogmakerijlandschap illustreert een belangrijk stadium van de ontginningsgeschiedenis van Nederland. Het is een internationaal voorbeeld van het tegengaan van overstromingen, creëren van nieuwe landbouwgrond én een veilige investering voor Amsterdamse kooplieden. Om deze redenen is de Droogmakerij de Beemster UNESCO werelderfgoed. De borging van de kernkwaliteiten van de Beemster, naast UNESCO werelderfgoed ook Nationaal Landschap en Belvédèregebied, verdient aandacht en versteviging.

¹⁰ https://www.google.nl/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwi5-dLv_gvmAhXB0aQKHxEPC_4QfIAAegQIAhAC&url=https%3A%2F%2Fgemeentebestuur.beemster.net%2FVergaderingen%2FRaadsc_ommissie%2F2011%2F23-maart%2F19%3A30%2FBehandelen-voorontwerpbestemmingsplan-Buitengebied-2011%2FRuimtelijk-Kwaliteitskader-Beemster-Erven.pdf&usg=AOvVaw05tl--KeCi7p6CogR3H5z

Tot kort geleden heeft het krachtige structurele raamwerk de dynamiek van moderne trends en ontwikkelingen kunnen absorberen. In de afgelopen decennia is er spanning ontstaan tussen de diversiteit en intensiteit van de, actuele dynamiek en het raamwerk. Duidelijk is geworden dat ook de kwaliteiten op onderliggende schaalniveaus hun invloed hebben op de waardering van ruimtelijke (structuur)kwaliteit van de Beemster.

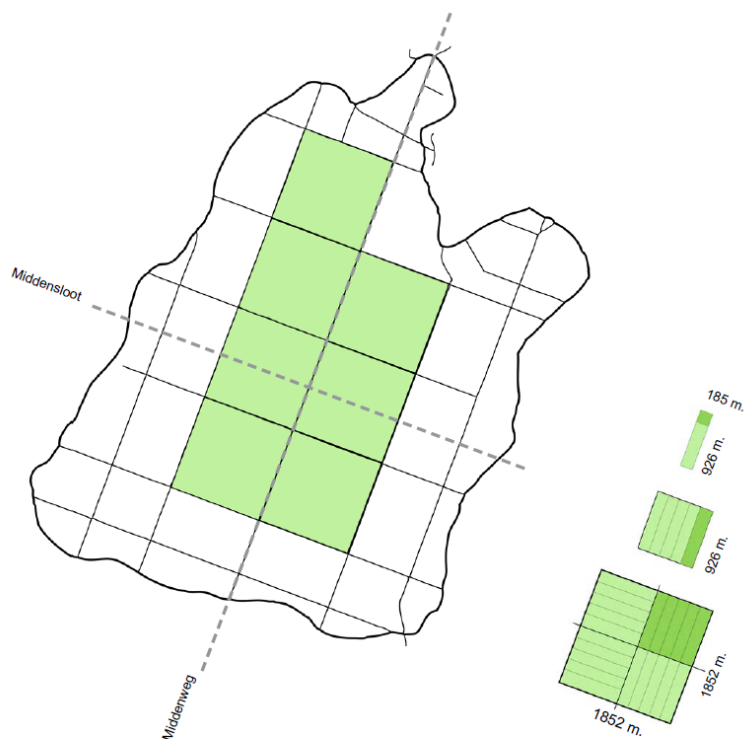
Op structuurniveau zijn de kernkwaliteiten in verschillende documenten en nota's benoemd en vastgelegd. Op onderliggende niveaus zijn zij minder eenduidig. Ook de relatie tussen structuur en erfniveau wordt gemist. Juist op deze niveaus vindt de (economische) dynamiek plaats. Voor de bescherming en ontwikkeling van waarden op erf- en perceelsniveau bestaat nu nog geen kwaliteitsinstrumentarium.

Kernkwaliteiten van het Beemster Erf

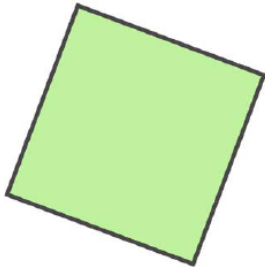
De huidige Beemstererven hebben een eigen karakteristiek beeld en erfinrichting. Dit komt door enkele erfinrichtingsprincipes die regelmatig voorkomen en vaak vanuit het verleden al werden toegepast. Gezamenlijk geven zij vorm aan het samenhangende beeld en identiteit in de Beemster.

Het kader richt zich op de agrarische erven. Zij zijn in de Beemster dominant en beeldbepalend. Het is kenmerkend dat gebruik en erfinrichting onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Bij ander gebruik dan de agrarische functie, gelden eigen wetmatigheden met eigen organisatie, bebouwing en inrichting van het erf tot gevolg. Op dit moment is geen eenduidig kwaliteitskader opgesteld voor ander gebruiksvormen en wordt daarom bij het inrichten van niet-agrarische erven gevraagd om maatwerk.

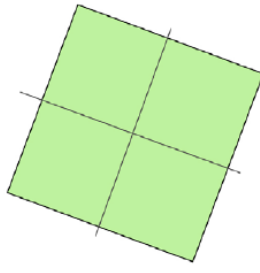
De huidige bedrijfsvoering heeft ca. 1 hectare bouwvlak en een erfbreedte van ongeveer 90 meter (60-120 m.) breed. Bij schaalverkleining zal terug worden gepakt op de historische erfbreedte van 45 meter (30-60 m.) Bij schaalvergroting is de Kopergravure maat van 180 meter de maximale erfbreedte.

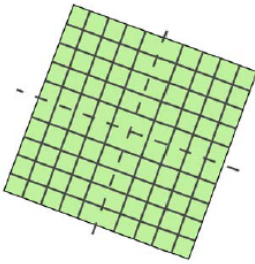
het geometrisch stelsel, mathematisch en rationeel

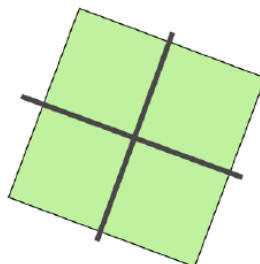
1. harmonisch vierkant

2. in vier gelijke delen zijden verdeeld in 1:2

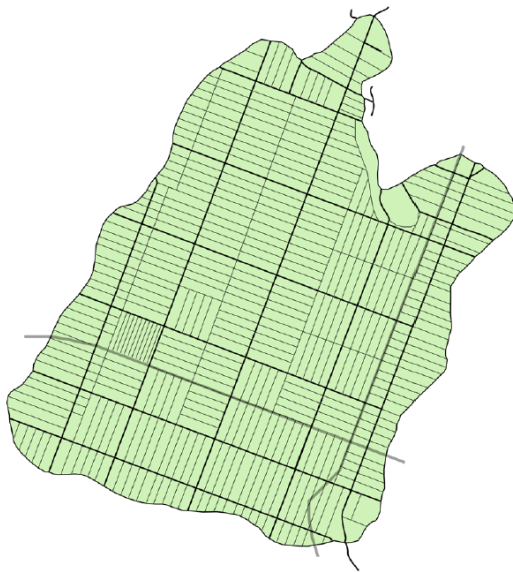

3. kleinere vierkanten in vijven gedeeld

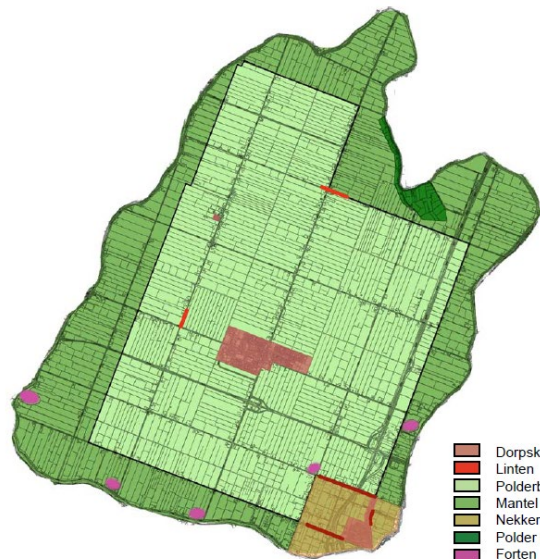

4. lijnen hebben dikte (breedte)

Beemster-principe raster

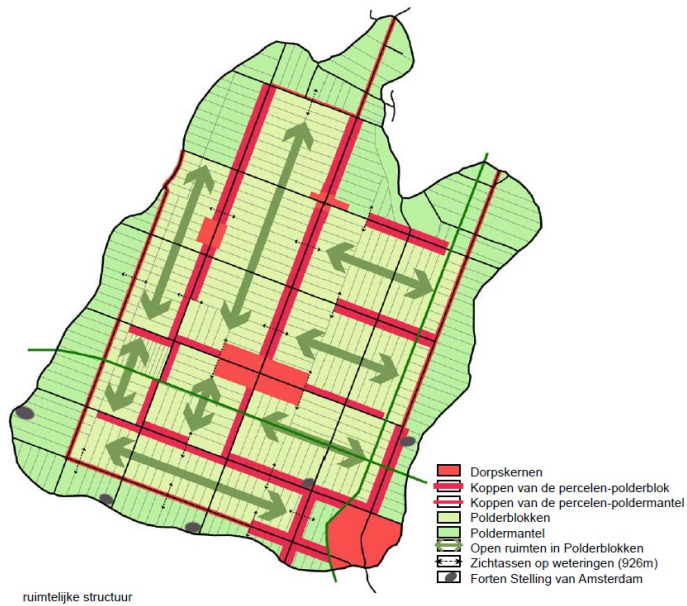

oriëntatie percelen, kopergravure

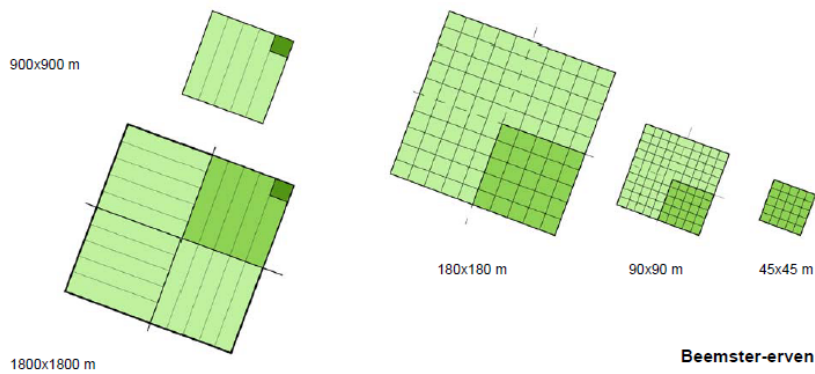

- Dorpskernen
- Linten
- Polderblokken
- Mantel
- Nekkerzoom/tuinderserven
- Polder Kruisoort
- Forten

gebiedsindeling

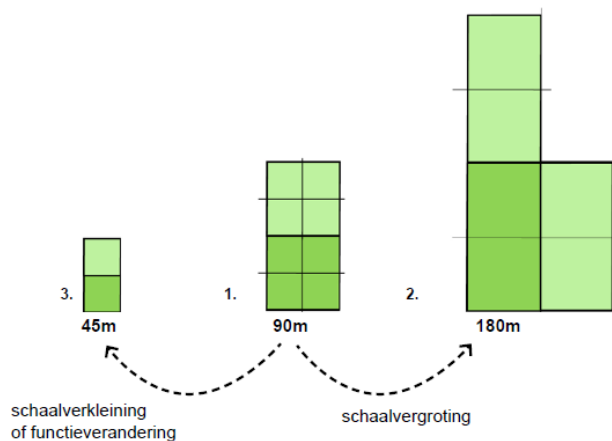

ruimtelijke structuur

1800x1800 m

Beemster-erven

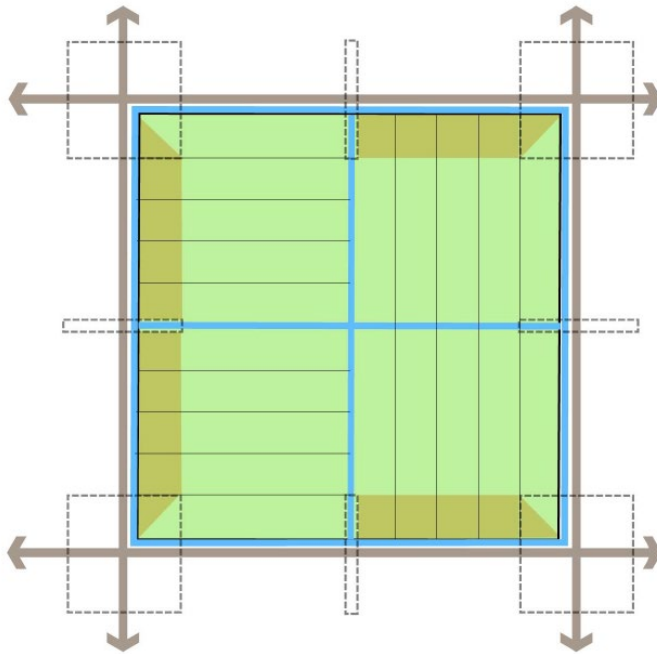
De ruimtelijke structuurwaarden zijn;

- rationale ordening (grid) in een vastgesteld systeem van regels met betrekking tot verhoudingen en vormkeuzen;
- perspectief van lange lijnen (waterlopen, laanbeplanting en iets verhoogd liggende wegen) in het landschap en de invloed daarvan op de ruimtelijke ervaring;
- klassieke elementen en symmetrie;
- assenkruis met Middenbeemster op kruising van wegen;
- openheid en weidsheid van het landschap;

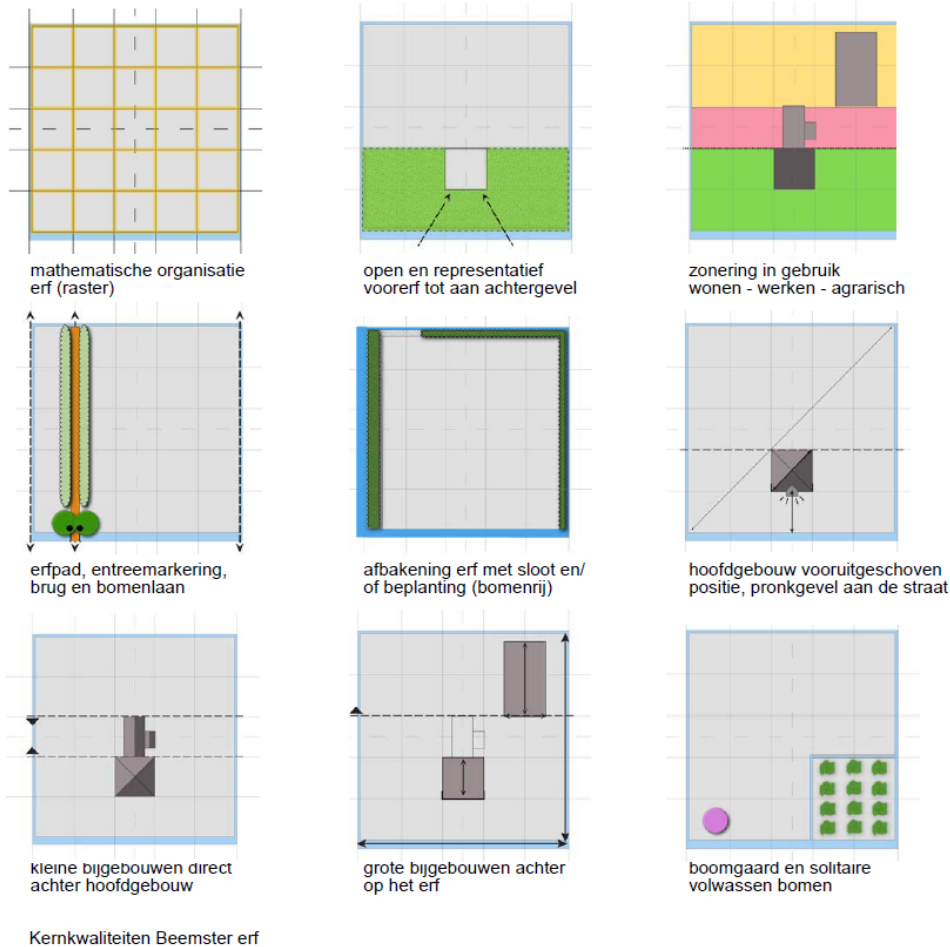
- gebruik als agrarisch productielandschap;
- gemalen en molengangen;
- ringvaart en ringdijk.

Een deel van de structuurwaarden vraagt om borging op perceelsniveau. In onderstaand kaartbeeld wordt dit ruimtelijk kader verbeeld;

- vrije zicht ruimte ter hoogte van de tochtsloten (926 m lijnen);
- doorzichten ter hoogte van Kopergravure sloten (185 m lijnen);
- behoud en ontwikkeling van het slotenpatroon van de Kopergravure;
- van bebouwde erven is alleen sprake op de koppen van de percelen;
- verdichting met kleinere, intensievere percelen ter hoogte van de kruispunten;
- langs wegen aan de lengterichting van de percelen mogen ter hoogte van de kruispunten alleen ondiepe erven (max. 90 m) (her)ontwikkeld worden. Dit geldt voor de eerste 90 meter, voor de daarop volgende 90 meter, mag het erf maximaal 180 meter diep zijn.

relatie tussen erf- en structuurniveau :
structuurwaarden vertaalt naar perceelsniveau

Hoofdlijnen voor Beemster

- De relatie tussen structuur en erf is vastgelegd. Zowel de structuur als de erfinrichting zijn waardevol (figuur gebiedsindeling en ruimtelijke structuur en figuur kernkwaliteiten Beemster erf).

De ruimtelijke structuurwaarden zijn:

- rationele ordening (grid) in een vastgesteld systeem van regels met betrekking tot verhoudingen en vormkeuzen;
- perspectief van lange lijnen (waterlopen, laanbeplanting en iets verhoogd liggende wegen) in het landschap en de invloed daarvan op de ruimtelijke ervaring;
- klassieke elementen en symmetrie;
- assenkruis met Middenbeemster op kruising van wegen;
- openheid en weidsheid van het landschap;
- gebruik als agrarisch productielandschap;
- gemalen en molengangen;
- ringvaart en ringdijk.

Een deel van de structuurwaarden is geborgd op perceelsniveau:

- vrije zicht ruimte ter hoogte van de tochtsloten (926 m lijnen);
- doorzichten ter hoogte van Kopergravure sloten (185 m lijnen);
- behoud en ontwikkeling van het slotenpatroon van de Kopergravure;
- van bebouwde erven is alleen sprake op de koppen van de percelen;
- verdichting met kleinere, intensievere percelen ter hoogte van de kruispunten;

- langs wegen aan de lengterichting van de percelen mogen ter hoogte van de kruispunten alleen ondiepe erven (max. 90 m) (her)ontwikkeld worden. Dit geldt voor de eerste 90 meter, voor de daarop volgende 90 meter, mag het erf maximaal 180 meter diep zijn.
- Er zijn mogelijkheden voor schaalvergroting en verkleining in agrarisch gebruik.
- Functiewijziging is altijd maatwerk. De ruimte is namelijk specifiek ingericht voor agrarisch gebruik.

2.3.5. Beleidsnota zonnepanelen in Beemster 2019

De mogelijkheden voor zonne-energie zijn in de Beleidsnota zonnepanelen¹¹ vastgelegd.

De cultuurhistorische waarde van de droogmakerij is nauw verbonden met de agrarische functie. De Beemster is 400 jaar geleden drooggelegd ten behoeve van de voedselproductie en heeft die hoofdfunctie altijd behouden. Zonder landbouw zou het landschap betekenisloos zijn.

Bestuurlijk is er de ambitie om een moderne agrarische bedrijfsvoering te verbinden met het cultuurhistorisch uiterst waardevolle landschapsbeeld. Daar zijn soms concessies over en weer voor nodig. Concessies aan het landschapsbeeld komen altijd op een zeer zorgvuldige wijze tot stand, en vinden hun legitimatie in een voortgezet agrarisch gebruik.

Tot 'agrarische activiteiten' wordt gerekend de voedselproductie en de sierteelt. Energiewinning valt daarbuiten, tenzij de gewonnen energie direct bedoeld is voor het agrarische bedrijf. Bij een gezond toekomstperspectief op de lange termijn voor de agrarische sector, hoort verduurzaming van de bedrijfsvoering. Gebruik van hernieuwbare energie is daar onderdeel van.

Specifiek voor agrarische bedrijven worden de volgende beleidsregels gehanteerd in het kader van een afwijking van het bestemmingsplan.

Beleidsregel 1: De mogelijkheid voor grondgebonden zonnepanelen in het agrarische buitengebied wordt beperkt tot de agrarische bouwvlakken zoals opgenomen in het bestemmingsplan.

Beleidsregel 2: Plaatsing van grondgebonden zonnepanelen wordt toegestaan indien wordt voldaan aan de volgende voorwaarden:

- de verwachte energieopbrengst komt ten goede aan de energiebehoefte van het betreffende agrarische bedrijf;
- de daken van stallen, schuren en andere agrarische bedrijfsgebouwen bieden geen of onvoldoende mogelijkheden;
- de plaatsing van zonnepanelen volgt de ontwerprichtlijnen die zijn geformuleerd voor Beemster-erven.

Beleidsregel 3: 'Duurzame agrarische bedrijfsvoering' wordt benoemd tot mogelijk motief om over te gaan tot uitbreiding van een bouwvlak.

Acceptatie van zonnepanelen als agrarische bedrijfsbebouwing (onder de genoemde voorwaarden), betekent dat het in principe mogelijk moet zijn om een agrarisch bouwvlak van ongeveer één hectare uit te breiden om zonnepanelen te plaatsen.

Gelet op provinciale regelgeving, begrenst het bestemmingsplan Buitengebied 2012 de maximale omvang van een bouwvlak tot 1,5 hectare" In beroep is de wijzigingsbevoegdheid tot vergroting van het bouwvlak tot 1,5 hectare in het bestemmingsplan Buitengebied 2012 op formele gronden vernietigd. Echter gelet op de provinciale regelgeving blijft inhoudelijk (materieel) een vergroting tot maximaal 1,5 hectare in het kader van een projectafwijking of een bestemmingsplan een reële mogelijkheid.

11

<https://www.beemster.net/sites/default/files/Zonnepanelen%20in%20Beemster%20beleidsnota%20bijlagen%20vastgesteld.pdf>

Nadat het bestemmingsplan Buitengebied 2012 is vastgesteld, is de provinciale regelgeving bovendien verruimd. Bestemmingsplannen mogen in gebieden voor gecombineerde landbouw', waaronder Beemster, nu bouwvlakken van 2 hectare toestaan, als er een goed bedrijfsplan ligt dat de noodzaak van de uitbreiding aantoont. De energiebehoefte van het bedrijf kan deel uitmaken van een bedrijfsplan. Deze 2 hectare, die ook het uitgangspunt van de ervenstudie was, kan voor dit doel wenselijk zijn. Uit de huidige regelgeving blijkt niet dat verduurzaming van de agrarische bedrijfsvoering een argument kan zijn om tot uitbreiding van het bouwvlak over te gaan. De gemeente maakt dat expliciet, omdat de landbouw een wezenskenmerk van de Beemster is en verduurzaming de toekomstige positie van de landbouw structureel verbetert.

Hoofdpijnen voor Beemster

- Zonder landbouw zou het landschap betekenisloos zijn. De landbouw moet verduurzamen. Het raamwerk moet daarvoor ruimte bieden.
- Zonnepanelen worden toegestaan binnen agrarische bouwpercelen. Op stolpen is nu nog niet mogelijk (wacht op geïntegreerde oplossingen).
- Vergroting van bouwpercelen tot 2 ha is mogelijk ten behoeve van duurzame energieopwekking voor de eigen energiebehoefte van het agrarisch bedrijf.

2.3.6. Uitvoeringsagenda Duurzaamheid Beemster 2019-2022 (2019)

In het coalitieakkoord 2018 - 2020 en in de programmabegroting 2018 zijn concrete acties en doelstellingen ten aanzien van duurzaamheid benoemd over de volgende onderwerpen:

- Opstellen warmtetransitieplan.
- Klimaatadaptatie.
- Circulaire economie.
- Duurzame nieuwbouw.
- Afval wordt grondstof.
- Duurzaam gemeentelijk beheer en inrichting.
- Benutten subsidiemogelijkheden.
- Energietransitie
- Regionale Energiestrategie.

In dit 'Uitvoeringsplan Duurzaamheid' 2019 – 2022 zijn de kaders uit het coalitieakkoord en de programmabegroting uitgewerkt in 6 strategische thema's. Bij elk thema zijn concrete doelstellingen en activiteiten geformuleerd.

Regionale Energiestrategie Regio Zaanstreek Waterland

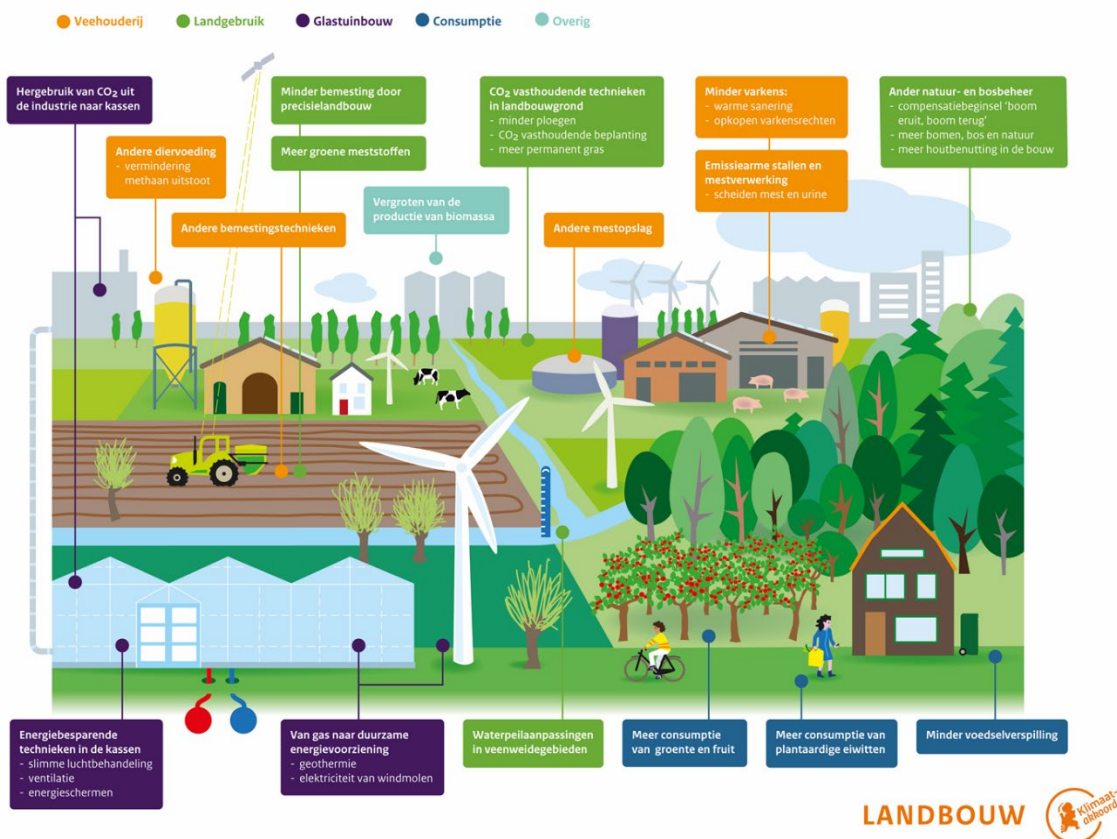
De gemeente Beemster ligt in de deelregio Zaanstreek Waterland. Eerste stap die nu wordt doorlopen is het opleveren van een 'deel RES' Zaanstreek-Waterland. De gemeente Beemster neemt deel aan dit proces dat inzicht moet leveren hoe de regio kan voorzien in haar eigen aanbod, wat zij nodig heeft van de gemeente en wat zij kan betekenen voor de gemeente op het gebied van niet-fossiele energievoorziening.

Landbouw en landgebruik, biodiversiteit

Dit thema heeft in de Beemster raakvlakken met het Werelderfgoed, de agrarische sector, buitengebied, openbare (buiten)ruimte, duurzaamheid en economische zaken. Bij de aanpak hebben daarom vele partijen een rol. Dan gaat het om de boeren, tuinders en terreinbeheerders. Het gaat ook om voedselverwerkers, toeleveranciers, supermarkten en maatschappelijke organisaties (ngo's). Die gaan aan de slag om de uitstoot van broeikasgas te verminderen en de opslag van CO2 te vergroten. Dan zijn er ook nog randvoorwaarden. Er moet genoeg voedsel en gewassen geproduceerd worden met behoud van de biodiversiteit. Ook moet de sector economisch gezond blijven.

Beemster wil ten minste aansluiten bij de afspraken zoals die inmiddels op landelijk niveau zijn gemaakt. Vanuit het college is overleg gestart met LTO om met elkaar te bezien wat mogelijk is binnen het spanningsveld van de economische situatie en de milieueisen. De belangrijkste zijn:

- Er komen in 2019 plannen om mest van koeien, varkens, geiten en kippen anders te verwerken. Mest zorgt namelijk voor het krachtige broeikasgas methaan. Dit begint in de stal waar mest anders wordt verwerkt. Ook aangepast diervoer zorgt voor minder methaanuitstoot.
- Stallen en landbouwmachines worden zuiniger.
- De landbouw moet meer circulair worden.
- De glastuinbouw gaat van het gas af. Verwarming gebeurt met aardwarmte of restwarmte van de industrie. De CO₂ voor het groeien kasplanten komt van fabrieken die hun CO₂ afvangen in plaats van uitstoten. Dit is een vorm van het zogenoemde Carbon Capture and Usage (CCU).
- Bedrijven nemen zelf het voortouw met maatregelen, en zullen daarop ook worden afgerekend. Er zijn afspraken gemaakt over financiering van maatregelen.
- Ook anders met land omgaan scheelt CO₂-uitstoot.
- Veen moet natter blijven, dan komt er minder broeikasgas vrij.
- Met andere manier van bewerken kan landbouwgrond meer CO₂ opslaan.
- Met minder ontbossing zijn er meer bomen om CO₂ op te nemen.
- Bedrijven en organisaties gaan mensen stimuleren minder voedsel te verspillen.
- Minder vlees eten ten gunste van plantaardige eiwitten helpt ook.
- De landbouw kan ook biomassa produceren. Ten eerste om daar grond vruchtbaar mee te houden. Het kan gebruikt worden als diervoer of ander voedsel. De volgende toepassing is als grondstof voor de chemie. Tenslotte kan je het verbranden voor warmte of om er stroom mee op te wekken.

Figuur Infographic landbouw en landgebruik

Naast genoemde punten blijven de Algemene uitgangspunten opgave Duurzaamheid van de gemeente Beemster zoals opgenomen in het Uitvoeringsplan Duurzaamheid Beemster 2015-2018 van kracht.

Strategische Thema's

Gebouwde Omgeving	Bedrijven	Mobiliteit	Energie	Beemster / Regio	Gemeente
<p>Beemster benut de ruimte op efficiënte wijze en in harmonie met het sociaal, ecologisch en economisch kapitaal.</p> <p>Concreet betekent dit:</p> <ul style="list-style-type: none"> - veelzijdig, veilig, schoon, - goed bereikbaar met OV en fiets, - biodiversiteit, - efficiënt in benutting van de beschikbare ruimte, - een duurzaam woningbouwprogramma voor nieuwbouw, - verduurzaming van de bestaande woningvoorraad. 	<p>Beemster stimuleert en adviseert bedrijven om duurzaam te ondernemen. Als adviseur als het kan, en als bevoegd gezag als het moet.</p> <ul style="list-style-type: none"> - energie- en grondstoffenverbruik, - green deals, - MVO, - voorlichting, - advisering, - handhaving Activiteitenbesluit. - Landbouw en landgebruik. 	<p>Minder en duurzaam gereden kilometers in en van en naar Beemster.</p> <ul style="list-style-type: none"> - vervoersmiddelen, - gedrag, - brandstoffen, - laadpunten, - routes, - OV, - transport. 	<p>Minder verbruik van energie. Opwekking van duurzame energie. Overstappen op niet fossiele warmtebronnen. Slimmer gebruik van energie.</p> <ul style="list-style-type: none"> - zonne-energie, - gebouw gebonden opties, - biomassa, - smart grid, - collectieve inkoop. 	<p>Duurzaamheid houdt niet op bij de gemeentegrens. Een duurzame ontwikkeling vereist samenwerking tussen stad, omgeving en regio, tussen gemeente, provincie en waterschap.</p> <p>De gemeente Beemster zoekt deze samenwerking met lokale bedrijven, organisaties en inwoners.</p>	<p>De gemeente Beemster geeft zelf het goede voorbeeld op de strategische thema's.</p> <p>Hierbij zijn de hiernaast genoemde thema's leidend:</p> <ul style="list-style-type: none"> - gebouwde, omgeving, - bedrijven, - mobiliteit, - energie, - stad / regio.

Relevante activiteiten

- Circulaire economie is uitgangspunt bij het gemeentelijk beheer en inrichting (o.a. slimme energiebesparende straatverlichting en goed onderhoud van het openbare groen).
- De biodiversiteit wordt bevorderd en de openbare ruimte wordt ecologisch beheerd.
- Onderzoek naar lokale stromen van afval/grondstoffen bedrijven t.b.v. circ. economie, gevolgd door 'van grondstof naar markt' en de daarbij passende meest efficiënte vorm van afvalscheiding.
- Tegengaan verarming landbouwgronden.
- De omschakeling naar circulaire economie en landbouw wordt gestimuleerd.
- Jaarlijks wordt in samenwerking met de Beemster ondernemers een duurzaamheidsevenement (energiemarkt, workshop, themabijeenkomst, e.d.) georganiseerd. De biodiversiteit wordt bevorderd en de openbare ruimte wordt ecologisch beheerd.
- Sanering asbestdaken landbouwbedrijven.
- Stimulering zonnepanelen op bedrijfspanden.
- Opstellen van een warmteplan
- Beemster sluit aan bij de ambitie van het Deltaplan Ruimtelijke Adaptie.
- Opstellen klimaatadaptieplan.
- Circulaire economie is uitgangspunt bij het gemeentelijk beheer en inrichting (o.a. slimme energiebesparende straatverlichting en goed onderhoud van het openbare groen). De biodiversiteit wordt bevorderd en de openbare ruimte wordt ecologisch beheerd.

Hoofdlijnen voor Beemster

- Duurzaamheid is een grote uitdaging voor de komende 30 jaar: circulaire economie en landbouw, energietransitie en klimaatadaptatie.
- Aansluiten bij landelijke afspraken landbouw, CO2 en biodiversiteit: spanningsveld van de economische situatie en de milieueisen.
- Energietransitie. Uitkomsten regionale energiestrategie? Opstellen warmtetransitieplan. Elektriciteitsnet aanpassen.

2.3.7. Uitvoeringsplan Duurzaamheid gemeente Beemster 2015-2018 (2015)

Het Uitvoeringsplan Duurzaamheid¹² beschrijft de doelstellingen en activiteiten op het gebied van duurzaamheid voor de periode 2015 – 2018. De algemene doelstellingen zijn nog steeds actueel.

Algemene uitgangspunten Opgave Duurzaamheid

- 1 Volgt de ontwikkelingen in de samenleving en de markt en zal waar zinvol en mogelijk deze ontwikkelingen ondersteunen en faciliteren.
- 2 Vindt burgerparticipatie en samenwerking belangrijk.
- 3 Geeft ruimte aan ontwikkelingen en initiatieven op het gebied van duurzaamheid, waar deze passen binnen de werelderfgoedstatus en de overige vastgestelde kaders.
- 4 Zet in op verduurzaming en energiebesparing met inzet van zoveel mogelijk lokale (Beemster)bronnen.
- 5 Wil dat de gemeentelijke organisatie een voorbeeld is / wordt op de gekozen duurzaamheidsthema's. Uiteraard gaat het hier ook om de haalbaarheid, maar voorbeeldgedrag blijft een belangrijk punt voor de opgave.
- 6 Ontplooit alleen activiteiten die vallen binnen de geselecteerde thema's of met een zeer groot draagvlak. Voor successen is focus belangrijk. De gemeente Beemster doet liever 3 dingen goed, dan 10 dingen half.
- 7 Heeft beperkte financiële mogelijkheden en zet die bij voorkeur in op ontwikkelingen en initiatieven met een hoge mate van efficiency. Gaat daarnaast actief op zoek naar additionele middelen voor het realiseren van doelen op de thema's (bijvoorbeeld: regio, provincie of rijk)
- 8 Neemt actief deel aan relevante lokale, regionale, provinciale en landelijke initiatieven en in netwerken.

Hoofdlijnen voor Beemster

- Ontwikkelingen en initiatieven op het gebied van duurzaamheid zijn mogelijk als ze passen binnen de werelderfgoedstatus en de overige vastgestelde kaders.
- Zet in op verduurzaming en energiebesparing met inzet van zoveel mogelijk lokale (Beemster)bronnen.

2.4. Regionaal beleid en programma's

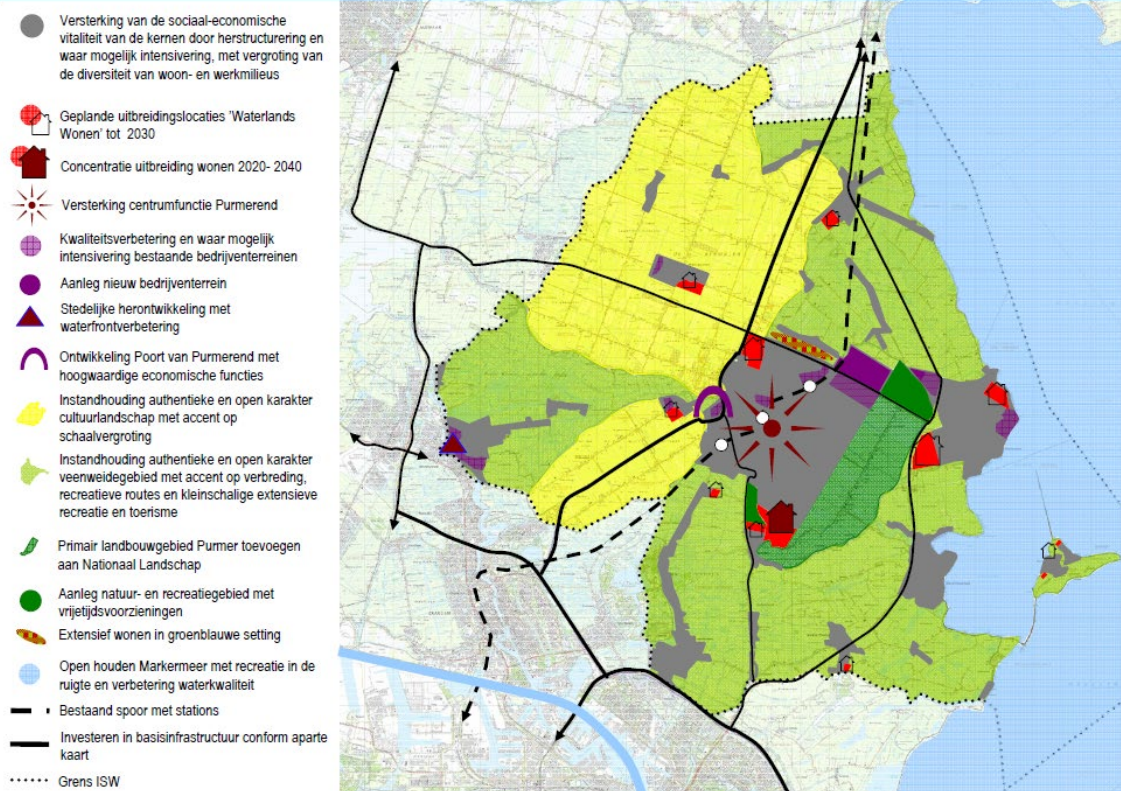
2.4.1. Regiovisie Waterland (2009)

In de Regionale structuurvisie¹³ is voor de Beemster het beleid gericht op instandhouding van het authentieke en open karakter van het cultuurlandschap met een accent op schaalvergroting. Planologische rust houdt de landbouw in de droogmakerijen in de benen. Verder is er aandacht voor voedselproductie en meer biologische teelt. Ook is de afronding van het vierde kwadrant opgenomen als nieuwe woningbouwlocatie in het kader van 'Waterlands wonen'.

¹² <https://duurzaam.beemster.net/sites/default/files/Uitvoeringsplan%20Duurzaamheid%20Beemster%202015-2018.pdf>

¹³ <https://www.beemster.net/sites/default/files/Regiovisie%20Waterland%202040%20januari%202009.doc.pdf>

Strategische Visie Waterland 2040 *Vitaal met Karakter*

Figuur Strategische visiekaart

Hoofdpijnen voor Beemster

- Instandhouding open cultuurlandschap met aandacht voor schaalvergroting in de agrarische sector.
- Rekening houden met afronding kern Middenbeemster.

2.4.2. Economische visie en agenda Zaanstreek-Waterland (2018)

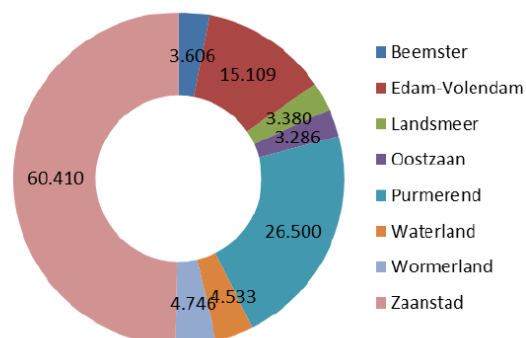
Zaanstreek-Waterland, een deelregio van de Metropoolregio Amsterdam (MRA), wil het onderscheidende profiel als “de makers van de MRA” uitbouwen en versterken.

Kenmerken Beemster

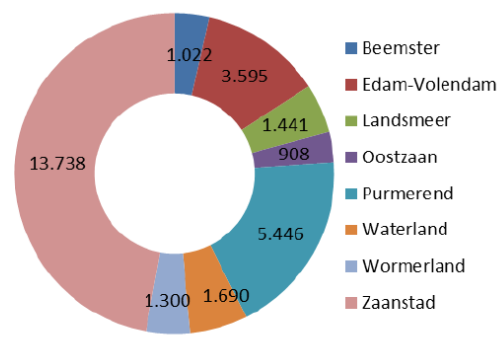
De gemeente Beemster heeft zo'n 9.000 inwoners. Er zijn in de Beemster 3.606 banen in totaal, het aandeel binnen Zaanstreek-Waterland is hiermee 3%. De agrarische sector is binnen Zaanstreek-Waterland relatief gezien erg klein met een aandeel van 1,4%, maar in de Beemster zijn – logischerwijs – relatief veel bedrijven te vinden in de landbouw. Het aandeel van agrarisch bedrijven uit de Beemster binnen Zaanstreek-Waterland is 27% en dat is 9 maal groter dan gemiddeld in Zaanstreek-Waterland. Voorbeelden van prominente bedrijven zijn CONO (kaas) en Van 't Hek (funderingsbedrijf).

De totale werkgelegenheid is in 2016 ten opzichte van 2007 met 4% gegroeid. De sectoren vervoer en opslag en zakelijke dienstverlening kennen beiden in 2016 de grootste relatieve daling in werkgelegenheid ten opzichte van 2007, met respectievelijk 74% (daling van 373 banen t.o.v. 502 in 2017) en 47%. De sectoren gezondheidszorg en groot- en detailhandel zijn het hardste gestegen, met respectievelijk 66% (van 313 naar 520) en 32% (515 naar 682).

Figuur 1: Werkgelegenheid

Figuur 2: Aantal vestigingen

Bron: LISA, 2016

Toeristische hotspots

Binnen Zaanstreek-Waterland is toerisme relatief groot in Waterland, Edam-Volendam, Zaanstad en de Beemster. Dit vanwege de toeristische hotspots Volendam, Marken, de Zaanse Schans en – voor het gehele gebied - het aantrekkelijke landschap, industrieel erfgoed en de goede routenetwerken voor fietsen, varen en wandelen. De regio richt zich primair op de binnenlandse bezoeker en daarnaast op de nabije buitenlandse markten Belgen en Duitsers. Hierbinnen richt Zaanstreek-Waterland zich met name op de doelgroep ouderen vanwege het (kwaliteit)verblijfstoerisme. Ouderen zijn vooral geïnteresseerd in het landschap en de cultuurhistorie en hebben een relatief hoog bestedingsniveau. Desalniettemin is het aandeel buitenlandse bezoekers in de regio ook groot en neemt – vanwege de toeristische druk op Amsterdam en spreiding binnen de regio - dat toe. Met name Volendam, Marken en de Zaanse Schans ervaren de stijgende toeristische druk. Binnen de MRA wordt gekeken naar het rebranden van de regio, wat de aantrekkingskracht van de regio rondom Amsterdam moet vergroten en moet leiden tot een betere toeristische spreiding over de regio (o.a. via Amsterdam bezoeken Holland zien en HollandCity). Zo valt het gebied ook onder de noemer 'Old Holland' van Amsterdam Marketing (de marketing-organisatie achter 'I Amsterdam'). De buitenlandse bezoeker, met name in de leisure leefstijlen 'ingetogen aqua' en 'rustig groen' vormen voor Zaanstreek-Waterland een aantrekkelijke groeiemarkt.

Toeristische trekkers van de gemeente Beemster zijn: werelderfgoed Beemster, Stelling van Amsterdam, agrarisch landschap.

Het landschap, waarvan de agrarische sector een belangrijke drager is, vormt een aantrekkelijke basis voor tal van recreatieve activiteiten. Overigens zit er wel enige spanning tussen de groei van toerisme enerzijds en de eveneens belangrijke agrarische bedrijvigheid anderzijds.

Als onderscheidende karakteristiek zet deze visie in op: het versterken en uitbouwen van het onderscheidende profiel van Zaanstreek-Waterland als "de makers van de MRA" in combinatie met het benutten van haar sterke landschap en potentie voor interessante verstedelijking voor het aantrekken van talent en het uitbouwen van toerisme en recreatie. Maken wordt hierin breed opgevat en loopt van landbouw/ Agri Food, bouw, industrie – inclusief moderne, duurzame smart industry – en ICT-producten en -diensten. Het omvat dus ook kennisintensieve, innovatieve en duurzame/circulaire maakindustrie en diensten.

Doelen

Het sterker maken van de sectoren/clusters waar Zaanstreek-Waterland onderscheidend in is:

- industrie: smart industry;
- bouw: woningbouwopgave MRA plus verduurzaming woningvoorraad;

- Agri Food, van primaire productie tot verwerking, lokale consumptie (stad-land-relatie) en distributie.

Het inzetten en aanhaken op sterke trends

- voortgaande digitalisering en ICT: moderne en kennisintensieve makers als aanvulling op de andere sterke maaksectoren;
- verduurzaming en circulaire economie, met bijzondere aandacht voor de kansen voor de sterke sectoren in Zaanstreek-Waterland;
- de groei van het toerisme.

Het streven naar een goede aansluiting tussen arbeidsmarkt en onderwijs, waarbij de gemeenten de dialoog tussen bedrijfsleven, onderwijsaanbieders en overheden mede vormgeven.

Het benutten van de kracht van de MRA, bijvoorbeeld in de vorm van:

- het aanhaken op de kenniscentra van de MRA, waaronder de universiteiten (UvA, VU, AMS) en diverse researchorganisaties, onder meer in de zorg;
- intensiever samenwerken met de arbeidsmarkt van de MRA;
- het benutten van de kracht van het merk Amsterdam in de acquisitie van (in-ter)nationale bedrijvigheid in aansluiting op het profiel van Zaanstreek-Waterland alsmede waar het de toeristische aantrekkingskracht betreft;
- het bieden van ruimte aan uit te plaatsen bedrijven uit Amsterdam;
- actief participeren in de Amsterdam Economic Board.

Het creëren van onderscheidende woonmilieus ter versterking aantrekkingskracht op hoger opgeleiden voor Zaanstreek-Waterland zelf en het faciliteren van talent voor de MRA.

Het aantrekkelijke landschap en de kracht van trekkers als Volendam, Marken en Zaanse Schans benutten voor versterking van recreatie & toerisme en als extra kwaliteit voor het vestigingsklimaat voor bedrijven en inwoners

- ook in toerisme is er ruimte om het 'makers'-beeld te benutten en uit te dragen, bijvoorbeeld door het benutten van aanwezige industrieel en cultuurhistorisch erfgoed (polders, molens, industrieel erfgoed, werelderfgoederen, handelsstadjes, etc);
- werken aan meer bekendheid, meer bezoekers en een betere spreiding van bezoekers in plaats en tijd, langere verblijfsduur, meer bestedingen en groei van werkgelegenheid;
- spreiden van toeristische druk op Amsterdam (niet primaire doelgroep), als recreatieve tuin van Amsterdam;
- het benutten van de potenties van het havengebied en van waterrecreatie.

Het verbeteren en op peil houden van de bereikbaarheid

- voor wonen en werken, bijvoorbeeld om voor werkzoekenden uit Zaanstreek-Waterland, relatief dichtbij binnen de MRA (Schiphol, Zuidas, centrum van Amsterdam of het Westelijk Havengebied) werk te vinden.
- alsook voor de bezoekers van Zaanstreek-Waterland.

Innovatie is een belangrijke 'driver' achter economische groei. Juist in 'maak'-bedrijven, waar Zaanstreek-Waterland sterk in is, is innovatie van belang. Zaanstreek-Waterland wil het innovatieproces in de sterke sectoren – bouw, Agri Food en ICT – aanjagen door samenwerking onderling en met kennisinstellingen te bevorderen en een innovatieagenda opstellen voor deze sectoren. De sector Agri Food wordt in de actie onder dit thema als eerste opgepakt. In Zaanstad is hierbij vooral de voedselverwerking relevant, maar in de meer landelijke gemeenten vormt juist de agrarische bedrijvigheid een belangrijk onderdeel van het Agri Food cluster.

Oprichten Agri Food agenda Zaanstreek-Waterland

Samen met het Ministerie van Economische Zaken en Greenport Noord-Holland Noord (Greenport NHN) is Zaanstad bezig om een MRA-agenda Food te formuleren. Hiermee wordt aangesloten op de challenges van de Amsterdam Economic Board: zo worden roadmaps opgesteld (health & circulair

economy) die worden uitgewerkt in onderzoeksprogramma's en projecten (talent voor de toekomst & mobility). Zaanstreek-Waterland wil hierop goed zijn aangehaakt en neemt het voortouw in de op te richten voedselagenda. De foodsector moet hierbij breed worden genomen: niet alleen de voedselverwerking en primaire productie behoort tot de afbakening, ook visserij en visverwerking, zuivel, kaas en akkerbouw behoort hiertoe. Daarmee wordt de foodagenda relevant voor alle gemeenten in Zaanstreek-Waterland. De agrarische sector speelt een belangrijke rol in deze actie. Boerenorganisaties worden betrokken bij het opstellen van de foodagenda. Er komt een programmabureau dat bedrijven in contact brengt met onderzoekinstellingen met als doel innovatie aan te jagen. Zaanstreek-Waterland vormt samen met de Greenport NHN en Seed Valley een sterk foodcluster.

Hoofdpijnen voor Beemster

- Beemster valt economisch op. De agrarische sector is binnen Zaanstreek-Waterland relatief gezien erg klein maar in de Beemster zijn juist relatief veel bedrijven te vinden in de landbouw.
- Beemster kan een belangrijke rol vervullen in Agri Food, van primaire productie tot verwerking, lokale consumptie (stad-land-relatie) en distributie. Werk mee aan de Foodagenda om te komen tot een sterk foodcluster.
- Haak aan op de kenniscentra in de MRA.
- Benut de kracht van het merk Amsterdam en Zaanstreek-Waterland voor de toeristische aantrekkingskracht.

2.4.3. Programma Voedsel Verbindt (2019, niet bindend)

Voedsel Verbindt is een samenwerkingsverband van verschillende organisaties¹⁴ die het voedselnetwerk in de Metropoolregio Amsterdam en omliggende agrarische gebieden wil versterken. Met als doel de regio meer robuust, duurzaam en gezond te maken.

Het is een activerend platform dat een overzicht biedt van relevante Agri & Food initiatieven, ontwikkelingen, projecten en partijen uit de regio. Er zijn al veel initiatieven gericht op een beter voedselsysteem in de Metropoolregio Amsterdam en omliggende agrarische gebieden. Maar hoe zorg je ervoor dat we nog meer en sneller vooruitgang boeken? Het platform heeft de overtuiging dat we versnellen als meer partijen betrokken worden, elkaar weten te vinden, kennis en ervaring delen en waar mogelijk samenwerken.

Doel is een duurzaam, regionaal en circulair voedselsysteem. Voedsel Verbindt biedt overzicht, agendeert, activeert én verbindt. Met als resultaat een robuuste en gezonde Metropoolregio Amsterdam en omliggende agrarische gebieden.

Thema's

1. Onze circulaire voedsel-economie: Overgebleven brood naar de voedselbank, sinaasappelschillen als grondstof voor zeep of niet-eetbare delen van suikerbieten gebruiken in de chemiesector. Wat onvermijdbaar is zetten we om in groene brandstoffen als groengas en warmte voor de energietransitie en rijke compost voor gezonde landbouwbodems. In een circulaire voedsleconomie zetten we grondstoffen maximaal in, kiezen we vaker voor hergebruik en voorkomen we zoveel mogelijk voedselverspilling.
2. Gezond eten is gezond leven: In de regio heeft bijna de helft van de volwassenen overgewicht en in de binnensteden zelfs 1 op de 5 kinderen. Dit heeft ernstige gevolgen voor ieders gezondheid, op korte en lange termijn. Gezond en duurzaam eten is dus belangrijk voor onze eigen gezondheid – en ook voor die van de planeet.

¹⁴ de provincie Flevoland, provincie Noord-Holland, gemeente Zaanstad en Rabobank, gemeente Almere, gemeente Beemster, gemeente Purmerend, LTO Noord, Greenport Noord-Holland Noord, Foodcouncil MRA, Inholland, VU Amsterdam, Amsterdam Green Campus, Meerlanden Holding N.V., Amsterdam Institute for Advanced Metropolitan Solutions, Hogeschool van Amsterdam, Aeres Hogeschool, Anmec en het Slow Food Youth Network.

3. Slimmere voedselstromen, schoner transport: Schattingen geven aan dat ongeveer 30% van alle vervoerde goederen in Nederland agri-food gerelateerd zijn. Door de groei van het aantal inwoners en van horeca, online bestellen en het aantal kleinere verkooppunten neemt de vraag naar logistiek in de agri-food sector alleen maar verder toe. Om deze groei aan te kunnen én onze regio leefbaar, veilig en bereikbaar te houden, is een logistieke systeeminnovatie nodig die we alleen door samenwerking bereiken.
4. Voedsellandschappen: voedsel uit eigen regio: We hebben de meest hoogwaardige, veilige en efficiënte voedselproductie ter wereld. Nederland is mondiaal de tweede exporteur van agrarische producten, terwijl we ook veel van onze producten importeren. Wat nu als we een gedeelte van die stroom naar het buitenland meer naar ons eigen land kunnen krijgen. Zeker belangrijk in deze tijd waar duurzaamheid zo ontzettend belangrijk is. Enerzijds moeten we hiervoor boeren en consumenten meer met elkaar in contact krijgen. Anderzijds moeten we ook goed kijken waar onze supermarkketens hun producten vandaan halen. Ons doel een voedsellandschap met duurzame bodems, goede waterkwaliteit en gevarieerde biodiversiteit.
5. Talent boeien en binden voor de voedsel-economie: Digitalisering en automatisering veranderen elke baan in onze voedsel-economie. Hoe leid je talent op voor de banen van morgen? Hoe zorg je ervoor dat ze een baan in de voedselverwerkende industrie of kas overwegen? Passende scholing, bijscholing en loopbaanplanning zijn superbelangrijk. Alleen dan kunnen we de vele openstaande vacatures invullen en ervoor zorgen dat jongeren kiezen voor een lange loopbaan in de sector én huidige medewerkers behouden blijven.
6. Leren van eigen data: We gaan data binnen het netwerk beter delen en benutten. Dat versnelt de ontwikkeling van een robuust en duurzaam regionaal voedselsysteem. Dit is een voorwaarde voor alle ambities, plannen en projecten die nu en de komende jaren plaatsvinden binnen de scope van Voedsel Verbindt.

De beleidsmatige koers moet nog worden uitgewerkt.

Hoofdpijnen voor Beemster

De Beemster heeft van oudsher een belangrijke rol in de voedselproductie. Voor Beemster zijn alle speerpunten relevant om die positie te behouden en een voorbeeldfunctie te vervullen:

- naar een circulaire voedsel-economie: ontwikkeling van een robuust en duurzaam regionaal voedselsysteem.
- stimuleer gezond eten.
- ontwikkeling naar voedsellandschappen met voedsel uit eigen regio.
- talent boeien en binden voor de voedsel-economie: onder andere door passende scholing, bijscholing en loopbaanplanning.
- Er is een concept uitvoeringsagenda die aangeeft met welke concrete zaken het platform vanuit de zes invalshoeken aan de slag gaat (nog niet openbaar).

2.4.4. Manifest Landbouw en Landschap in de Metropoolregio Amsterdam (2018, niet bindend)

Dit manifest¹⁵ is een gezamenlijke uitgave van LTO Noord, Regio West, Vereniging voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer Water, Land & Dijken, CONO Kaasmakers en Royal FrieslandCampina.

De Metropoolregio herbergt unieke landschappen, die voor een belangrijk deel door boeren worden beheerd. Die landschappen willen de partijen koesteren en versterken, zodanig dat het 'levende' landschappen blijven. Dit manifest geeft handvatten voor versterking van de bijzondere betekenis voor economie en ecologie. Sterkere prikkels voor 'natuurinclusieve' landbouw steunen ondernemers in het maken van groenere bedrijfsbeslissingen. Daarmee gaat de Metropoolregio een blijvend fraaie toekomst tegemoet voor ondernemers, recreanten en natuurbeschermers.

¹⁵ <https://cdn.nieuws.nl/media/sites/389/2019/01/15131346/MRAManifest-mei-2018.pdf>

Doel is een duurzame toekomst voor veehouderij en akkerbouw.

Waar staan we in 2040

Het landelijk gebied vormt - nog steeds - een hoog gewaardeerd onderdeel van de Metropoolregio. De landbouw is vitaal en er is voldoende bedrijfsovername. Hij produceert nog wel ook voor de wereldmarkt, maar in toenemende mate voor de lokale markt. De bedrijven produceren meer eiwitgewassen, waardoor de soja-importen zijn teruggedrongen. De veehouderij is grondgebonden en overal lopen de koeien buiten.

Door een versterkte inzet op 'natuurinclusieve landbouw' is de biodiversiteit op landbouwgrond toegenomen. In nauwe samenwerking tussen landbouw en natuurbescherming is de achteruitgang van de weidevogels tot staan gebracht.

Biodiversiteit, bodem en water

De sloten en slootkanten bloeien, de akkerbouwgebieden zoemen weer van de insecten door natuurvriendelijk beheer van akkerranden, bermen en dijken. Bodemdaling en CO₂-emissie worden beperkt door een door een sterke inzet op duurzaam grasland, onderwaterdrainage en plaatselijk 'natte landbouw'. De akkerbouw gaat zorgvuldig met zijn bodem om (minder grondbewerking, verhogen organische-stofgehalte), maar past zich in Flevoland tegelijk aan een dalende bodem en vochtiger omstandigheden aan.

De waterkwaliteit is sterk verbeterd en waar nodig wordt waterbergingscapaciteit gecreëerd. De gemeenten zijn terughoudend in het plannen van extra bebouwing in het landelijk gebied. Door een uitgekiend beleid van zonering en ontsluiting ontvangt het gebied een grotere stroom recreanten en toeristen, die in toenemende mate ook bijdragen aan de gebiedseconomie.

Stimulansen voor groen ondernemerschap

De maatschappelijke waardering voor het gebied is verder toegenomen. Die waardering is - deels via de markt, deels via de overheid - vertaald in adequate prikkels voor 'groen ondernemerschap', waardoor de levering van groene diensten concurrerend is geworden met voedselproductie. Daarbij zijn bovenwettelijke wensen consequent vertaald in aantrekkelijke(r) verdienmodellen: voor natuur- en landschapsbeheer, voor koolstofopslag, voor boeren met hoger peil, voor schoon water, voor duurzame energie en voor recreatie en toerisme. Een groeiend deel van die verdien capaciteit komt uit de markt: de keten betaalt in toenemende mate voor maatschappelijke prestaties, steeds vaker ook door regionale vermarkting van producten uit de Metropoolregio.

Synergie tussen overheid en markt

De markt zorgt voor een solide 'basiskwaliteit' van het landelijk gebied, de overheid betaalt voor collectieve waarden die niet door marktwerking kunnen worden versterkt.

Overheid en keten stimuleren bovendien productinnovatie, marktinnovatie en 'groene' innovatie. Zo werken sector, politiek, markt en maatschappij constructief samen om de ambities werkelijkheid te laten worden. Door een uitgekiende combinatie van private en publieke stimulansen en duurzame koppelingen tussen landschap en ondernemerschap is in 2040 een solide economische basis ontstaan voor een regio die zijn internationale allure verder heeft versterkt.

De uitdagingen en doelen

De koe in de wei, de akkerbouw duurzamer

- verhogen van het reeds hoge aandeel weidegang. Het streven is: alle koeien in de wei;
- koesteren en versterken van de grondgebondenheid van bedrijven: de balans tussen voer- en mestproductie wordt - zowel op bedrijfs- als gebiedsniveau - verder versterkt. Daartoe wordt de samenwerking tussen veehouderij en akkerbouw (nu nog sterk gescheiden werelden) bevorderd, zodanig dat een "gemengd bedrijf op MRA-niveau" ontstaat. Ook de kwaliteit van de geproduceerde mest wordt verbeterd; zo wordt sterker ingezet op de productie van stromest (gunstig voor de bodem en op grasland bovendien gunstig voor weidevogels. Grondgebondenheid vormt een sterke maatschappelijke troef van het gebied;

- sterker inzetten op ‘dubbelslagen’ zoals kringlooplandbouw, waarbij kostenbesparing samengaat met emissieverlaging;
- betere benutting van organische reststromen, zoals maaisel uit natuurgebieden en van bermen en dijken;
- drastisch terugdringen van soja-importen uit andere werelddelen. Langs twee sporen: betere benutting van zelf geproduceerd eiwit en betrekken van eiwitgewassen uit de directe omgeving (andere delen van Nederland, buurlanden). Teelt van eiwitgewassen (anders dan gras) in de graslandgebieden van de MRA zelf staat op gespannen voet met de landschappelijke kwaliteit;
- de akkerbouw verbruikt aanzienlijk minder én minder schadelijke bestrijdingsmiddelen, en levert een substantiële bijdrage aan koolstofopslag door verhoging van het organischestofgehalte.

Wat is hier voor nodig?

- Verhoging van de weidemelktoeslag en uitbreiding van het werk van de bestaande ‘weidecoaches’. Deze sporen zijn effectief gebleken om de koe in de wei te houden en zelfs niet-weiders weer tot weiden aan te zetten.
- Verbeteren van de verkaveling door kavelruilprojecten (bevorderen werk Stivas). Een betere verkaveling zorgt voor kostenbesparing en komt de weidegang ten goede.
- Het areaal landbouwgrond binnen de MRA blijft zoveel mogelijk behouden. Dit is een belangrijke randvoorwaarde om de landbouw grondgebonden te houden en extensief waar hij nu extensief is, zoals in de veenweiden.
- Het grondbeleid van provincies, gemeenten en natuurorganisaties wordt selectiever gericht op grondgebonden bedrijven. Gronduitgifte gebeurt op basis van duurzame (minimaal zesjarige) overeenkomsten.
- De bestaande studiegroepen kringlooplandbouw worden uitgebreid en er komt een stimulerend beloningssysteem voor bovenwettelijke milieuprestaties.
- De overheid zet sterker in op (financiële) stimulansen voor samenwerking tussen akkerbouw en veehouderij (bijv. een pilot “gemend bedrijf op gebiedsniveau”), op innovaties voor een hogere eiwitbenutting uit gras, op stimulering van eiwitgewassen in delen van de MRA die zich daarvoor lenen en op de productie van stromest.
- De overheid scheidt in de mestwetgeving betere mogelijkheden om overige organische meststoffen (reststromen) uit te rijden op landbouwgrond.
- De overheid scheidt de regelingstechnische barrières (toelatingsbeleid) voor toepassing van ‘groenere middelen’ in de akker- en tuinbouw.

Een vitaal landschap van hoge kwaliteit

De boeren willen graag inzet plegen om het landschap te beheren en te versterken.

Om open landschap (cruciaal voor weidevogels) open te houden, om de koe in de wei te houden, om uniek vaarland te blijven beheren en om eeuwenoude verkavelingspatronen in droogmakerijen en veenweidegebieden te handhaven en grasland langjariger in stand te houden. Elk gebied heeft daarbij zijn eigen mogelijkheden voor landschapsversterking. Cruciaal daarbij: het landschap moet wel ‘levend’ blijven en er moet soms geld bij.

Wat is hier voor nodig

- In graslandgebieden, met name de veenweiden, wordt sterker ingezet op behoud van langjarig grasland. Dit is ook van groot belang voor bodem en klimaat. Overheid en keten zetten hiervoor een adequaat financieringsmechanisme op.
- De gemeenten zijn zeer terughoudend en selectief in het toekennen van extra bebouwing in het buitengebied. Ruimte voor extra bebouwing wordt vooral gezocht binnen de bebouwde kom en in de minst kwetsbare delen van het buitengebied.
- De financiering van landschappen is al jaren een ondergeschoven kindje. Dit terwijl er veel studies zijn die aantonen dat het beheer van het veenweidelandschap duur is. In sommige delen van de Metropoolregio (Vechtstreek, Waterland) zijn wel landschapsfondsen opgericht, maar die bevatten een fractie van wat er nodig is om het landschap duurzaam te beheren. Daarom juichen we het idee toe van een MRA-breed landschapsfonds.

- Dat fonds wordt niet alleen gevuld met de opbrengsten uit 'schadecompensatie', maar ook met een groter deel van de opbrengsten uit toeristenbelasting en OZB. De Metropoolregio is het uitgelezen samenwerkingsverband om zulke ideeën in praktijk te brengen.

Nieuwe impulsen voor biodiversiteit

- De achteruitgang van de weidevogels wordt omgebogen naar stabilisatie of zelfs groei. De afstemming van weidevogelbeheer binnen en buiten natuurgebieden wordt verbeterd.
- In de akkerbouw streven we naar pakweg 7% 'groenblauwe dooradering': ecologische verbindingen voor plant en dier in de vorm van natuurvriendelijke beheerde akkerranden, bermen en dijken.
- In de graslandgebieden wordt een vergelijkbaar potentieel aan ecologische verbindingen in en langs waterlopen benut. Hiermee wordt niet alleen de biodiversiteit versterkt, maar ook de waterkwaliteit verbeterd. Daarmee voldoet de Metropoolregio beter aan de eisen van de Kaderrichtlijn water.
- Daartoe wordt de animo voor agrarisch en particulier natuurbeheer vergroot, komen er aantrekkelijker afspraken voor duurzaam boerenbeheer van natuurgebieden en komen er meer prikkels voor concrete natuurresultaten.

Wat is hier voor nodig

- Voor de weidevogels komt er een groter accent op maatregelen als kruidenrijk grasland en plasdras, worden predatieverliezen verminderd (op basis van gedegen predatiebeheerplannen) en vindt een betere afstemming van beheer plaats met terreinbeheerders.
- De provinciale begrenzing en de budgetten voor natuur in de akkerbouw worden vernieuwd met het oog op een effectieve groenblauwe dooradering. Het budget voor groenblauwe dooradering in graslandgebieden wordt verhoogd. Daartoe wordt ook het beheer aangepast van onderdelen van de groenblauwe dooradering waarvoor andere partijen zoals gemeenten en waterschappen verantwoordelijk zijn (bijv. bermen, dijken, kaden).
- Er komt een drastische vernieuwing van het beheerinstrumentarium:
 - de contracten- en vergoedingensystematiek van het agrarisch natuurbeheer wordt vernieuwd. Er worden sterkere resultaatprikkels ingebouwd en de verdiencapaciteit wordt vergroot door het loslaten van het principe dat alleen opbrengstderiving mag worden gecompenseerd. Er komen mogelijkheden (via het agrarisch natuurbeheer of via kwalitatieve verplichtingen) voor langjarige beheerovereenkomsten;
 - particulier natuurbeheer wordt weer aantrekkelijker en daarmee populairder gemaakt door een hoger percentage van de grondwaardedaling uit te betalen. Zo kan het Nationaal Natuurnetwerk (NNN) sneller worden voltooid;
 - boerenbeheer van natuurgebied (zoals dat in de MRA op vele duizenden hectares plaatsvindt) krijgt een veel duurzamer karakter. Er komen overall zesjarige contracten die het boeren mogelijk maken om hun bedrijf op een meer natuurgerichte leest te schoeien. Anders dan nu komt een deel van de beheervergoeding voortaan bij de boer terecht. Zo ontstaat een beter verdienmodel voor natuurbeherende bedrijven;
- Er komt een operationeel beleid voor natuurinclusieve landbouw, dat naast 'zichtbare' natuur ook zaken als bodemleven en genetische diversiteit omvat. Dat wil zeggen: het begrip wordt van een werkbare definitie voorzien en het beleid van overheden (EU, rijk, provincies) en ketenpartijen (zie hierna) wordt sterker op natuurinclusieve bedrijven gericht.
- Het beleid voor natuurcompensatie ("rood voor groen") wordt consequent en royaal toegepast voor alle activiteiten die schadelijk zijn voor de natuur. De opbrengsten komen bij voorkeur terecht in het MRA-brede landschapsfonds.
- De zuivelbedrijven breiden de verdiencapaciteit uit natuurbeheer uit. Natuurbeheer wordt niet alleen een verplicht onderdeel van de duurzaamheidsprotocollen, maar levert ook een substantiële meerprijs op. Daarnaast wordt versterkt ingezet op regionale vermarkting van 'natuurzuivel', zoals recent (met steun van FrieslandCampina) is gebeurd in Amstelland.
- Voor de akkerbouw, waar sectorinitiatieven met betrekking tot biodiversiteit nog pril zijn (bijv. Stichting Veldleeuwerik), zet de keten biodiversiteit hoger in het vaandel.

Minder bodemdaling en CO2, betere waterkwaliteit

- bodemdaling en CO2-emissie uit veengrond worden drastisch gereduceerd. De bodemdaling is in 2040 minimaal 50% minder dan hij zou zijn geweest bij ongewijzigd beleid, c.q. zonder praktijkmaatregelen. De inzet van die maatregelen (blijvend grasland, onderwaterdrainage, 'natte landbouw') verschilt per gebied;
- daarnaast zet de veehouderij in op maximale reductie van methaanemissies, landelijk gezien een tweemaal zo grote 'boosdoener' als de CO2-emissie uit veenbodems. Recent startte hiertoe in West-Nederland de Proeftuin Methaan;
- de akkerbouw zet volop in op vastlegging van koolstof in de bodem en verbetering van bodemkwaliteit (structuur, organische-stofgehalte) in zijn algemeenheid;
- een sterke impuls voor afzet in de regio. Ook dit levert een belangrijke bijdrage aan emissiebeperking (minder transport);
- veehouderij en akkerbouw versterken hun inzet voor een betere waterkwaliteit, zodat straks overal wordt voldaan aan de eisen van Nitraatrichtlijn en Kaderrichtlijn water.

Wat is hier voor nodig

- In de akkerbouw komen betere stimulansen voor maatregelen om koolstofemissie te beperken en koolstofvastlegging te bevorderen. Er komen aantrekkelijke beloningen voor bijv. het toepassen van niet-kerende grondbewerking en het verhogen van het organische-stofgehalte. Bodemcoaches kunnen hier - net als trouwens in andere gebieden - zegenrijk werk doen.
- Er wordt een effectief beloningssysteem van carbon credits geïntroduceerd, waarbij de betalingen aanzienlijk hoger liggen dan nu. Dit systeem kan privaat of publiek-privaat worden vormgegeven, waarbij andere sectoren betalen voor koolstofopslag in landbouwgrond. Met alle scheepvaart en luchtvaart binnen de MRA-grenzen zijn de potentiële betalende partijen in de directe omgeving aanwezig. Inspiratie kan worden gehaald uit systemen in Oostenrijk en Australië, of uit Duitse veenweidecertificaten voor de particuliere markt (Moor-Klima-Milch). De provincie Friesland experimenteert hiermee nu als eerste (pilotproject Valuta uit Veen), maar introductie in de MRA ligt eigenlijk veel meer voor de hand.
- Er komen steviger impulsen voor het verbeteren van de waterkwaliteit. Twee prioriteiten daarbij:
 - beperken van oeverafslag in het veenweidegebied. Hier zijn al vele hectares land afgebrokkeld en als bagger in het water beland. Stevige oevers (bijv. natuurvriendelijke oevers) dienen de waterkwaliteit en de instandhouding van het cultuurlandschap en beperken de baggeropgave;
 - aanleg van bufferzones langs waterlopen. Deze zijn met name in de akkerbouw zeer effectief. Ze kunnen hier uitstekend worden gecombineerd met groenblauwe dooradering maar ze kunnen - in een goedkopere variant - ook als zelfstandige rand worden aangelegd.

Stad en land nog beter verbinden.

Een tijdlang waren stad en land van elkaar vervreemd. Daarin is een belangrijke kentering gaande. Amsterdam heeft het belang van regionaal en duurzaam geproduceerd voedsel herontdekt. Een streekproduct als de Beemsterkaas is een internationaal succes geworden.

- een zo klein mogelijke, zeer selectieve en 'geleide' implementatie van de bouwopgave in het landelijk gebied;
- een betere geleiding van recreatie en toerisme en een groter 'rendement' van gebiedsbezoek voor landbouw en landschap;
- stevige inzet op afzet van MRA-producten in de Metropoolregio (korte ketens);
- meer en structurele(re) stimulansen voor vormen van verbrede landbouw zoals stadslandbouw, logies bij de boer en boerderijeducatie.

Wat is hier voor nodig

- De overheden zetten primair in op verdichting en concentratie van extra bebouwing binnen de bebouwde kom. Is bouwen in het landelijk gebied onontkoombaar, dan bepalen zij zorgvuldig hoeveel van de extra bouwopgave buiten de bestaande bebouwing terecht komt en wáár die dan

terecht komt. Er komt een duidelijke zonering, zodat speculatie met toekomstige bouwgrond tot een minimum wordt beperkt.

- Een scherp onderscheid (incl. ruimtelijke zonering) tussen massatoerisme, dat zich bij voorkeur snel naar de toeristische hotspots verplaatst, en kleinschalig toerisme en natuurrecreatie. Het massatoerisme draagt sterker bij aan het landschap door een groter deel van de toeristenbelasting ten goede te laten komen aan landschap. De landbouw speelt nog sterker dan nu in op de kleinschaliger vormen van toerisme en recreatie (logies, huisverkoop etc.).
- De ketenpartijen zetten sterker in op korte ketens: afzet van MRA-voedsel in de MRAregio. Niet per se als gecertificeerd streekproduct, maar gewoon als product van regionale herkomst. Vanuit de markt is hiernaar een duidelijke vraag, gezien de opkomst in en rond de steden van diverse soorten 'landwinkels'. Voor de zuivel betekent dit aparte productielijnen zoals CONO met Beemsterkaas en Amstelland waar (met steun van FrieslandCampina) onlangs 'weidevogelmelk' in de markt is gezet. Er komen nieuwe impulsen voor Waterlandvlees en andere regionale producten. De Food Council, die nu nog in de kinderschoenen staat, kan hier wellicht verbindingen leggen.
- De gemeentelijke budgetten voor boerderijeducatie, die nu veelal incidenteel en bescheiden zijn, worden structureel en stevig. Er wordt een eenduidige keuze gemaakt om deze neventak professioneel te organiseren met een professionele betaling aan de agrariër. Daarbij hoort ook een uitbreiding van het aanbod (vooral in termen van lesmateriaal) aan middelbare scholen. Het aanbod aan 'bezoekboerderijen' is al in ruime mate aanwezig.

Het MRA-landschap als energielandschap

- De landbouw in de Metropoolregio is in 2040 energieneutraal, minimaal voor het directe energieverbruik. De ontwikkeling naar een geringer energieverbruik wordt onverkort voortgezet en er wordt volop ingezet op productie van duurzame energie, vooral zonne-energie. Streven is dat in 2040 minimaal 80% van het geschikte agrarisch dakoppervlak is bedekt met zonnepanelen.
- Hoewel projectontwikkelaars hiervoor hoge bedragen bieden, vinden wij zonneparken op landbouwgrond een ongewenste nevenverdienste voor de landbouw, die op veel plekken in de Metropoolregio op gespannen voet staat met ons landschappelijk streefbeeld.
- Zonneparken kunnen hooguit - in een kleinschalige uitvoering – een plek krijgen op plaatsen waar dat het landschap niet aantast. Wel wordt innovatie gestimuleerd die combinaties van landbouw en zonnepanelen kan opleveren met een kleiner landschappelijk effect.

Wat is hier voor nodig

- De stimuleringsregelingen voor duurzame energie worden voortgezet; voorlichting en bedrijfsadvies worden geïntensiveerd. Wellicht kan het werk van de Amsterdamse Zoncoalitie (doel: 1 miljoen zonnepanelen op de Amsterdamse daken) worden uitgebreid naar de gehele Metropoolregio.
- Aanvragen voor grondgebonden zonneparken worden zeer kritisch beoordeeld en alleen gehonoreerd op plekken waar het landschappelijk effect positief, gering of afwezig is (bijv. langs bestaande bebouwing).
- Het elektriciteitsnet in de MRA wordt aangepast aan grote(re) hoeveelheden geleverde stroom.
- Er wordt ingezet op innovatieve concepten die landbouw en zon kunnen combineren met een geringer landschappelijk effect.
- Er wordt geld en energie gestoken in de ontwikkeling van hoogrenderende kleine windturbines, die landschappelijk beter inpasbaar zijn.

Hoofdpijnen voor Beemster

De koe in de wei en de akkerbouw duurzamer, een vitaal landschap van hoge kwaliteit, minder bodemdaling en CO₂, betere waterkwaliteit, stad en land beter verbinden, duurzame energie.

- Verhoging van de weidemelktoeslag en uitbreiding van het werk van de bestaande 'weidecoaches'.
- Verbeteren van de verkaveling door kavelruilprojecten.
- Het areaal landbouwgrond zoveel mogelijk behouden.
- Het grondbeleid selectiever richten op grondgebonden bedrijven.
- Inzet op kringlooplandbouw.

- Sterker inzetten op samenwerking tussen akkerbouw en veehouderij, op innovaties voor een hogere eiwitbenutting uit gras, op stimulering van eiwitgewassen in delen van de MRA die zich daarvoor lenen en op de productie van stromest.
- In de mestwetgeving betere mogelijkheden bieden om overige organische meststoffen (reststromen) uit te rijden op landbouwgrond.
- Maak 'groenere middelen' in de akker- en tuinbouw mogelijk.
- Zet in op herstel van de biodiversiteit.
- Verbeter de waterkwaliteit door bufferzones langs waterlopen.
- De veehouderij zet in op maximale reductie van methaanemissies.
- Beemsterkaas is een internationaal merk.
- Breng stad en land weer dichterbij elkaar.
- Zet in op korte ketens (afzet producten in de regio).
- Geen woningbouw in het agrarisch gebied.
- Faciliteer dat de landbouw sterker in kan spelen op de kleinschaliger vormen van toerisme en recreatie (logies, huisverkoop etc.).
- Stimuleer stadslandbouw, logies bij de boer en boerderijeducatie.
- Wees voorzichtig met zonnepanelen in agrarisch gebied. Gebruik vooral de daken.
- Past het elektriciteitsnet aan.
- Maak kleine windturbines mogelijk.

2.4.5. Gebiedsaanpak Zon op Agrarische Daken (2019)

LTO Noord, provincie Noord-Holland en de gemeenten Drechterland, Beemster en Hollands Kroon hebben een samenwerkingsverklaring ondertekend voor een gebiedsaanpak zon op agrarische daken¹⁶.

Agrariërs kunnen energietransitie versnellen

De provincie Noord-Holland ziet een belangrijke rol voor de agrarische sector in het versnellen van de energietransitie. Samen met de gemeenten Drechterland, Beemster en Hollands Kroon worden agrarisch ondernemers gestimuleerd en gefaciliteerd om zonnepanelen op hun daken te laten installeren. Hiermee wordt bijgedragen aan de energietransitie zonder dat daarvoor landbouwgrond wordt opgeofferd aan zonneparken.

Energiescan

Schuren, stallen en bedrijfsgebouwen hebben grote daken en zijn uitermate geschikt om een substantiële hoeveelheid duurzame energie op te wekken. Agrariërs met plannen voor zonnepanelen op hun vastgoed kunnen een energiescan voor hun bedrijf aanvragen. LTO Noord verzorgt deze energiescans, zodat de ondernemers onafhankelijk advies krijgen over de optimale businesscase voor hun bedrijf.

Rol van netbeheerder

De lokale netbeheerder Liander en de Rabobank zijn ook betrokken. Door de investeringsplannen in zonne-energie van agrariërs in de drie gemeenten in beeld te brengen, weet netbeheerder Liander of de aansluitcapaciteit voldoende is en waar het elektriciteitsnet om aanpassing en uitbreiding vraagt.

De (on)mogelijkheden tot netaansluiting vormen in het advies een belangrijk aspect. Niet alle geïnteresseerde agrariërs zullen op korte termijn ook daadwerkelijk kunnen worden aangesloten. Over deze mogelijkheid worden de agrariërs aan de voorkant geïnformeerd. Daarmee krijgt men inzicht in de mogelijkheden op korte termijn of zij krijgen te horen wanneer het netwerk ook voor hen geschikt is om in een dergelijke project te participeren.

Het is belangrijk om wat dit betreft de verwachtingen te managen. Haalbaarheid op korte termijn is mede afhankelijk van het totaal van de benodigde capaciteit voor de ondernemer.

¹⁶ <https://www.beemster.net/content/agrarische-ondernemers-uitgenodigd-voor-informatieavond-zon-op-agrarische-daken>

In gebieden waar te weinig capaciteit is op het moment¹⁷ (een groot deel van de Beemster) zal kunnen worden aangegeven wanneer deze capaciteit wel beschikbaar zal zijn.

Geïnteresseerde particulieren die eveneens beschikken over een bedrijfspand in het buitengebied kunnen ook meedraaien in de aanpak als hiervoor een sluitende businesscase kan worden gemaakt.

Ook de Cono wordt hierbij betrokken. Zij hebben een eigen verduurzamingsopzet.

Hoofdpijnen voor Beemster

- De agrarische sector kan een grote rol spelen in de verduurzaming door plaatsing van zonnepanelen (vooral op daken).
- Het elektriciteitsnet is hier in Beemster nog niet geschikt voor.

¹⁷ <https://www.liander.nl/transportschaarste/noord-holland/driehoek-purmerend-beemster-edam>

3. Wensen, opgaven en ontwikkelingen

Om een goed beeld te krijgen van de wensen, opgaven en ontwikkelingen die spelen met betrekking tot de Beemster zijn telefonische interviews gehouden met tien belangrijke omgevingspartijen in het gebied. Deze gebiedspartijen weten bij uitstek wat er op het gebied afkomt en wat er voor een duurzame toekomst van De Beemster nodig is.

De tien interviews geven een goede eerste indruk van wat er speelt in het gebied, maar uiteraard nog geen compleet beeld. Er is bijvoorbeeld nog geen input van enkele andere gebiedspartijen en inwoners uit het gebied. Ook de gebiedskennis van de gemeente en de ambities van college en raad zijn nog niet in beeld gebracht.

De gesprekken zijn gevoerd aan de hand van de volgende hoofdvragen:

- Wat speelt er in de Beemster (trends en ontwikkelingen)?
- Wat is de stip op de horizon/wat wil de organisatie bereiken?
- Wat is daarvoor nodig en wie doet wat?

3.1. Vereniging Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer Water, Land & Dijken

Vereniging Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer Water, Land & Dijken¹⁸ is een collectief van ruim 500 boeren, 600 vrijwilligers en een groep betrokken burgers die zich inzet voor waardevolle plattelandnatuur in combinatie met agrarisch ondernemerschap.

Wat speelt er (trends en ontwikkelingen)

- De vereniging was vooral actief voor weidevogelbescherming in veenweidegebieden, maar is nu ook actief in droogmakerijen. Sinds 2014 wordt akkernatuur gestimuleerd bij akkerbouwers en hier zit groei in. De vereniging wil het liefst de veehouders hier ook bij betrekken. Maar is afhankelijk van projecten en subsidies.
- De Provincie wijst Weidevogelkerngebieden aan. De veehouderij is in de Beemster echter behoorlijk intensief.
- Zuivelketenorganisaties zijn ook bezig met agrarisch natuurbeheer. Het is goed om de veehouders hier veel meer bij te betrekken, bijvoorbeeld voor het realiseren van kruidenrijk grasland. Dicht bij de boeren staan is de kracht.
- Er is een duurzaamheidsprogramma. Het programma gaat er van uit dat de zuivelsector natuur en landschap versterkt. Cono en FrieslandCampina zijn daarbij betrokken. Ze geven een cent meer voor de melk als ze aan doelen voldoen. Doelen zijn weidegang en kringlooplandbouw. De zuivelverwerking verwacht van boeren dat ze hieraan voldoen.
- Sterke bodemdaling speelt niet in het gebied. Bij sloten in kleigrond is wel sprake van steile taluds, weinig plantengroei en afkalving, maar geen bagger.
- Als je bij het bemesten bijvoorbeeld twee meter uit de slootkant blijft, komen er minder nutriënten in het water. Dat is goed voor de waterkwaliteit en hierdoor ontstaan ook botanische weideranden. Het verschralen van de grond is goed voor de biodiversiteit.

Wat is de stip op de horizon/wat wil de organisatie bereiken

- Doel is uitbreiding van agrarisch natuurbeheer in de Beemster.

¹⁸ <https://waterlandendijken.nl/>

- Doelen voor de weidevogelgebieden zijn een betere habitat voor akkervogels en het stimuleren van de insectenrijkdom.
- Doel voor het agrarisch gebied is gezonder en meer kringloop, vooral door het grasland extensiever te beweiden en meer ruimte te geven voor grasmengsel.

Wat is daarvoor nodig en wie doet wat

- Voor de veehouderij kunnen de natuurdoelen vooral via samenwerking met zuivelorganisaties worden bereikt. Voor akkerbouw vooral via subsidies van de provincie. Er komt wel een groot projectplan voor veehouders aan. Het plan is in vergevorderd stadium, maar nog niet definitief. Laat de boeren de ambities uitspreken en ga het niet van bovenaf bedenken of opleggen.
- Agrarisch natuurbeheer moet passen binnen de toekomstvisie van het bedrijf.
- De rekensom staat voorop bij de boer. Of een bloeiende akkerrand wordt ingezaaid is afhankelijk van wat hij op dat moment wil met het perceel. Biodiversiteit is wel belangrijk, maar als opbrengst voor bepaald gewas goed is, dan zullen ze dat eerst doen.
- Per bedrijf is geïnventariseerd en samen bekeken wat het bedrijf al doet en wat het bedrijf al doet en wat mogelijk is. Boeren moeten niet meedoen, het is vrijwillig.

3.2. Stichting Plattelandsvernieuwing Beemster

Cono¹⁹ wil het beste voor boeren en koeien. Om haar boeren een eerlijke melkprijs te kunnen uitbetalen maken ze de lekkerste kaas op de beste manier. Op haar eigen ambachtelijke wijze, met echte aandacht voor mens, dier en milieu.

Wat speelt er (trends en ontwikkelingen)

- Cono maakt Beemster kaas. De kaasmakerij is goed ingepast in het landschap. Cono voelt zich verbonden met de polder. Andersom kan Beemster ook niet zonder Cono.
- Ongeveer 440 melkveehouders zijn lid van de coöperatie. Ze zitten voor een groot deel in Noord-Holland (ca 360). In de Beemster zitten circa 40 melkveehouders.
- Cono maakt Beemster kaas, en heeft belang bij blije boeren en blije koeien. Dat betekent dat er wel voldoende ruimte moet zijn om boer te kunnen zijn in de Beemster en dat staat onder druk. Er speelt van alles op landelijk tot gemeentelijk niveau. Er is draagvlak nodig voor transitie van de agrarische sector.
- Een extra problematiek is de UNESCO werelderfgoedstatus. Tegenwoordig worden agrariërs getoetst op Des Beemsters. Des Beemsters wordt als toetsing gebruikt en niet als richtlijn. Dat houdt ontwikkelingen tegen. Schaalvergroting, vernieuwing en renovatie is steeds moeilijker geworden. Ondernemers krijgen lastig vergunningen. Er lijkt weinig ruimte te zijn.
- Cono is altijd aan het verduurzamen en kijken waar het beter kan qua kwaliteit of duurzaamheid of meer onderscheidend.
- We moeten de doelstelling uit het RES halen. Er is discussie over zonnepanelen en wind. Zon op agrarische grond is niet wenselijk. Er is wel draagvlak voor zon op daken en kleine windturbines.
- Landschap en verduurzaming staat soms haakt op elkaar, bijvoorbeeld bij windmolens. Hoe regel je de energie en warmtetransitie in de Beemster? Hoe kan je groene energie opwekken en wat zijn de alternatieven voor gas? Cono wil vooral groene stroom inkopen bij haar leden en denkt aan kleine windturbines op boerenerven. De boeren kunnen ook stroom opwekken op de daken van de stallen.
- De toegevoegde waarde strategie van Cono is gericht op het zo goed mogelijk verwaarden van de melk. Toegevoegde waarde zit in de pijlers kwaliteit, smaak en duurzaamheid. 10 jaar geleden is het duurzaamheidsprogramma geïntroduceerd. De markt is nu klaar voor duurzaamheid: gezonder, kringlooplandbouw, agrarisch natuurbeheer, etc.
- De grondprijzen zijn hier zeer hoog, zodat er zo veel mogelijk opbrengst uit iedere cm land gehaald moet worden. Dat staat haaks op meer kringlooplandbouw en meer agrarisch natuurbeheer.

¹⁹ <https://www.cono.nl/>

- Een aantal bedrijven heeft wel langs slootkanten bijenlinten aangelegd en daarmee is een mooie stap gezet met biodiversiteit. Bedrijven mogen meedoen, maar dat hoeft niet. Er zitten geen invasieve soorten in het grasmengsel en de bijenlinten zorgen voor een positieve blik op boeren en daarmee voor een betere verbinding. Er zijn veel positieve reacties.
- Leden bieden ook zorg, boerderijeducatie en open dagen. Cono draagt en steunt dat omdat het een basisprijler is en het draagvlak vergroot.

Wat is de stip op de horizon/wat wil de organisatie bereiken

- De ideale inrichting van de Beemster polder is de koe in de wei, natuurbeheer, open landschap en een mooie uitwisseling met akkerbouwmatig gebruik. De akkerbouwer heeft dierlijke mest nodig. Door samenwerking is er een mooie wisselwerking en geen mestoverschot.
- De Beemster moet een agrarische polder blijven met niet alleen maar hele grote agrarische bedrijven. Bedrijven hoeven niet altijd groter, er is ook ruimte nodig voor de middengroep met opvolging. Het is bovendien belangrijk om de weidegang te bewaken. Als er teveel dieren op 1 locatie komen, dan komt de weidegang in de problemen.
- Zorg voor een toekomstperspectief voor de jonge generatie boeren. Jaag de jonge generatie niet weg maar koester deze. Burgers in Beemster zijn over het algemeen positief over boeren in het gebied. Zorg voor een zo groot mogelijk draagvlak voor boeren.

Wat is daarvoor nodig en wie doet wat

- De toetsing aan het erfgoed is te stringent. Er moet ondernemersruimte overblijven. Laat ondernemers ondernemer zijn. Zet ze niet volledig vast maar zoek de middenweg.
- De huidige afspraak is om de grond van de oude kaasmakerij weer agrarische grond (gras) te maken. Cono heeft een nieuw plan waarin veel wordt afgebroken, maar het cultureel erfgoed behouden blijft. Hierin kan een kaasexperience worden gerealiseerd over de geschiedenis van kaasmaken, van kleinschalig naar huidige methode. Hiermee kan het Beemster merk worden versterkt, beleving worden toegevoegd, bezoekers worden ontvangen, en het verhaal van het werelderfgoed worden verteld. Ook zijn er ideeën voor een dakterrassas zodat je de Beemster polder in kan kijken. Recreatie en maatschappelijk gebruik neem ook toe. Een experience past goed bij recreatie.

3.3. Cono Kaasmakers

Cono²⁰ wil het beste voor boeren en koeien. Om haar boeren een eerlijke melkprijs te kunnen uitbetalen maken ze de lekkerste kaas op de beste manier. Op haar eigen ambachtelijke wijze, met echte aandacht voor mens, dier en milieu.

Wat speelt er (trends en ontwikkelingen)

- Cono maakt Beemster kaas. De kaasmakerij is goed ingepast in het landschap. Cono voelt zich verbonden met de polder. Andersom kan Beemster kan ook niet zonder Cono.
- Ongeveer 440 melkveehouders zijn lid van de coöperatie. Ze zitten voor een groot deel in Noord-Holland (ca 360). In de Beemster zitten circa 40 melkveehouders.
- Cono maakt Beemster kaas, en heeft belang bij blijve boeren en blijve koeien. Dat betekent dat er wel voldoende ruimte moet zijn om boer te kunnen zijn in de Beemster en dat staat onder druk. Er speelt van alles op landelijk tot gemeentelijk niveau. Er is draagvlak nodig voor transitie van de agrarische sector.
- Een extra problematiek is de UNESCO werelderfgoedstatus. Tegenwoordig worden agrariërs getoetst op Des Beemsters. Des Beemsters wordt als toetsing gebruikt en niet als richtlijn. Dat houdt ontwikkelingen tegen. Schaalvergroting, vernieuwing en renovatie is steeds moeilijker geworden. Ondernemers krijgen lastig vergunningen. Er lijkt weinig ruimte te zijn.
- Cono is altijd aan het verduurzamen en kijken waar het beter kan qua kwaliteit of duurzaamheid of meer onderscheidend.

²⁰ <https://www.cono.nl/>

- We moeten de doelstelling uit het RES halen. Er is discussie over zonnepanelen en wind. Zon op agrarische grond is niet wenselijk. Er is wel draagvlak voor zon op daken en kleine windturbines.
- Landschap en verduurzaming staat soms haakt op elkaar, bijvoorbeeld bij windmolens. Hoe regel je de energie en warmtetransitie in de Beemster? Hoe kan je groene energie opwekken en wat zijn de alternatieven voor gas? Cono wil vooral groene stroom inkopen bij haar leden en denkt aan kleine windturbines op boerenerven. De boeren kunnen ook stroom opwekken op de daken van de stallen.
- De toegevoegde waarde strategie van Cono is gericht op het zo goed mogelijk verwaarden van de melk. Toegevoegde waarde zit in de pijlers kwaliteit, smaak en duurzaamheid. 10 jaar geleden is het duurzaamheidsprogramma geïntroduceerd. De markt is nu klaar voor duurzaamheid: gezonder, kringlooplandbouw, agrarisch natuurbeheer, etc.
- De grondprijzen zijn hier zeer hoog, zodat er zo veel mogelijk opbrengst uit iedere cm land gehaald moet worden. Dat staat haaks op meer kringlooplandbouw en meer agrarisch natuurbeheer.
- Een aantal bedrijven heeft wel langs slootkanten bijenlinten aangelegd en daarmee is een mooie stap gezet met biodiversiteit. Bedrijven mogen meedoen, maar dat hoeft niet. Er zitten geen invasieve soorten in het grasmengsel en de bijenlinten zorgen voor een positieve blik op boeren en daarmee voor een betere verbinding. Er zijn veel positieve reacties.
- Leden bieden ook zorg, boerderijeducatie en open dagen. Cono draagt en steunt dat omdat het een basispijler is en het draagvlak vergroot.

Wat is de stip op de horizon/wat wil de organisatie bereiken

- De ideale inrichting van de Beemster polder is de koe in de wei, natuurbeheer, open landschap en een mooie uitwisseling met akkerbouwmatig gebruik. De akkerbouwer heeft dierlijke mest nodig. Door samenwerking is er een mooie wisselwerking en geen mestoverschot.
- De Beemster moet een agrarische polder blijven met niet alleen maar hele grote agrarische bedrijven. Bedrijven hoeven niet altijd groter, er is ook ruimte nodig voor de middengroep met opvolging. Het is bovendien belangrijk om de weidegang te bewaken. Als er teveel dieren op 1 locatie komen, dan komt de weidegang in de problemen.
- Zorg voor een toekomstperspectief voor de jonge generatie boeren. Jaag de jonge generatie niet weg maar koester deze. Burgers in Beemster zijn over het algemeen positief over boeren in het gebied. Zorg voor een zo groot mogelijk draagvlak voor boeren.

Wat is daarvoor nodig en wie doet wat

- De toetsing aan het erfgoed is te stringent. Er moet ondernemersruimte overblijven. Laat ondernemers ondernemer zijn. Zet ze niet volledig vast maar zoek de middenweg.
- De huidige afspraak is om de grond van de oude kaasmakerij weer agrarische grond (gras) te maken. Cono heeft een nieuw plan waarin veel wordt afgebroken, maar het cultureel erfgoed behouden blijft. Hierin kan een kaasexperience worden gerealiseerd over de geschiedenis van kaasmaken, van kleinschalig naar huidige methode. Hiermee kan het Beemster merk worden versterkt, beleving worden toegevoegd, bezoekers worden ontvangen, en het verhaal van het werelderfgoed worden verteld. Ook zijn er ideeën voor een dakterrassas zodat je de Beemster polder in kan kijken. Recreatie en maatschappelijk gebruik neem ook toe. Een experience past goed bij recreatie.

3.4. Stichting Landzijde

Landzijde²¹ is het centrale loket voor Landbouw, zorg en welzijn in Noord-Holland. Het doel van Landzijde is om mensen een prettige leerzame dagbesteding c.q. zorgarrangement aan te bieden op de boerderij. Daarmee krijgt de boerderij een maatschappelijke betekenis en de boer(in) verbreding van functie en inkomen.

²¹ <https://www.landzijde.nl/>

Wat speelt er (trends en ontwikkelingen)

- Landzijde vertegenwoordigt op dit moment ongeveer 110 zorgboerderijen voor dagbesteding, waarvan ongeveer 9 in de gemeente Beemster.
- De kracht van dagopvang op de boerderij is dat je onderdeel bent van de gewone gang van zaken op de boerderij: tuinonderhoud, dieren verzorgen, groenten verbouwen, actief bezig zijn in een mooie omgeving. Dat werkt beter dan in kantoor en knutselschuur. Er is van alles te doen en te zien en het geeft meer voldoening.
- Het gaat op dit moment om dagbesteding voor cliënten uit een grote regio. De cliënten worden 's ochtends opgehaald en 's avonds weer thuisgebracht. Er komen bijvoorbeeld cliënten uit Amsterdam en Purmerend.
- Er zijn ook andere organisaties actief die zich richten op zorgwonen en of crisisopvang. Er is ook een familie die dagbesteding organiseert voor kinderen die niet meer naar school kunnen.
- Het ruimtebeslag voor dagopvang is niet groot: een ruimte om binnen te kunnen zitten en een ruimte voor fysieke activiteiten is vaak voldoende.
- De capaciteit aan dagopvangplekken is nu is net aan. Boerderijen lopen vol en soms worden cliënten naar andere gemeenten gestuurd.
- Er wordt nagedacht over verbreding van de activiteiten. Er is bijvoorbeeld door de vergrijzing steeds meer vraag naar opvang voor ouderen en dementie/alzheimerpatiënten. Om mantelzorgers te ontlasten is logeeropvang noodzakelijk. Bij nachtopvang moet de verzorger ook erbij kunnen blijven. De regelgeving hiervoor is nu streng.
- Verbreding is goed. Zorg en recreatieve nevenactiviteiten moeten mogelijk zijn op de boerderij.
- Beemster Erfgoed is 'Haarlemmer olie': de ene keer is het fijn, de andere keer werkt het tegen je.

Wat is de stip op de horizon/wat wil je bereiken

- Stip op de horizon voor Landzijde is groei naar 200 zorgboerderijen, ieder een eigen bedrijf en zorgboeren die zelf hun cliënten ophalen. Doel is opvang zo dicht mogelijk bij de cliënt en zo weinig mogelijk vervoersbewegingen.
- Inspelen op de vergrijzing. Er moeten in het buitengebied ook mogelijkheden komen voor opvang van ouderen en alzheimer/dementie patiënten. Mantelzorgers kunnen worden ontlast als mensen een paar dagen naar de boerderij gaan.

Wat is daarvoor nodig en wie doet wat

- Agrariërs moeten lekker door kunnen boeren, maar er worden veel regels door Den Haag opgelegd.
- Het landelijk gebied verkoopt zichzelf. Zorg dat dit agrarisch blijft en ook nevenactiviteiten mogelijk zijn gericht op zorg en recreatie.
- Het is belangrijk om te laten zien waarom de Beemster zo bijzonder is. Het is goed dat de oude melkfabriek wordt ingericht als museum. Laat de bezoeker laten zien waarom de Beemster erfgoed is geworden. Dit is namelijk vooral van bovenaf goed te zien, maar minder beleefbaar in het gebied. Het huidige bezoekerscentrum is maar tijdelijk open.

3.5. Mooi Noord-Holland

MOOI Noord-Holland²² is een onafhankelijke en niet-commerciële adviesorganisatie op het gebied van landschap, stedenbouw, architectuur en cultuurhistorie in Noord-Holland. MOOI Noord-Holland organiseert en faciliteert voor 37 Noord-Hollandse gemeenten adviescommissies, waaronder in de gemeente Beemster²³.

Wat speelt er (trends en ontwikkelingen)

- Zaken die op de gemeente afkomen zijn schaalvergroting, vrijkomende agrarische bedrijven en verduurzaming. Hoe ga je om met zonneparken en windmolens in de Beemster? Schaalvergroting past tot nu toe in het raamwerk, blijf hier wel kritisch op. Wat doe je met boerderijen die geen boerderij meer zijn? Wonen gaat lastig samen met agrarisch gebruik, vooral als agrarische bedrijven

²² <https://www.mooinoord-holland.nl/>

²³ https://www.mooinoord-holland.nl/inhoud/uploads/2018/06/MooiNH_Jaarverslag_BEEMSTER_LR-spread.pdf

dichtbij liggen. Een vrijkomende boerderij is vaak te groot of te duur voor 1 gezin. Hoe ga je om met woningsplitsing? Dan kan het erf ook veranderen (bijvoorbeeld door het plaatsen van schuttingen).

- De gemeente was al heel vroeg heel integraal bezig met kwaliteitsbeleid en heeft toen ook met boeren besproken. Boeren waren bezorgd dat ze niets meer mogen. Er zijn toen spelregels afgesproken en binnen de kaders kunnen boeren toch productie leveren.
- De belangrijkste opgave is hoe je initiatieven inpast zonder de belangrijkste kwaliteiten aan te tasten. Goed voorbeeld is de Cono-kaasfabriek. Om Beemsterkaas te produceren, moeten ze in de polder zitten. De uitbreiding is zorgvuldig ingepast in het raamwerk. Maak je herbestemmingsbeleid of blijft alles maatwerk?
- Welke manier van agrarische bedrijfsvoering wil je. Rijksadviseur Berno Strootman heeft hier over gezegd: “De landbouw heeft ons veel gebracht; een ongekende variatie aan gezond voedsel van hoge kwaliteit tegen een lage prijs. De nadelen van dit op productiemaximalisatie gerichte model worden echter ook steeds meer voelbaar. Voor een deel van de boeren is het steeds moeilijker een goede boterham te verdienen en de intensieve landbouw heeft zijn weerslag op de natuur en het landschap.” Het College van Rijksadviseurs zet ontwerpend onderzoek in voor de zoektocht naar een betere deal tussen boer en maatschappij met pilots, waarin vanuit ruimtelijk, ecologisch en landbouweconomisch perspectief wordt onderzocht hoe de transitie naar een meer natuur- en landschapsinclusieve landbouw vorm kan krijgen.
- Welstandscommissies worden herbenoemd tot gemeentelijke adviescommissies. De gemeente is straks vrijer en de advisering kan breder. Gemeenten kunnen zelf bepalen wat voor vragen ze stellen en wie er deel uit maken van het team. Het moet in ieder geval gaan over rijksmonumenten, maar kan ook over uiterlijk van bouwwerken gaan, of bijvoorbeeld over landschap of ecologie. In ieder gebied is de opgave verschillend. Waar zit de belangrijkste vraag op omgevingskwaliteit? Daar zou je de adviescommissie op af moeten stemmen. Komend jaar is een overgangsjaar van het supervisieteam Des Beemsters (heeft al een tijd niet meer vergaderd) en de welstandscommissie naar een nieuwe adviescommissie. Over de opzet van nieuwe adviescommissies komt in februari een handreiking van de VNG uit, waar Mooi Noord-Holland aan meewerkt. Een van de vragen is hoe je participatie daarin een plek geeft.

Wat is de stip op de horizon/wat wil de organisatie bereiken

- De Beemster is uniek, dus ga hier met grote zorgvuldigheid mee om. Weeg kwaliteiten mee bij ontwikkelingen. Koester de kwaliteiten en de status.

Wat is daarvoor nodig en wie doet wat

- De aanpak van kwaliteitsbeleid in de Beemster is heel inspirerend richting de omgevingswet. Gooi dit niet overboord, want het past goed in de lijn van de omgevingsvisie. Kijk goed welke systematiek toekomstbestendig is.
- In de Beemster is alles maatwerk. Ga het gesprek aan. Ook verduurzaming is maatwerk. Neem procesregels op. Bekijk plannen in samenhang. Maatwerk betekent ook dat er ambtelijke capaciteit voor nodig is.
- Bij de gemeentelijke herindeling is het belangrijk om het bewustzijn van kwaliteitsbeleid en erfgoed overeind houden. Daarom wordt een overdrachtsdocument gemaakt met hoe het kwaliteitsbeleid tot nu toe is gedaan en hoe dat in de komende jaren verder kan. Denk goed na over de nieuwe samenstelling en werkwijze van de adviescommissie.

3.6. LTO afdeling Land van Leeghwater

De afdeling²⁴ is de belangenbehartiger voor land en tuinbouw in het landelijk gebied.

Wat speelt er (trends en ontwikkelingen)

- De Beemster is UNESCO werelderfgoed. De belofte was dat het niets zou kosten en geen belemmeringen zou opleveren. De status wordt nu echter gebruikt om extra eisen te stellen of plannen op de lange baan te schuiven. Cono kan daar over meepraten. De nieuwe fabriek is mooi,

²⁴ <https://www.ltonoord.nl/afdeling/land-van-leeghwater>

maar het heeft lang geduurd en is 20 miljoen duurder geworden. Cono is een coöperatie, dus boeren hebben dat uiteindelijk moeten betalen.

- Des Beemsters was een advies voor de inrichting van agrarische erven, maar is nu regel geworden. Dat kan behoorlijk belemmerend zijn. Er moet extra gelet worden op een veilige inrichting van de erven. De vrachtauto's worden steeds groter en moeten zonder belemmeringen kunnen manoeuvreren. Daardoor niet alles dicht op elkaar bouwen.
- Af en toe is een nieuwe ontsluiting nodig en een brede poort voor vrachtwagencombinaties. Vergunningverlening duurt nu te lang en er worden teveel extra eisen gesteld. Het dammen- en bruggenbeleid moet worden geactualiseerd.
- Volgens het merendeel van de boeren mag de stekker uit de erfgoedstatus. Vooral omdat de vergunningverlening erg traag gaat of zelfs helemaal niet doorgaat.
- De landbouw is al lang in transitie. De markt gaat dat ook vragen. De zuivelverwerkers stellen ook steeds meer eisen aan toegeleverde melk. Dat geldt ook voor akkerbouw.
- Het aantal hectares blijft. Kavels van 10 hectare volstaan prima. De verkaveling zoals in de Kopergravure voldoet prima.
- Uit het Manifest Landbouw en landschap in de metropoolregio Amsterdam blijkt dat er perspectief voor de landbouw in de Beemster is. Er zit wel kwel, maar de sloten worden doorgespoeld om te verversen. Met doorspoelen is verzilting in de hand te houden. Het is goede landbouwgrond.
- Er is geen mestoverschot in Noord-Holland: Alles is namelijk grondgebonden met uitzondering van 1 varkenshouder die het heel goed doet (Beemsterlant's varken). Het bedrijf kan niet aan de vraag voldoen en wil uitbreiden maar mag dit nu niet.
- Beemster producten zijn regionale producten, maar de afzetregio is veel groter. Het overgrote deel wordt niet regionaal afgezet. De regio is Duitsland, Engeland, Frankrijk en Nederland. En Beemsterkaas in de hele wereld.
- Er is een visie op kringlooplandbouw en voedsel verbindt.
- Contact met consumenten kost veel tijd. Open dagen zijn prima.
- Het is goed om te weten waar ons voedsel vandaan komt. Het begint bij de pabo-opleidingen. Veel leraren hebben nu geen idee hoe de agrarische sector werkt. Zorg dat dit in het lesprogramma wordt opgenomen zodat de juffen en meesters dit goed over kunnen brengen op de kinderen.
- De wegkanten en slootkanten zijn in het voorjaar altijd een zee van bloemen. Hierdoor blijft de biodiversiteit en is de Beemster geen monocultuur. De combinatie van landbouw, veeteelt en de reizende bollenkraam zorgt voor een grote afwisseling van het landschap.
- De RESSEN staan op de kaart. Er moet hernieuwbare energie worden geleverd. Windmolens passen daar niet in volgens de gemeente. Er is wel een wens vanuit de agrarische sector voor kleine windmolens.
- Energie en goed internet zijn een basisvoorziening. We kunnen voorlopig ook niet zonder gas. Zorg voor een goede infrastructuur voor stroom en internet.
- Energie-infrastructuur is heel lastig aan te leggen omdat alle bermen zijn beplant met bomen. De kabels zullen daarom vooral door land van boeren moeten.
- De gemeente is ambtelijk gefuseerd, ieder heeft nog zijn eigen bestuur. De ambtenaren die werken op het stadhuis van Purmerend hebben twee bazen en dat werkt lastig of niet.

Wat is de stip op de horizon/wat wil de organisatie bereiken

- Beemster is een agrarisch productiegebied!
- Een perspectief voor de landbouw: transities hebben ruimte nodig....geen ot en sien. Kleine bedrijven passen in een romantisch beeld, maar deze bedrijven zijn minder in staat om te investeren in efficiënte en gezonde productietechnieken.
- Het huidige bestemmingsplan buitengebied 2012 voldoet bij lange na niet meer aan de veranderingen in de omstandigheden waarin de agrarisch bedrijven moeten produceren. Bij het opstellen van het behoudende bestemmingplan is duidelijk rekening gehouden met de beschermende status van werelderfgoed. Het advies document Des Beemsters is uiteindelijk in het bestemmingplan verwerkt en werd daardoor leidend. Kortom er moet actie ondernomen worden.

Wat is daarvoor nodig en wie doet wat

- De gemeente is altijd heel conserverend geweest in bestemmingsplannen. Als je de horizon wil blijven zien dan moet je de boeren de ruimte geven. Zorg dat er niet teveel regeltjes bijkomen, maar minder. Er is nog nooit deregulering geweest. Ga niet nog meer dichtregelen in de nieuwe Omgevingswet. Ga uit van vertrouwen in elkaar, geen wantrouwen.
- Afnemers stellen veel eisen, waardoor gezonde productie standaard wordt. De sector wil niet dat de overheid zich met de manier van produceren bemoeit. De overheid gaat wel over de vormgeving en ligging van bedrijven en gebouwen, maar moet wel mee met de tijd. Als ze dat niet doet is dat een bedreiging voor het functioneren van de agrarische sector. Stallen moeten bijvoorbeeld tegenwoordig hoger (meer licht, lucht en ruimte voor dieren). Er zijn hogere zijwanden nodig van schuren voor kistenbewaring. De dakhelling wordt daardoor ook anders. De regels zijn nu te beperkend. Maak betere ontsluitingen van boerenbedrijven mogelijk.
- Het land zal altijd worden bewerkt, maar door minder bedrijven. Vrijkomende gebouwen hebben een nieuwe bestemming nodig. Het is de taak van de overheid om daar de verrommeling tegen te houden.
- Er is bijvoorbeeld veel behoefte aan zorgwonen. Aan de andere kant is het toevoegen van veel gewone woningen in het agrarisch gebied bedreigend. Als je in het agrarisch gebied woont, aanvaardt je de lusten en lasten. Introduceer geen gewone woningen maar plattelandswoningen.
- Landbouw is afhankelijk van weer en omstandigheden (soms moet bijvoorbeeld ook 's nachts worden gewerkt). Nieuwe bewoners in het gebied zijn niet gewend aan agrarische activiteiten. Ze willen vaak alleen de lusten en niet te lasten.
- Sta geen zonneparken op landbouwgrond toe. Zonnepanelen kunnen wel op de schuren, niet op de stolpen.
- Maak geen bufferzones naast Natura-2000 gebieden.

3.7. Rabobank Waterland

Rabobank²⁵ is de huisbankier van agrarisch Nederland.

Wat speelt er (trends en ontwikkelingen)

- Na de tweede wereldoorlog was de hoogste prioriteit om nooit meer honger te hebben. Daarom is de productiecapaciteit vergroot. Innovatie was vooral gericht op schaalvergroting en mechanisatie. Nederland heeft de nu de meest productieve agrarische sector van de wereld. Het sectorperspectief van de landbouw is nu gericht op verduurzaming. Er is grote druk op agrarisch grondgebruik. PFAS, stikstof, fosfaatrechten heeft impact op het agrarisch bedrijf.
- De nieuwe generatie boeren moet verder verduurzamen, naar een toekomstbestendige sector. Het is belangrijk om de grond niet uit te putten en daar nieuwe oplossingen voor te vinden.
- Bedrijven in de Beemster zijn traditioneel wat kleiner dan gemiddeld in Nederland. Dat komt omdat grond hier schaars is. De grondprijzen zijn hoog in de Beemster: klein oppervlak en goede grond, ook goed voor andere activiteiten.
- Door gebrek aan opvolging is schaalvergroting niet te ontkomen. Er komen minder en grotere bedrijven. Per saldo zullen er niet meer koeien komen en zullen koeien meer worden geconcentreerd.
- Grotere bedrijven zijn beter in staat om te investeren en moderniseren. Bijvoorbeeld emissiebeperkende maatregelen (luchtwassers, mestverwerking, vloeren). De publieke opinie is meer gericht op kleinschalige bedrijven omdat die een romantisch gevoel oproepen. In de praktijk kunnen grootschaliger bedrijven gezonder produceren met goede stallen, een andere manier van produceren en meer mogelijkheden voor dierenwelzijn. Ze zijn beter in staat om duurzaamheidsdoelstellingen te halen.
- Deze ontwikkeling leidt in de Beemster tot grotere stallen, niet tot meer dieren. Denk aan nog relatief kleinschalige bedrijven met circa 150-200 koeien per bedrijf. Het gaat niet om 'megastallen'.

²⁵ <https://www.rabobank.nl/lokale-bank/waterland-en-omstreken/>

- Cono levert ook een bovengemiddelde melkprijs, maar stelt daarvoor wel eisen. Beemsterkaas is premium. Beemster is goed neergezet. Klanten zijn bereid om daarvoor te betalen en dat is gunstig voor boeren.
- De melkprijs is een wereldwijde prijs. De marktverwachting voor de melkveehouderij is goed. Er is een stijgende vraag naar melkproducten, melk is wereldwijd een luxeproduct. Een grotere economie betekent een grotere vraag naar melkproducten. Ook is er een wereldwijde toename van de bevolking.
- De regionale milieudruk moet worden opgelost, maar verder is de marktverwachting goed. In veenweidegebieden zijn andere problemen. Bij verplaatsing van bedrijven uit veengronden wordt de druk op Beemstergrond ook steeds groter.
- Veel mensen in grote steden hebben geen benul waar het eten vandaan komt. Daarom is er een programma voedsel verbindt. Het is belangrijk om boer en consument bij elkaar te brengen.
- De Beemster ligt dicht bij de noordelijke randstad (binnen half uur rijden) en biedt daarom veel mogelijkheden, zoals toerisme. Nu is er nog niet veel toerisme. Een Cono experience center is daarom een goed idee.
- Boerderijwinkels, de kaasmakerij, voorlichting op scholen, het is allemaal goed voor de positie van de Beemster als voedselschuur. De forten van de Stelling van Amsterdam zijn niet voor niets ruim buiten Amsterdam gebouwd, zodat Amsterdam voedsel kon blijven verbouwen bij een belegering. Voedselvoorziening rond de stad maakt Amsterdam weerbaarder.
- Verbindt stad en land, gebruik het verhaal van de Beemster en de forten.

Wat is de stip op de horizon/wat wil je bereiken

- Beemster is het visitekaartje van Nederland van de veehouderij: moderne duurzame bedrijven, toonaangevend verwerkingsbedrijf Cono, onderdeel van de Metropoolregio en staat open voor de rest van de wereld.
- Ruimte voor duurzame agrarische bedrijven.
- Rabobank is de huisbank van agrarisch Nederland en wil dat ook blijven.

Wat is daarvoor nodig en wie doet wat

- Modernisering vraagt schaalvergroting: kunnen investeren in duurzaamheid. Biedt ruimte voor schaalvergroting, dat leidt tot betere bedrijven
- Als je verduurzaming wil moet je niet de boel klem zetten, maar ruimte geven. De Ode-belasting is een slecht voorbeeld en werkt averechts. Bedrijven hebben zelf geld nodig om de omslag in de energietransitie te kunnen maken
- De gemeente is nu terughoudend met vergunningen. Er is meer flexibiliteit nodig. Een probleem oplossen is ruimte bieden.
- Betrek de omgeving erbij door dialoog, stageplekken, plekken voor mensen met afstand tot de arbeidsmarkt, sta open voor buitenstaanders. Hierdoor krijgen burgers meer begrip voor waar ons eten vandaan komt.
- Zorg voor weidegang: de koe hoort in de wei. Bewaak de grondgebondenheid en zet in op biodiversiteit en natuurbehoud.
- De Rabobank denkt graag mee en heeft een vakdirecteur Food&Agri om meer de diepte mee in te gaan.

3.8. Jonge agrariër, lid Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt

Het Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt²⁶, afkorting: NAJK, is de belangenvereniging voor agrarische jongeren in Nederland.

Wat speelt er (trends en ontwikkelingen)

Waar loop je tegen aan als agrarische ondernemer:

²⁶ <https://www.najk.nl/>

- Woningen is lastig rond agrarische bedrijven. Het lijkt erop dat door milieuregelgeving stallen steeds verder van woningen af moeten staan. Zorg er daarom voor dat er niet meer woningen in de nabijheid agrarische bedrijven komen
- De schaalvergroting gaat door. De komende 10 jaar gaan veel bedrijven stoppen door gebrek aan opvolging. Er zijn straks dus minder ondernemers bij hetzelfde areaal grond. De overblijvende bedrijven worden groter. Grotere bedrijven hebben grotere stallen nodig omdat er meer koeien op een locatie zullen zijn (in plaats van verspreid over verschillende kleine locaties. Grotere bedrijven met een groter areaal grond betekent meer transport omdat er meer kavels verspreid in het gebied liggen. Al het verkeer langs de boerderij is niet gewenst en niet veilig. Maak een losse dam met ontsluiting voor het agrarisch bedrijf, los van het boerengezin. Dit is nu lastig voor elkaar te krijgen.
- Grotere bedrijven betekent ook steeds grotere en zwaarder materieel. Houdt rekening met landbouwverkeer bij de herinrichting van wegen. De wegen verzakken snel, dus pak ook de fundering aan. Het enige voordeel van slechte wegen is dat er langzamer wordt gereden.
- De stroomvoorziening in de Beemster is niet goed. Zonne-energie wordt gestimuleerd, maar agrariërs kunnen de stroom niet kwijt aan het net. Opwekking en gebruik zijn vaak niet op hetzelfde moment, terwijl het saldo over het jaar wel 0 kan zijn. Netbeheerders willen wel kabels aanleggen, maar dat moet dan zonder vergoeding door het agrarisch gebied. Kom met een vergoeding voor de beperking in het grondgebruik.
- Als de gemeente een duurzaamheidsslag wil maken, moet het stroomnet worden aangepast.
- De tweede bedrijfswoning mag alleen door de boer worden gebruikt, het is geen gewone woning. De WOZ-waarde wordt te hoog ingeschat omdat de woning niet als gewone woning kan worden verkocht. Dat geldt ook voor agrarische stallen. De waarde is minder dan loodsen op bedrijventerreinen omdat deze ook alleen agrarisch mogen worden gebruikt.
- Er is nu veel gedoe over stikstof en CO₂. De agrarische sector wordt gezien als probleemveroorzaker. De boer wil gewas telen op een zo goed en efficiënt mogelijke manier en zo goed mogelijk voor vee en gewas zorgen. Ze willen het liefst alleen daarmee bezig zijn. Dat betekent dat ze een goede bodem en bemesting nodig hebben.
- Het belang van biodiversiteit is er, maar agrarische productiegronden moeten agrarisch gebruikt kunnen blijven worden. Bermen met uitgesteld maaibeheer tbv biodiversiteit zorgen voor het verwaaien van onkruid naar agrarische percelen, waar de boer vervolgens gewasbeschermingsmiddelen moet gebruiken tegen onkruid. Dan verdwijnen ook de gunstige kruiden in het gebied. Er staat nu regelmatig kruidenmengsel bij veehouders op het land ter promotie van de eigen sector. Gebruik voor bijenlint/bloemenlint geen agrarisch gebied maar bijvoorbeeld de middenberm van de randweg Beemster.
- Er zijn veel natuurgebieden rond de Beemster, die beperkend werken op het gebruik binnen de Beemster.
- Meer betalen voor hetzelfde product gaat de consument niet zomaar doen. Door regelmatig bezoekers op de boerderij, wordt de beeldvorming rond de agrarische sector positiever en komt er meer waardering. Bijvoorbeeld Beemster oogstfeest, Dagje bij de boer. Het gaat erom dat mensen zien hoe boeren werken.

Wat is de stip op de horizon/wat wil je bereiken

- Boeren is passie; zo goed mogelijk met dieren en land omgaan. De stapel wet- en regelgeving werkt belemmerend.
- De hele polder is ingericht op efficiënt agrarisch gebruik. Dat moeten we vooral blijven doen.

Wat is daarvoor nodig en wie doet wat

- Zorg dat het een agrarisch gebied blijft door boeren te ontzien waar dat kan.
- Ga met de tijd mee en houdt daarbij rekening bij vergunningverlening. Er is veel gedoe met wet- en regelgeving: teveel beleid en regels.
- Het is goed om hierover het gesprek aan te gaan en jonge agrariërs denken graag mee. Dit kan bij het agrarisch bedrijf.

3.9. Beemster Ondernemer

De ondernemersvereniging²⁷ behartigt de belangen van ondernemers in de Gemeente Beemster en heeft op dit moment ruim 90 leden.

Wat speelt er (trends en ontwikkelingen)

- Er is nu sprake van een status quo voor economische ontwikkelingen. Als ondernemers iets willen, hebben ze niet het gevoel dat daar nu bij de gemeente een gewillig oor voor is. Dit komt door de op handen zijnde fusie. Alles gaat nu stroperig bij de aanvraag van vergunningen, bovenop de status van werelderfgoed.
- Er liggen bij de industrieterreinen Insulinde en Bamestra behoorlijke opgaven: parkeren, bereikbaarheid, aanzicht, toegankelijkheid, uitstraling, uitbreidingsverzoeken van bedrijven en verzoeken om te wonen bij bedrijven. De ondernemersvereniging is daarover in gesprek met de gemeente, maar iets gezamenlijks doen is lastig.
- Er is nu weinig ruimte voor creatieve oplossingen terwijl dat in het werelderfgoed wel nodig is. Bijvoorbeeld bij Fort resort Beemster is parkeren een probleem. De ondernemer had een creatief idee voor een parkeerterrein, maar dat past niet in het erfgoedbeleid. Nu staat de hele Nekkerweg vol, en dat is niet fraai, maar voldoet wel aan de werelderfgoedregels.

Wat is de stip op de horizon/wat wil de organisatie bereiken

- Beemster waarden koesteren, maar wel met economische mogelijkheden.
- Een betere zichtbaarheid, bereikbaarheid en uitstraling van de bedrijventerreinen.

Wat is daarvoor nodig en wie doet wat

- Een echte goede visie op hoe je met bedrijvigheid in de Beemster omgaat. Wat betekent de fusie voor ondernemen in Beemster? Wat betekent het voor de bedrijventerreinen?
- De vereniging wil graag betrokken worden bij de opstelling van een nieuwe economische visie.
- Gezamenlijk met het bestuur aan de slag om economische ontwikkelingen inpasbaar te maken in het werelderfgoed.
- Meer ondernemers binden om samen ook slagvaardiger te zijn om zaken op te pakken. Bijvoorbeeld om een grotere rol te kunnen spelen bij de opgaven die spelen op de industrieterreinen.
- Ambtelijk bestuurlijk krijgt de ondernemersvereniging steeds meer te maken met mensen uit Purmerend. De eerste positieve ervaringen zijn er en dit kan verder uitgewerkt worden. Het gevoel is dat de slagvaardigheid ook groter wordt. Het oogt minder stroperig.
- Vanuit de ondernemer gezien zal er na de fusie geen hele andere situatie zijn. De markt is toch al veel breder. Voor vergunningen wordt het wel iets anders. Er zou meer mogelijk moeten kunnen zijn.

3.10. Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier

Het Hoogheemraadschap²⁸ werkt aan de bescherming van het land tegen het water, tegen wateroverlast en watertekort, voor schoon en gezond oppervlaktewater en voor veilige (vaar)wegen.

Wat speelt er (trends en ontwikkelingen)

- Er wordt een watersysteemanalyse uitgevoerd. De Beemster is een mooi afgebakend gebied. Het hele gebied is gemodelleerd. Met dit model kan je goed zien wat er gebeurt als er bijvoorbeeld een bovennormatieve bui valt: waar zitten de knelpunten in de aan-of afvoer. Uit het model komen aandachtsgebieden waar vervolgens in de praktijk wordt gekeken of er daadwerkelijk problemen worden herkend.

²⁷ <https://www.beemster-ondernemer.nl/>

²⁸ <https://www.hhnk.nl/>

- De Beemster heeft een vrij robuust watersysteem, maar we krijgen steeds vaker te maken met zwaardere buien in een kortere tijd. Het watersysteem voldoet aan de normen, maar bij zwaardere buien zijn er uitdagingen. Denk hierbij aan water op straat. Dat zie je vooral in stedelijk gebied. Het Waterschap onderzoekt waar dan problemen kunnen optreden en gaat in gesprek met die omgeving om te adviseren over verbeteringen. Klimaatadaptatie is een opgave voor iedereen.
- Uit een eerste inventarisatie komen in de Beemster twee aandachtsgebieden naar voren: de zuidwesthoek is vrij nat, maar dat is vooral agrarisch in gebruik (grasland). De potentiële schade bij teveel water is daar beperkt. Een ander aandachtsgebied is de kern Zuidoost Beemster. Het watersysteem is daar erg krap en de potentiële schade groter. Bij meer verharding kunnen knelpunten optreden. Oplossingen zijn (op volgorde): vasthouden, bergen en afvoeren. In het gebied wordt in het project Des Beemsters gekeken naar vertraagd afvoeren en waterafvoer langs meer afvoer sloten/routes.
- In de Beemster is al een slag gemaakt om de waterstructuur te versterken. Delen van het gebied hebben een grotere drooglegging, zodat er een buffer is voor tijdelijke peilstijgingen. De overmaat in het watersysteem wordt aangewend voor een nieuwe uitbreidingswijk in Middenbeemster (zie Dorpsontwikkelingsvisie www.visievanbeemster.nl).
- De oppervlaktewaterkwaliteit is zeer voedselrijk. De lat voor waterkwaliteit ligt niet heel hoog in agrarisch gebied. Het is een agrarische polder met voedselrijke omstandigheden in de sloten (veel nutriënten en stikstofosfaten).
- Bodemdaling is geen probleem in het gebied.
- Verzilting is op dit moment geen urgent probleem, maar door zeespiegelstijging kan de kweldruk wel toenemen.
- Het Waterschap is een van de grootste energieverbruikers in Noord-Holland. Hier is een opgave in de energietransitie. Er wordt onderzocht wat mogelijk is op eigen terreinen. Op een aantal terreinen van RWZI's worden bijvoorbeeld zonnepanelen aangebracht en wordt verder nagedacht over het inzetten van de eigen assets voor de energieopgaven. Er komen ook regelmatig vragen van marktpartijen of oevers, dijken of water gebruikt mogen worden voor zonne-energie, of warmte uit oppervlaktewater. Er is nog geen beleid voor zonnepanelen op water. Hier staat het hoogheemraadschap vooralsnog terughoudend tegenover. Er wordt eerst onderzocht wat de effecten zijn op onderhoud en waterkwaliteit.
- Er wordt ook nagedacht over de aanleg van een warmtenet, bijvoorbeeld in samenwerking met de HVC.
- De rioolpersleiding vanuit Middenbeemster zit aan de capaciteit. Als de nieuwe woonwijk erbij komt, zal er ook iets af moeten. Hierbij wordt gekeken naar afkoppelmogelijkheden in de kern.
- Er is aandacht nodig voor ongerioleerde percelen in het buitengebied: bij splitsing van boerderijen voor meerdere huishoudens is het riool vaak niet toereikend.
- Onderhoud van wegen is geen kerntaak van het Waterschap. De algemene lijn is dat het Hoogheemraadschap het beheer van het stedelijk water overneemt en de gemeente het beheer van wegen.
- De recreatiefunctie in het gebied neemt toe. Er zijn ideeën voor toeristische functies in de forten. Er komen ook steeds meer vragen over aanlegsteigers en ander gebruik voor de recreatievaart in de ringvaart.
- Vanuit de MRA neemt de druk op de verstedelijking toe. In Middenbeemster is nu nog een grote uitbreiding gaande. In Zuidoostbeemster zal de komende jaren nog een fors aantal woningen worden gebouwd.

Wat is de stip op de horizon/wat wil de organisatie bereiken

- Zorgen dat er genoeg water beschikbaar is en dat het teveel wordt afgevoerd of liever nog binnen het gebied wordt gebufferd voor drogere tijd en om de mogelijke kweldruk in de toekomst voldoende tegendruk te geven.
- Rekening houden met klimaatontwikkeling. Er valt meer regen in een kortere tijd. Water steeds maar weg blijven pompen en het in droge tijden weer inlaten kan op termijn gaan conflicteren met

de duurzaamheidsprincipes (elektriciteit wordt duur). Voorkeursalternatief is om het water binnen de polder te bufferen.

- Samen werken aan een robuust watersysteem. Korte lijnen met de gebruikers in het gebied.

Wat is daarvoor nodig en wie doet wat

- Het Waterschap kan redelijk autonoom werken aan haar hoofdtaken, maar er zijn ook grijze gebieden met kansen om samen te werken. Soms zijn anderen nodig om doelen te halen. Er zijn mogelijk kansen om meer te realiseren voor hetzelfde geld, door samenwerking. Hiervoor moeten de kansen in samenwerking met de belanghebbende partijen in beeld worden gebracht. Dat kan als meerdere doelen worden gediend. Het Waterschap staat daarvoor open.

4. Samenvatting

4.1. Samenvatting uitkomsten voorverkenning

De uitkomsten uit de opgehaalde informatie in hoofdstuk 2 en 3 zijn hierna samengevat. Dit is belangrijke input voor de Agenda van de agrarische toekomstvisie van de Beemster. Deze voorverkenning geeft nog geen compleet beeld, omdat niet alle beleidsstukken meegenomen zijn en ook niet alle belangrijke gebiedspartijen zijn geïnterviewd.

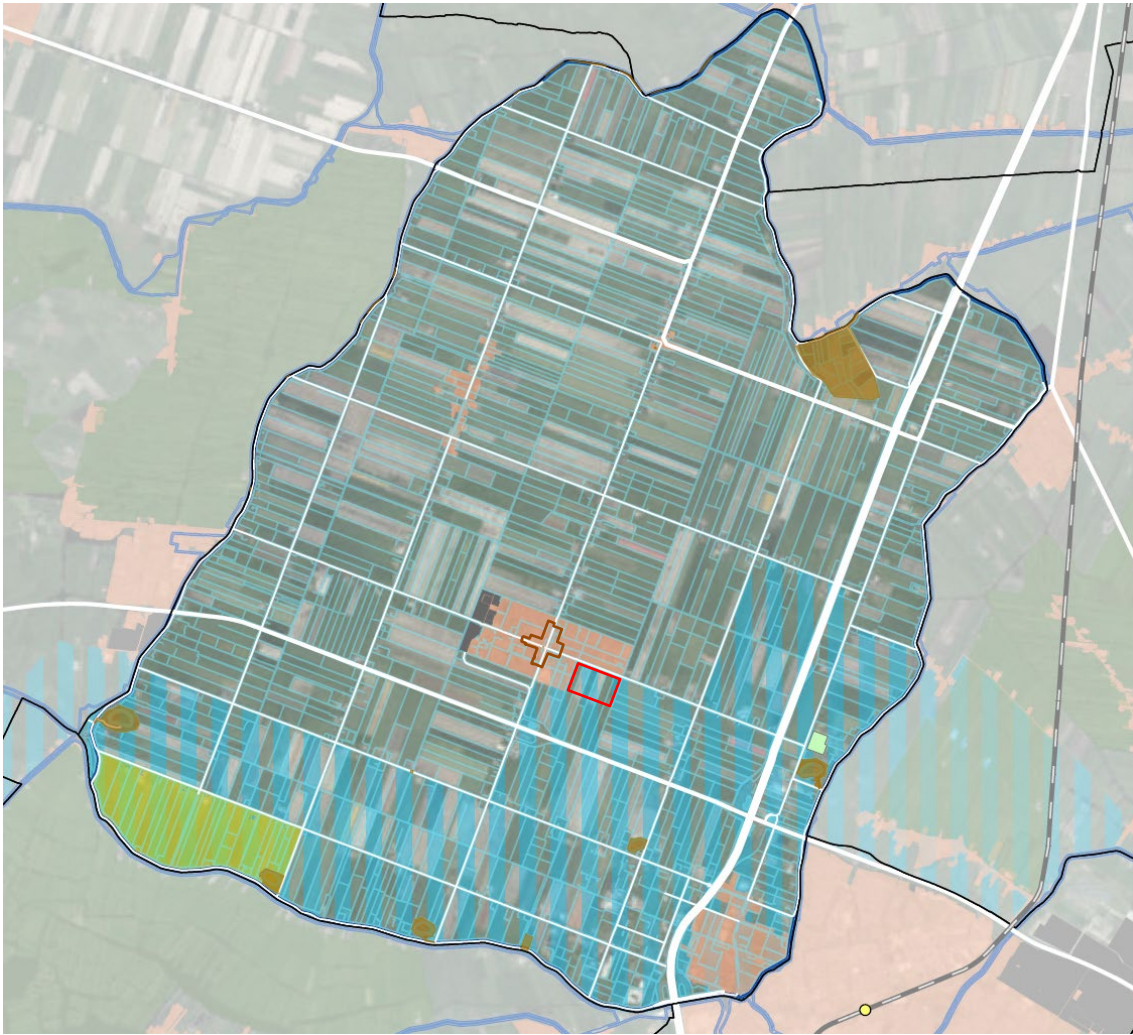
Samenvatting wensen, opgaven en ontwikkelingen omgevingspartijen

- De Beemster is een agrarisch productiegebied, geen museum. Zorg dat dat zo blijft door ondernemers de ruimte te bieden. Uit de interviews komt naar voren dat men de werkwijze van plantoetsing anders wil, uitgaande van vertrouwen. Weeg kwaliteiten mee, maar ga mee in de tijd.
- Beemster is een merk. De Beemster kan een belangrijke rol vervullen als visitekaartje van de Nederlandse melkveehouderij.
- Afnemers vragen om gezonde productie, de agrarische sector zal duurzaam moeten produceren. Biedt ruimte voor de transitie.
- Breng boer en consument dicht bij elkaar. Verdeel het Beemster product in de breedste zin van het woord. Breng het netwerk op orde en richt bijvoorbeeld een energie coöperatie op.
- Samen aan de slag om economische ontwikkelingen mogelijk te maken binnen het Erfgoed.
- Samen werken aan een robuust watersysteem.

Samenvatting hoofdlijnen beleid en ambities en hoofdopgaven uit beleid en programma's

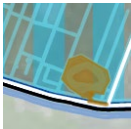

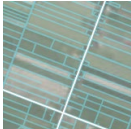
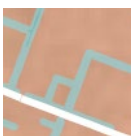
- De Beemster is een agrarisch productiegebied, geen museum.
- Naar een circulaire voedsel-economie.
- De koe in de wei en de akkerbouw duurzamer.
- Ruimte voor schaalvergroting, verbreding en stoppers. Terughoudend omgaan met andere functies.
- Energietransitie. Ook energieproductie en geschikte infrastructuur.
- Klimaatadaptatie en herstel biodiversiteit
- Boer en consument bij elkaar brengen. Waar komt ons voedsel vandaan.
- Trots op Beemster als merk: producten, erfgoed. Beide kwaliteitsproducten die verder uitgebouwd kunnen worden.
- Alles met respect voor het cultuurhistorisch erfgoed: pragmatische insteek: het gebied is gemaakt voor voedselproductie. De agrarische sector moet dit op een duurzame en gezonde manier kunnen blijven doen. Het raamwerk biedt voldoende flexibiliteit voor een duurzame toekomst.

Het beleidskader is samengevat in de onderstaande inventarisatiekaart met verschillende gebieden. De gebiedsindeling is vertrekpunt voor het opstellen van doelen per deelgebied of locatie. De stip op de horizon is namelijk ook verschillend per gebied.

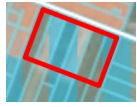
Inventarisatiekaart beleid

Legenda

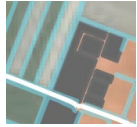
-
Werelderfgoed De Beemster, gemeentegrens
-
Ruimtelijke kwaliteit: Kopergravure, gouden regels, erfregels.
Werelderfgoed Stelling van Amsterdam (forten met schootsvelden en inondatiegebied)
-
Infrastructuur:
Rijksweg, regionaal wegennet en lokaal wegennet
-
Agrarisch gebied
-
Stedelijk gebied (buiten plangebied)

Beschermd dorpsgezicht Middenbeemster (buiten plangebied)

Afronding 4^e kwadrant kern Middenbeemster

Bedrijventerrein (buiten plangebied)

Zaadveredelingsbedrijf

Weidevogelleefgebied

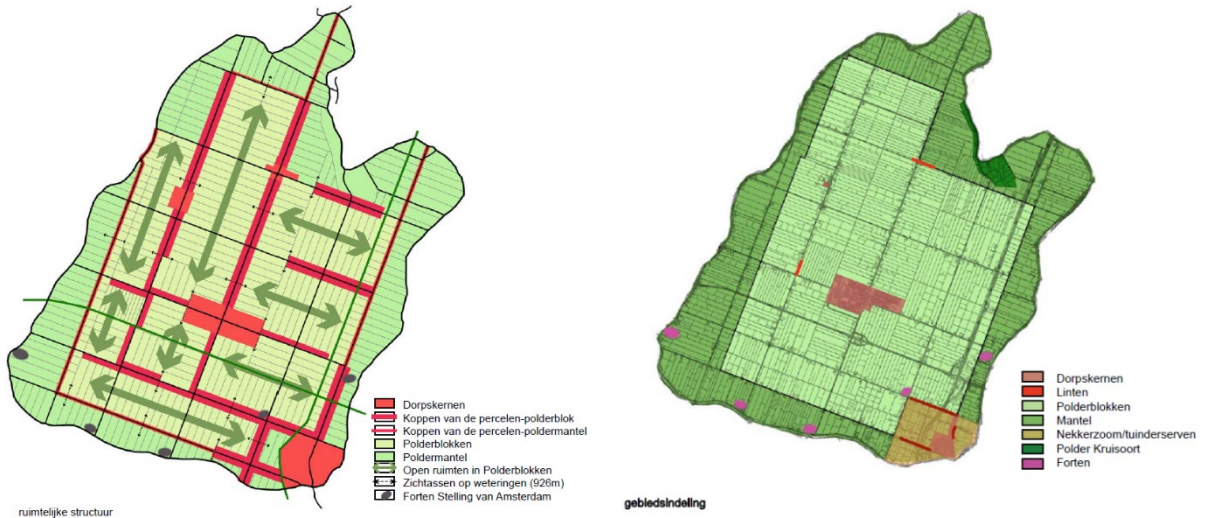

Aardkundige waarden Kruisoord

Natura-2000 gebied (buiten plangebied, wel van invloed binnen plangebied)

Ruimtelijk patroon van de Beemster en gebiedsindeling inspiratiekader voor nieuwe initiatieven

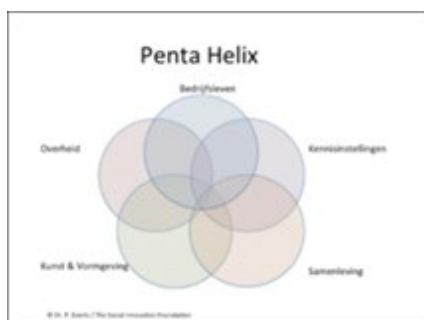

4.2. Dilemma's

Uit het beleidskader, programma's en interviews komt een aantal dilemma's boven drijven waar het gebied een antwoord op moet vinden.

- Erfgoedstatus versus ruimtelijke ontwikkelingen (schaalvergroting, verbreding, functiewijziging, recreatie). Hoe blijf je er voor zorgen dat de kwaliteiten behouden blijven, maar tegelijk de agrarische transitie naar een gezonde en duurzame productie mogelijk wordt. Hoe zorg je dat regelgeving niet onnodig belemmerend en vertragend werkt. Is aanpassing van regelgeving nodig om de transitie mogelijk te maken? Er wordt getoetst aan het bestemmingsplan en andere juridische ruimtelijke documenten. Daaruit wordt gekeken of de ontwikkeling kan plaatsvinden in het gebied (en dus of ze 'des Beemsters' zijn). In de beleving wordt Des Beemsters als toetsingskader gebruikt.
- Agrarisch gebruik versus biodiversiteit en gezondheid: hoe kan je rendabel produceren met herstel van biodiversiteit en een gezonde leefomgeving. Innovatie gericht op het toekomstbestendig maken van de sector. De Beemster als groen bedrijventerrein.
- Openheid versus biodiversiteit. Biodiversiteit kan een bedreiging vormen voor de UNESCO kernkwaliteiten. Daar waar het bijvoorbeeld gaat om stroken van kruidenmengsels (bedreiging voor de beleving van de grote openheid). Dit is mogelijk op te lossen door lagere mengsels aan te planten.
- Schaalvergroting versus de koe in de wei: hoe zorg je voor weidengang bij een toenemende concentratie van dieren op een plek. Wat is het draagvermogen van het gebied voor schaalvergroting en met name stallen?
- Schaalvergroting versus verkeersveiligheid: hoe zorg je voor een geschikte en veilige infrastructuur met behoud van de cultuurhistorische kwaliteiten?
- Energietransitie versus openheid en agrarisch gebruik: Hoe kan de energietransitie in het gebied tot stand worden gebracht met behoud van openheid en agrarisch gebruik? Hoe zorg je voor een goede energie- en warmte-infrastructuur met behoud van agrarisch gebruik?
- Agrarisch gebruik versus ander gebruik: Hoe zorg je dat toenemend multifunctioneel gebruik van het buitengebied samen gaat met agrarisch gebruik? Hoe kan invulling worden gegeven aan de recreatieve ambities?
- Hoe houdt de Beemster haar bekendheid en voorbeeldfunctie als voedselproducent? Wat is er (ruimtelijk en/of organisatorisch) nodig om boer en consument dichterbij elkaar te brengen?
- Wat is er organisatorisch nodig voor een duurzame toekomst van de Beemster? Hoe wordt in de toekomst bepaald of een idee een goed idee is? Wie doet wat en wat is de rol van de gemeente daarbij?

Deze verkenning geeft een eerste beeld van de dilemma's die plaatsvinden vanuit verschillende domeinen, hun samenhang en tegenstrijdigheden. De opgave voor Beemster is om samen een transitie te starten en daarin de balans te hervinden tussen de domeinen van economie, ruimte/landschap, cultuur, sociale inclusie en ecologie en die uitwerking als gedeeld beeld op te nemen in de Agenda. Belangrijk daarbij is om onder andere ondernemers, bewoners, omgeving, overheden, kennisinstellingen in en voor de Beemster te activeren om dat met nieuwe en innovatieve dynamiek in de Beemster daadwerkelijk te laten ontstaan. Samen werken (co-creëren) aan opgaven kan plaatsvinden op uitnodiging van de overheid, maar ook op uitnodiging van andere stakeholders.

Figuur Penta Helix (Bron: The social innovation foundation)

4.3. Discussie

De manier waarop het vervolgproces wordt ingericht, wordt sterk bepaald door de vraag welk product gemaakt gaat worden en welk doel dat product dient. Is dat product (met bijvoorbeeld de titel Koersdocument Beemster) vooral een kapstok om agrariërs, bewoners en anderen te activeren, zodat een nieuwe en innovatieve dynamiek binnen de grenzen van de Beemster ontstaat? Of is een Koersdocument vooral bedoeld om samen met betrokkenen keuzen te maken bij het oplossen van gesignaleerde dilemma's, zodat het vervolgens kan dienen als onderlegger voor verdere gemeentelijke beleidsontwikkeling?

Het ideale beeld is dat er gekozen wordt voor een twee sporen aanpak, waarin aan beide bovenstaande producten gewerkt kan worden. In het ene spoor worden de inwoners en gebruikers van de Beemster geactiveerd om mee te denken over de toekomst van de Beemster, de kansen die zij zien en de bijdragen die zij kunnen leveren. In het andere spoor wordt dat vertaald naar concrete producten. Deze producten zijn bijvoorbeeld de ontwikkeling van nieuw gemeentelijk beleid (zoals een Omgevingsplan voor de Beemster of een Economische visie) of nieuwe vormen van samenwerking tussen agrariërs onderling of tussen agrariërs en consumenten. Door deze beide sporen parallel te laten verlopen en interactie te organiseren versterken ze elkaar.

Naar aanleiding van de bijeenkomst op 14 januari 2020 is afgesproken dat gemeente Beemster en provincie Noord-Holland het vervolgproces nog nader gaan verkennen, omdat dit vervolgproces juist vraagt om interactie en dialoog met elkaar, te weten alle stakeholders in de Beemster. Ook is een verdere verkenning nodig om een completer beeld te krijgen van de Beemster schaal.